

ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

นางสาวณัฐนิช นักปี

ผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์,

กศ.บ., กศ.ม., ศศ.ม.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์อรรณพ บรรจงศิลป์,

กศ.บ., ค.ม., M.M.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

Lect. Christopher Schaub,

D.M.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอกลองดาม จังหวัดกำแพงเพชร

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

..... น.กฤษณ์ ปิ่น.....
นางสาวณัฏฐนิช นักปี
ผู้วิจัย

.....
รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์,
กศ.บ., กศ.ม., ป.ร.ค.
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์,
กศ.บ., กศ.ม., ศศ.ม.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์อรรณ บรรงศิลป์,
กศ.บ., ค.ม., M.M.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,
พ.บ., ว.ว. ออร์โทปิดิกส์
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
รองศาสตราจารย์สุกรี เจริญสุข,
กศ.บ., M.M.E., D.A.
คณบดี
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะความเมตตากรุณาจากท่านผู้มีพระคุณ
หลายท่าน รวมทั้งคณาจารย์ที่ได้ให้ความรู้ แนวคิด คำแนะนำต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณนายอุดมเดช ตั้งทวีเกียรติ รองนายกเทศบาลตำบลคลอง
ลานพัฒนา ที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและช่วยเป็นล่ามให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมชาวเมียน
เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณนักดนตรีชาวเมียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับผู้วิจัยมาตลอด
ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และขอขอบพระคุณชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรทุก
ท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ข้อมูลต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์ ผู้ที่ให้ความรู้ความเข้าใจทางด้าน
ดนตรีวิทยา ท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบ
และแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ด้วยความรักและห่วงใยผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์อรรณพ บรรจงศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ช่วยชี้แนะแนวทางและ
ให้ข้อคิดต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์ ที่กรุณาให้
เกียรติมาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ท่านได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในหลายด้านซึ่งทำให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณนายกมลธรรม เกื้อบุตร ผู้ที่ให้คำแนะนำในการทำทรานสคริปชัน เป็น
ผู้ช่วยที่ดีในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ประทีป – นางศศิธร นักปี ผู้เป็นบิดา
มารดาผู้ให้กำเนิดผู้วิจัย ผู้ที่อบรมสั่งสอน ช่วยเหลือ แนะนำแนวทาง และเป็นกำลังใจอันยิ่งใหญ่แก่
ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ณัฐนิช นักปี

ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

MUSIC IN THE CEREMONIES OF THE MIEN PEOPLE FROM KHLONG LAN DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE, THAILAND

ณัฐนิช นกปี 5237822 MSMS/M

ศศ.ม. (ดนตรี)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์, กศ.บ., กศ.ม., ศศ.ม., อรวรรณ บรรจงศิลป์, กศ.บ., ก.ม., M.M.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยดนตรีวิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียน ลักษณะทางกายภาพ ระบบเสียงของเครื่องดนตรี และดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน ผลการวิจัยพบว่า

สังคมวัฒนธรรมของชาวนั้นมีความคล้ายคลึงกับชาวจีนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน ชาวนั้นมีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีประเพณีพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นว่าชาวนั้นมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย อีกทั้งยังมีดนตรีที่ใช้เป็นสื่อในการประกอบพิธีกรรมและเป็นสื่อเพื่อสร้างความบันเทิง

เครื่องดนตรีของชาวนั้นมี 5 ชนิด เครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงมี 2 ชนิด คือ หัซด (ปี่) ห่งจอง (แตรเขาควาย) นอกจากนี้เป็นเครื่องประกอบจังหวะ คือ โข้ (กลอง) มัง (ฆ้อง) และเช่าเจีย (ฉาบ)

หัซดมีส่วนประกอบ 5 ส่วน ดังนี้ ส่วน (ลิ้นปี่) หัซดจาง (กำพวดปี่) หัซดเฟี้ยน (กะบังลม) หัซดแกว้ง (เลาปี่) และหัซดฮอย (ลำโพงปี่) ห่งจองมีลักษณะเป็นแตรทำมาจากเขาควาย โข้มีลักษณะเป็นกลองสองหน้าที่มีลิ้นไม้ขัดไปมารอบหุ่นกลอง มังมีลักษณะเป็นฆ้องที่ด้านหน้าเรียบไม่มีปุ่มยื่นออกมา และเช่าเจียมีลักษณะเหมือนฉาบใหญ่หรือฉาบเล็กที่ใช้ทั่วไป

ดนตรีพิธีกรรมมีบทบาทต่อสังคมชาวนั้นทั้งหมด 5 ด้าน คือ บทบาทด้านความเชื่อ บทบาทด้านความบันเทิง บทบาทด้านการสื่อสาร บทบาทด้านฐานะทางสังคม และบทบาทด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ดนตรีพิธีกรรม / เมียน / ดนตรีเมียน / กลุ่มชาติพันธุ์

175 หน้า

MUSIC IN THE CEREMONIES OF THE MIEN PEOPLE FROM KHLONG LAN DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE, THAILAND

NATTANIT NAKPEE 5237822 MSMS/M

M.A. (MUSIC)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: NARONGCHAI PIDOKRAJT, B.Ed., M.Ed., M.A.,
ORAWAN BANJONGSIL, B.Ed., M.Ed., M.M.

ABSTRACT

For this research project, “Music in the Ceremonies of the Mien people from Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, Thailand” the qualitative research method was used. The objectives were to study the social and cultural characteristics of the Mien people, including their physical characteristics, musical instrument characteristics, and their ceremonial music.

The results of the study found that the culture and society of the Mien people is similar to the Chinese people because this ethnic group migrated from southern China. The Mien people speak Chinese, but with their own accent, and they also wear unique clothes. They have ceremonial traditions indicating that they believe in their ancestors and their holy ghosts. In addition, their music is used as a medium of worship and entertainment.

There are five types of musical instruments. The melodic instruments include the Djat (Oboe) and the Ngong Jong (Buffalo Horn). The rhythmic instruments include Yoe (Drum), Mung (Gong) and Chao Joei (Cymbals).

The Djat consists of five parts as follows: Sao (reed), Djat Jang (mouthpiece), Djat Fian (pirouette), Djat Kwang (pipe) and Djat Hoi (bell). The Ngong Jong is made from a buffalo horn. The Yoe is two-sided drum with a decoration of wooden wedges that surround it. The Mung is a gong with a smooth surface. Chao Joei are cymbals that come in different sizes.

Music ceremonies affect five aspects of Mien society including belief, entertainment, communication, social status and cultural changes.

KEY WORDS: CEREMONIAL MUSIC / MIEN / MIEN MUSIC / ETHNIC GROUP

175 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
สารบัญโน้ตเพลง.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของหัวข้อวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม.....	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.2 สารัตถะที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	19
3.1 การวางแผนงานเบื้องต้น.....	19
3.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม.....	21
3.3 การบันทึกข้อมูล.....	21
3.4 การจัดกระทำข้อมูล.....	22
3.5 การตรวจสอบข้อมูล.....	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
3.7 การสรุปผลข้อมูล.....	25
3.8 การนำเสนอข้อมูล.....	24
บทที่ 4 สังคมและวัฒนธรรมชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร.....	25
4.1 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน.....	25
4.2 สภาพทั่วไปของอำเภอคลองลาน.....	26
4.3 ประชากร.....	28
4.4 โครงสร้างสังคมและระบบการปกครอง.....	31
4.5 ครอบครัว.....	32
4.6 ภาษา.....	33
4.7 การแต่งกาย.....	33
4.8 ที่อยู่อาศัย.....	35
4.9 การศึกษา.....	37
4.10 เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ.....	37
4.11 อาหาร.....	39
4.12 การคมนาคมและสาธารณูปโภค.....	41
4.13 ศาสนาและความเชื่อ.....	43
4.14 ประเพณีและพิธีกรรม.....	50
4.15 ศิลปกรรม.....	53
บทที่ 5 ดนตรีของชาวเมียน.....	55
5.1 ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรี.....	56
5.1.1 เครื่องเป่า.....	56
5.1.2 เครื่องตี.....	65
5.2 ดนตรีพิธีกรรม.....	69
5.2.1 พิธีแต่งงาน.....	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.2 พิธีประเพณีปีใหม่.....	108
5.2.3 บทเพลง.....	117
บทที่ 6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	120
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	120
6.2 อภิปรายผล.....	127
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	131
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย.....	133
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ.....	149
บรรณานุกรม.....	166
ภาคผนวก.....	170
ประวัติผู้วิจัย.....	175

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านคลองเตย บ้านคลองปลาร้า บ้านตลาดมั่ง บ้านสักงาม และบ้านหนองปรือ อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร.....	30
5.1 ระดับเสียงของหยดเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง.....	60
5.2 ระดับเสียงของหง่จองเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง.....	63
5.3 วงจรชีวิตของชาวเมี่ยน อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร.....	69

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 แผนที่จังหวัดกำแพงเพชร.....	11
4.1 แผนที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร.....	26
4.2 ลักษณะภูมิประเทศ อำเภอคลองลาน.....	27
4.3 แผนที่แสดงตำแหน่งถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลาน.....	29
4.4 การแต่งกายของหญิงชาวเมี่ยน (ด้านหน้า).....	34
4.5 การแต่งกายของหญิงชาวเมี่ยน (ด้านหลัง).....	34
4.6 การแต่งกายของชายชาวเมี่ยน (ด้านหน้า).....	35
4.7 การแต่งกายของชายชาวเมี่ยน (ด้านหลัง).....	35
4.8 ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวเมี่ยนแบบดั้งเดิม.....	36
4.9 ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวเมี่ยนแบบสมัยนิยม.....	36
4.10 อาชีพทำเครื่องเงิน.....	38
4.11 อาชีพปักผ้า.....	38
4.12 ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมเครื่องเงินชาวเขา บ้านคลองเตย.....	39
4.13 อาหารของชาวเมี่ยน.....	40
4.14 ขนมหของชาวเมี่ยน.....	41
4.15 ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1117 สายคลองลาน-อุ้มผาง.....	42
4.16 ถนนเข้าหมู่บ้านคลองปลาร้า.....	42
4.17 หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ.....	44
4.18 ภาพการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงภาพศักดิ์สิทธิ์.....	45
4.19 ภาพการเผากระดาษเงิน (เจ๊ยก่อง) ในพิธีบวงสรวงภาพศักดิ์สิทธิ์.....	46
4.20 เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการเสี่ยงทาย.....	48
4.21 พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ (พิธีข้ามสะพาน) ที่บ้านนางโนโจว แซ่จ้าว.....	49
5.1 นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว ขณะเป่าหยัด (ปี).....	56
5.2 ลักษณะทางกายภาพของหยัด (ปี).....	57
5.3 ส่ว หรือ ลิ่นปี (ที่ทำจากกรังหนอน).....	58

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.4 นายแข่งจ้อย แซ่เต๋น ขณะใช้หรงจ่องในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์.....	61
5.5 ลักษณะทางกายภาพของหรงจ่อง (แตรเขาคาวย).....	62
5.6 ลักษณะทางกายภาพของโย้ (กลอง).....	65
5.7 ลักษณะทางกายภาพของมั่ง (ฆ้อง).....	67
5.8 ลักษณะทางกายภาพของเช่าเจ๊ย (ฉาบ).....	68
5.9 ขณะญาติเจ้าสาวกำลังแต่งตัวให้เจ้าสาวที่หน้าหมู่บ้าน.....	76
5.10 ขบวนของเจ้าสาวหลังจากแต่งตัวเสร็จแล้ว.....	76
5.11 หมอผีและนักดนตรีบรรเลงเพลงหยัดซึ่งก่อนที่จะคำนับญาติเจ้าสาว จำนวน 3 ครั้ง.....	77
5.12 หมอผีและนักดนตรีบรรเลงเพลงเซี่ยะทางนำขบวนญาติเจ้าสาวไป สถานที่ประกอบพิธีต้อนรับเจ้าสาว.....	77
5.13 ลักษณะการจัดเก้าอี้เพื่อทำพิธีต้อนรับเจ้าสาว.....	81
5.14 ขบวนเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาวต้องยืนอยู่กลางวงจนกว่าจะประกอบพิธี ต้อนรับเจ้าสาวเสร็จ.....	81
5.15 ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวกำลังนำบุหรี เหล้า และน้ำชา มาต้อนรับญาติเจ้าสาว.....	82
5.16 สถานที่พักหรือเพิงพักของเจ้าสาวที่ญาติเจ้าบ่าวจัดเตรียมไว้ให้.....	83
5.17 เจ้าสาวขณะกำลังพักผ่อนอยู่ในเพิงพัก.....	83
5.18 คณณัคนคตริ์ขณะกำลังบรรเลงเพลงเพื่อประกอบบรรยากาศของงาน.....	84
5.19 ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวกำลังเตรียมจัดโต๊ะอาหารสำหรับงานเลี้ยงต้อนรับช่วงเย็น.....	84
5.20 หมอผีและคณณัคนคตริ์กำลังแห่ประ โคมเพื่อ ไปรับญาติฝ่ายเจ้าสาวมาร่วม รับประทานอาหารในงานเลี้ยงต้อนรับ.....	89
5.21 หมอผีและคณณัคนคตริ์กำลังบรรเลงเพลงเซี่ยะทาง พร้อมกับคำนับญาติ เจ้าสาว 3 ครั้งก่อนนำขบวนไปในงานเลี้ยงต้อนรับ.....	90
5.22 หมอผีและคณณัคนคตริ์บรรเลงเพลงจอมเดี่ยจอมตั้ง เพื่อเชิญให้ญาติเจ้าสาว นั่งรับประทานอาหาร.....	90

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.23 โต๊ะอาหารสำหรับญาติเจ้าสาวที่เป็นผู้หญิงซึ่งอยู่คนละโต๊ะกับโต๊ะใหญ่ในบ้านเจ้าบ่าว.....	91
5.24 พ่อครัวใหญ่มาแนะนำตัวกับญาติเจ้าสาว แล้วยกแก้วเหล้าเพื่อเป็นการคารวะ.....	91
5.25 ญาติเจ้าบ่าวกำลังช่วยกันเตรียมอาหารและเครื่องเซ่นไหว้.....	92
5.26 ญาติเจ้าสาวช่วยกันแต่งตัวให้เจ้าสาวเพื่อทำพิธีเชื่อมความสัมพันธ์.....	93
5.27 เจ้าสาวเดินทางมาถึงบริเวณหน้าประตูที่ประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ.....	98
5.28 โต๊ะเซ่นไหว้ที่ผู้ประกอบพิธีห้อยขาโต๊ะขึ้นเพื่อให้เจ้าสาวเดินเหยียบลงบนโต๊ะ.....	98
5.29 เจ้าสาวกำลังนั่งประกอบพิธีหน้าหิ้งบรรพบุรุษในบ้านเจ้าบ่าว.....	99
5.30 ญาติเจ้าบ่าวแจกบุหรี่ เหล้า น้ำชา และข้าวเหนียวห่อ ให้แก่ญาติเจ้าสาวขณะรอเจ้าสาวประกอบพิธี.....	99
5.31 น้องเจ้าสาวจับชายผ้าคนละคร้านกับเจ้าสาวแล้วเดินจงเจ้าสาวเข้าเรือนหอ.....	100
5.32 ญาติเจ้าบ่าวช่วยกันแต่งตัวให้เจ้าบ่าวระหว่างรอเจ้าสาวประกอบพิธี.....	100
5.33 อุปกรณ์รับไหว้.....	101
5.34 เจ้าสาวนำอุปกรณ์รับไหว้มอบให้ญาติแต่ละคน.....	102
5.35 เจ้าภาพทั้งสองฝ่ายกำลังเจรจาเรื่องค่าสินสอด.....	103
5.36 คู่บ่าวสาวแจกบุหรี่ เหล้า น้ำชา ให้กับแขกผู้มาร่วมงานเพื่อเป็นการขอบคุณ.....	104
5.37 ญาติเจ้าบ่าวร้องเพลงอวยพรให้คู่บ่าวสาว.....	105
5.38 ญาติเจ้าบ่าวรำทาดเพื่ออวยพรให้คู่บ่าวสาวและแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษรวมทั้งผู้มาร่วมงานด้วย.....	105
5.39 ผู้ประกอบพิธีนำเศษอาหารและเหล้าที่ผู้ร่วมงานรับประทานเหลือมามอบให้แก่คู่บ่าวสาว.....	106
5.40 ชาวบ้านกำลังช่วยกันทำขนมยี่ะ.....	110
5.41 ขนมยี่ะที่เสร็จแล้ว.....	110
5.42 เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีลุยไฟ.....	112

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.43 ผู้ประกอบพิธีกำลังให้ผู้ช่วยเผาศพกระดาษาเงินเพื่อใช้ในพิธีลุยไฟ.....	112
5.44 คณะนักดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบในพิธีลุยไฟ.....	113
5.45 ผู้เข้าทรงกำลังประกอบพิธีลุยไฟ.....	113
5.46 ผู้เข้าทรงรวมทั้งชายหนุ่มที่ถูกส่งตัวไปรับใช้ผีบรรพบุรุษกำลังอวยพร ให้กับครอบครัวที่ประกอบพิธีเซ่นไหว้.....	114
5.47 ผู้ประกอบพิธีกำลังเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษในพิธีปีใหม่เมียน.....	115
5.48 หมอผีและคณะนักดนตรี แห่งประโคนอำเภอบางนาบวชนาวเมียน ไปเยี่ยมเยือนหมู่บ้านอื่น.....	116
5.49 การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยเหล้าและไข่แดงนำโชค.....	116

สารบัญโน้ตเพลง

โน้ตเพลง	หน้า
5.1 เพลงหยดชิง.....	73
5.2 เพลงกะหล่ำหม่า.....	74
5.3 เพลงซองเซียงป้าง.....	78
5.4 เพลงเซี่ยะทาง.....	79
5.5 เพลงจอมเตี้ยจอมตั้ง.....	85
5.6 เพลงแซงเตี้ยแซงตั้ง.....	85
5.7 เพลงมันถ่างโฮ้ง.....	87
5.8 เพลงกะหล่ำชา.....	107

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของหัวข้อวิจัย

ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ทางความคิดและการกระทำของมนุษย์ ในระยะเริ่มแรก ดนตรีอาจเป็นเพียงการขับกล่อม ขับร้อง หรือเป็นเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวนำมาบรรเลงเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งบทเพลงและเครื่องดนตรีมีรูปแบบที่เรียบง่าย สามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้เองได้จากธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ต่อมาเมื่อดนตรีเป็นที่นิยมในกลุ่มสังคมต่าง ๆ จึงมีการพัฒนารูปแบบทางดนตรีให้มีความสลับซับซ้อน วิจิตรพิสดาร และประณีตงดงามขึ้นตามลำดับ

มนุษย์นั้นได้สร้างดนตรีขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจและสังคม ด้านจิตใจดนตรีได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ การผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน การเกี้ยวพาราสี เป็นต้น ด้านสังคมดนตรีมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทั้งนี้การที่มนุษย์นำดนตรีเข้าไปประกอบในพิธีกรรมนั้น ก็เพื่อต้องการใช้ดนตรีเป็นสื่อในการติดต่อกับสิ่งที่ลี้ลับเหนือธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้า เทวดา ฟ้าดิน แม้กระทั่งผีบรรพบุรุษ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ดนตรีพิธีกรรมได้ซึมซับเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ดนตรีพิธีกรรม เป็นดนตรีที่มีจุดประสงค์เพื่อนำไปใช้ประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังเช่น พิธีกรรมทางศาสนา การบวงสรวงเทพเจ้า การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฯลฯ ดนตรีมีบทบาทที่ส่งผลต่อความศรัทธาและความเชื่อ โดยเข้าไปช่วยสนับสนุนให้พิธีกรรมนั้นเกิดความรู้สึกศรัทธายิ่งขึ้น นอกจากนี้ ดนตรีพิธีกรรมยังเป็นเสมือนนาฬิกาที่มีหน้าที่บอกเวลาและระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรม เพื่อสื่อให้ผู้ร่วมพิธีรับรู้ว่าจะขณะนี้พิธีดำเนินถึงขั้นตอนใดแล้ว ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมทั่วทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ประชากรที่อาศัยอยู่ทั่วพื้นที่ของประเทศไทยนั้นมาจากเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ที่มีความหลากหลาย บางกลุ่มชาติพันธุ์ได้อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินที่เป็นที่สูงตามเทือกเขาของจังหวัดที่เป็นรอยต่อและเป็นเขตแดนของประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในอดีตจึงนิยม

เรียกกันว่า “ชาวไทยภูเขา” ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ ลาหู่ ลีซู เมี่ยน ฯลฯ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีวิถีทางดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ แต่ในปัจจุบันชาวไทยภูเขาได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบและมีวิถีชีวิตปะปนอยู่กับคนทั่วไปในสังคมชนบทและสังคมเมืองเป็นจำนวนมากจนทำให้สังคมและวิถีชีวิตของพวกเขาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ

เมี่ยน หรือ เย้า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน แล้วมาตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย เช่น เชียงราย น่าน พะเยา กำแพงเพชร เป็นต้น ชาวเมี่ยนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน มีความขยันอดทน ไม่ชอบรุกรานใคร รักในเผ่าพันธุ์ของตนเอง และยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีของกลุ่มอย่างเข้มแข็ง เห็นได้จากว่า เมื่อใดที่มีการประกอบพิธีกรรมหรือเทศกาลงานรื่นเริงจะมีพี่น้องชาวเมี่ยนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ชาวเมี่ยนยังมีความละเอียดอ่อนในการสร้างศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนเอง ดังเช่น การปักลวดลายบนผ้า การทำเครื่องเงิน และการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

ดนตรีของชาวเมี่ยนนั้นมีทั้งที่นำไปใช้เพื่อความบันเทิงและนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรม ดนตรีที่นำไปใช้เพื่อสร้างความบันเทิงนั้น ส่วนมากเป็นการร้องเพลงเพื่ออวยพรหรือร้องเพลงโต้ตอบกันเพื่อเป็นการเกี้ยวพาราสีซึ่งกันและกัน ส่วนดนตรีที่นำไปใช้ประกอบพิธีกรรมนั้น ชาวเมี่ยนใช้ดนตรีที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเป็นหลัก เนื่องจากชาวเมี่ยนเชื่อว่าเครื่องดนตรีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ เหล่านั้นเปรียบเสมือนสื่อในการติดต่อกับเทพเจ้าและผีบรรพบุรุษ ชาวเมี่ยนจึงถือว่าเครื่องดนตรีเป็นของสูงที่ชาวบ้านธรรมดาสามัญนำมาบรรเลงเล่นไม่ได้ ผู้ที่สามารถบรรเลงได้ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเรียนและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

เครื่องดนตรีของชาวเมี่ยนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทเครื่องเป่า ได้แก่ ปี่ มีหน้าที่บรรเลงทำนองเพลง 2) ประเภทเครื่องตี ได้แก่ กลอง ฆ้อง และฉาบ มีหน้าที่บรรเลงจังหวะของเพลง เมื่อนำเครื่องดนตรีทั้งหมดมาบรรเลงรวมกันเป็นวงดนตรี จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นวงปี่กลอง ที่ใช้ประโคมแห่ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยนั้นยังสามารถพบเห็นชาวเมี่ยนใช้เครื่องดนตรีบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ตามถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พื้นที่ของจังหวัดมีความอุดมสมบูรณ์จนเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก สภาพภูมิประเทศด้านตะวันออกมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง ส่วนด้านตะวันตกมีลักษณะพื้นที่เป็นเทือกเขาสูงของทิวเขาถนนธงชัย จึงทำให้บริเวณนี้มีทรัพยากรป่าไม้หนาแน่นและเป็นแหล่งต้นน้ำ

ตำราอีกด้วย จังหวัดกำแพงเพชรมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอไทรงาม อำเภอขามเฒ่า อำเภอคลองขลุง อำเภอพรานกระต่าย อำเภอลานกระบือ อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอปางศิลาทอง อำเภอบึงสามัคคี อำเภอโกสัมพีนคร และอำเภอคลองลาน

อำเภอคลองลาน เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดกำแพงเพชร พื้นที่ของอำเภอถือได้ว่าเป็นแหล่งป่าไม้ต้นน้ำที่สำคัญ ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติคลองลาน อำเภอคลองลานนี้เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ ลาหู่ ลีซอ และเมี่ยน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนนั้น ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมี่ยนกลุ่มนี้ยังดำรงชีวิตด้วยวิถีชาวเมี่ยนและมีวัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างหลงเหลืออยู่ถึงแม้ว่าสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในสังคมได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง จนทำให้เกิดการแปรเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ยังมีวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษหลงเหลือให้ได้ศึกษาอยู่

จากความเป็นมาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน โดยเลือกพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากเมี่ยนกลุ่มนี้ยังมีการประกอบพิธีกรรมแบบดั้งเดิม และยังคงรักษาศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มไว้ได้ ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ และเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนให้ดำรงอยู่สืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่นำมาวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี และระบบเสียง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 เป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวเมียน

1.3.2 เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียนให้คงอยู่สืบไป

1.3.3 สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาสำหรับผู้สนใจศึกษาดนตรีของชาวเมียนครั้งต่อไป และผู้ที่สนใจศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลดนตรีพิธีกรรมที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้จำนวนนักดนตรีและบทเพลงขึ้นอยู่กับงานสนามเป็นตัวกำหนด

1.4.2 ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการทำวิจัยในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2554

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาดนตรีพิธีกรรมเฉพาะที่พบในการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก สำหรับเนื้อหาบทเพลงที่นำมาวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะบทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเท่านั้น

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาบทเพลง และระดับเสียงของเครื่องดนตรี ผู้วิจัยใช้ระบบโน้ตสากลแทนระดับเสียงที่บันทึกได้จากงานสนาม เพื่อเป็นการสะดวกต่อการทำความเข้าใจ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีอันดั้งเดิมสืบทอดมาเป็นระยะเวลานาน

ดนตรีพิธีกรรม หมายถึง ดนตรีที่ใช้ประกอบในพิธีกรรม เช่น พิธีแต่งงาน พิธีปีใหม่ เป็นต้น

ระบบเสียง หมายถึง เสียงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบของเครื่องดนตรีเมียน

ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะที่สามารถมองเห็นได้ทั่วไป

อาจารย์ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวเมียน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 สารัตถะที่เกี่ยวข้อง
- 2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรนี้ เป็น การวิจัยทางมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีมานุษยดนตรี วิทยา มาเป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของดนตรีพิธีกรรมในสังคมวัฒนธรรมของชาว เมี่ยน ตลอดจนลักษณะทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรมชาวเมี่ยน ส่วนองค์ประกอบของดนตรีนั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีด้านการวิเคราะห์ดนตรีมาเป็นแนวทางในการศึกษา รายละเอียดมีดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีการหน้าที่นิยม (Functionalism Theory)

มาลินอฟสกี (Malinowski. 2002) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ในการ ตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่วัฒนธรรมจะเติบโตมาจากความ ต้องการจำเป็น 3 ประการของมนุษย์ คือ

- 1) ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อการมีชีวิตอยู่รอด เช่น ต้องการอาหารหรือที่อยู่อาศัย
- 2) ความต้องการทางด้านสังคมเพื่อใช้แก้ปัญหาขั้นพื้นฐาน เช่น การแบ่งงานกันทำ การป้องกันภัย การควบคุมทางสังคม

3) ความต้องการทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดความมั่นคงและเชื่อมั่น เช่น ความต้องการความสงบทางใจ ความกลมกลืนกันทางสังคม และเป้าหมายของชีวิต

จากแนวคิดเรื่องการหาที่นิยมนี้นี้สามารถนำไปศึกษาเกี่ยวกับดนตรีของชาวเมียนซึ่งมีหน้าที่สำคัญในพิธีกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการสื่อสารและติดต่อกับเทพเจ้าหรือผีบรรพบุรุษได้

2.1.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงคลาสสิก (Classic Evolutionary Theory)

มอร์แกน (Morgan, 2010) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมว่า สังคมมนุษย์ได้ผ่าน 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ และแต่ละขั้นตอนเกิดการพัฒนาเทคโนโลยีสำคัญๆ ขึ้นมา การพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ตามมาด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของครอบครัว หรือการเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติ ในขั้นตอนแรกมอร์แกนเรียกว่า ยุคป่าเถื่อน (savagery) ซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นที่มนุษย์รู้จักใช้ไฟ ประดิษฐ์เครื่องมือล่าสัตว์ ขั้นตอนที่สองคือ ยุคอนารยชน (barbarianism) มนุษย์เริ่มรู้จักการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ประดิษฐ์เครื่องปั้นดินเผา และใช้เครื่องมือที่ทำจากเหล็ก ขั้นตอนที่สามคือ ยุคอารยธรรม (Civilization) ที่มนุษย์รู้จักตัวอักษร และมีการสร้างวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองขึ้น

จากแนวคิดเรื่องวิวัฒนาการนี้ สามารถนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของชาวเมียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตหรือไม่ และการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร

2.1.3 แนวคิดด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรี

ดนตรี เป็นศาสตร์ที่สามารถรับรู้ได้จากการฟังผ่านระบบประสาทสัมผัสหู ซึ่งการฟังนั้นสามารถทำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ถึงสุนทริยภาพต่าง ๆ ทางดนตรี ในสังคมวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ นั้นดนตรีเป็นสิ่งที่ที่เชื่อมโยงมนุษย์กับสังคมให้อยู่ร่วมกัน โดยดนตรีเป็นตัวสอดแทรกความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางสังคมให้กับมนุษย์

การศึกษาดนตรีจึงต้องศึกษาถึงองค์ประกอบของดนตรี เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวดนตรีที่มนุษย์ได้รับรู้จากการฟัง

คมสันต์ วงศ์วรรณ (2551) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของดนตรีว่าเป็นส่วนสำคัญ พื้นฐานที่ทำให้เกิดดนตรีขึ้น โดยองค์ประกอบต่าง ๆ มีดังนี้

1) เสียง เกิดจากการสั่นสะเทือนของวัตถุ ซึ่งเสียงที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นเสียง การจราจรบนท้องถนน เสียงเด็กหัวเราะ เสียงสุนัขเห่า เสียงฝน ฯลฯ ก็จัดว่าเป็นเสียงทั้งสิ้น แต่เสียง ที่จัดว่าเป็นเสียงดนตรีได้นั้น ต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานดังต่อไปนี้

1.1) ระดับเสียง คือ ระดับความสูง-ต่ำของเสียง ซึ่งขึ้นอยู่กับความถี่ ของ การสั่นสะเทือน เช่น ถ้าการสั่นสะเทือนเร็ว เสียงจะสูง แต่ถ้าการสั่นสะเทือนช้า เสียงจะต่ำ

1.2) ความดัง-ค่อย เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับช่วงกว้างของ คลื่นเสียง ในการสั่นสะเทือนที่ทำให้เกิดเสียงนั้น ช่วงกว้างมากจะเสียงดัง และช่วงกว้างน้อยจะเสียง เบา

2) สีต้นหรือคุณภาพของเสียง คือ คุณสมบัติเฉพาะของเครื่องดนตรี รวมทั้งเสียงร้อง ของมนุษย์ โดยเครื่องดนตรีแต่ละชนิดนั้นมีเสียงที่ให้อารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ซึ่งคุณลักษณะ ของเสียงนี้ทำให้นักดนตรีสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับอารมณ์ บรรยากาศ และโอกาสของการ บรรเลงได้

3) จังหวะ หมายถึง การเคลื่อนที่ของแนวทำนองหรือเสียงในช่วงเวลาหนึ่ง

4) ตัวโน้ตดนตรีหรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงดนตรี คือ สิ่งที่สามารถบอกหรือสื่อให้ นักดนตรีทราบถึงความสั้น-ยาว สูง-ต่ำ ของระดับเสียงได้

5) ทำนอง คือ เสียงที่เปล่งออกมาโดยมีความต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ทำนอง เปรียบเสมือนรูปร่างของบทเพลง ซึ่งมีเสียงสูง ต่ำ สั้น ยาว ประกอบเข้าด้วยกัน

6) เสียงประสาน คือ องค์ประกอบของเสียงที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ โดยทั่วไปนั้น ทำนองเพลงเป็นการดำเนินทำนองเป็นเส้นขนานหรือแนวนอน สำหรับเสียงประสานเป็นการ ผสมผสานของเสียงมากกว่าหนึ่งเสียงในแนวตั้ง

7) ระบบเสียงโทนาติตี เป็นระบบการประสานเสียงที่มีโครงสร้างของทอนิก โดยปกติ นั้น ทำนองเพลงทั้งหลายล้วนแต่สร้างขึ้นด้วยเสียงหลักที่เรียกว่าทอนิก เนื่องจากเพลงจะมีความรู้สึก ว่าจบได้เมื่อการประสานเสียงจบลงที่คอร์ดที่สร้างขึ้นจากเสียงทอนิกหรือเสียงที่ 1 ของบันไดเสียง

8) รูปพรรณหรือพื้นผิว เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างทำนองและเสียง ประสาน

9) สังกิตลักษณะหรือรูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่เป็นแบบแผนในการประพันธ์เพลง ซึ่งพบว่าจะมีการกำหนดรูปแบบและการแบ่งสัดส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีการจัดจังหวะหนัก-เบา ประโยคเพลง ประโยคใหญ่ จุดพักเสียง และการจบ เพื่อสร้างความรู้สึกที่สมดุลให้แก่ผู้ฟัง

ณัชชา โสคติยานุรักษ์ (2547) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เพลงว่า เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจบทเพลง การที่จะวิเคราะห์เพลงให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้วิเคราะห์ด้วย ซึ่งแนวทางการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

1) การบรรยายภาพรวมโดยทั่วไป คือ การหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเพลงนั้น ๆ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความคิดในระดับหนึ่ง และเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

2) การวิเคราะห์ส่วนประกอบหลักของเพลง คือ การวิเคราะห์ทำนอง จังหวะ เสียงประสาน และลีลาของเสียง

3) การวิเคราะห์ประโยคเพลง เป็นสิ่งสำคัญเพราะบทเพลงหนึ่ง ๆ ต้องประกอบไปด้วยประโยคเพลง และประโยคเพลงเหล่านี้ก็จะถูกนำมาร้อยเรียงเข้าด้วยกันจนเป็นเพลงที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ ประโยคเพลงยังมีเคเดนซ์ (Cadence) ในตอนท้ายของประโยค ซึ่งเป็นตัวกำหนดจุดสิ้นสุดของประโยคเพลง และสุดท้ายควรวิเคราะห์โครงหลักของประโยคเพลง เพราะเป็นตัวบอกทิศทางของการเคลื่อนไหวของประโยคเพลง

4) การวิเคราะห์สังคีตลักษณ์ คือ การวิเคราะห์โครงสร้างที่ยึดถือเป็นแบบอย่าง โดยมีทำนองและท่วงทำนองเป็นตัวแทนสำคัญในการกำหนดโครงสร้างของสังคีตลักษณ์

จากแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบของคนตรีนี้ สามารถนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของเพลงที่เกิดขึ้นในดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียนว่ามีรูปแบบลักษณะการดำเนินทำนองเป็นอย่างไรได้บ้าง

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับดนตรีพิธีกรรม

ดนตรีเป็นศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความงาม และค่านิยมของมนุษย์ ดนตรีจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามสิ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัญญา รุ่งเรือง (2552) ได้กล่าวถึงการใช้นดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมไว้ว่า ดนตรีทำหน้าที่เป็นสื่อประสานระหว่างจิตของมนุษย์กับจิตของสิ่งที่ไม่เห็นหรือพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์เชื่อว่ามีอยู่และสามารถติดต่อได้ด้วยการทำพิธีกรรม บวงสรวง บอกกล่าว แม้กระทั่งขอความช่วยเหลือ โดยมีนักดนตรีเป็นผู้ทำหน้าที่เร่งเร้าให้จิตของผู้ทำพิธีจดจ่อกับพิธีกรรมนั้น ๆ จนหลุดออกจากโลกของความเป็นจริงเข้าสู่โลกของสิ่งที่ไม่เห็น หรือก่อให้เกิดสมาธิได้ในบางสถานการณ์ พิธีกรรมทั้งหลายจึงเกี่ยวข้องกับความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง พิธีกรรมดังกล่าวนี้มีทั้ง

พิธีกรรมทางศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และพิธีกรรมตามความเชื่อในลัทธิทรงเจ้าเข้าผี (Animism) ซึ่งมีความเป็นไปตามประเภทและระดับของสังคม

เคมเมอร์ (Kaemmer, 1993) ได้จำแนกพิธีกรรมที่ใช้ดนตรีประกอบออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานะทางสังคม ได้แก่ พิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อกำหนดสถานภาพของบุคคลตามช่วงเวลาหรืออายุที่เพิ่มมากขึ้น เช่น พิธีโกนจุกที่เปลี่ยนสถานะจากเด็กเป็นวัยรุ่น พิธีแสดงความเป็นผู้ใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่เปลี่ยนจากวัยเด็กเป็นผู้ใหญ่ พิธีแต่งงานที่เปลี่ยนจากคนโสดมาเป็นผู้สมรสแล้ว พิธีบวชนาคที่เปลี่ยนสถานะจากคนธรรมดาเป็นนักบวช เป็นต้น

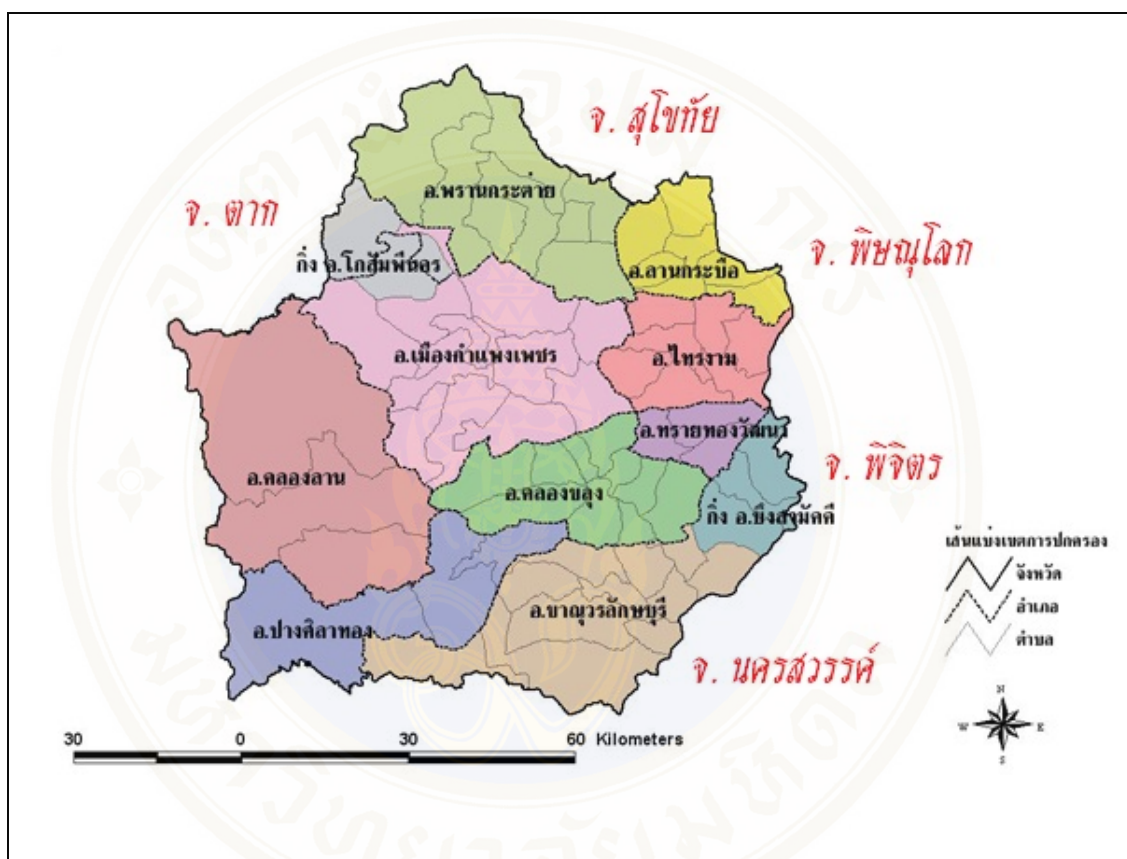
2) พิธีกรรมในรอบปี เป็นพิธีกรรมที่มักมีความสัมพันธ์กับศาสนาหรือการเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยฟ้าฝนเพื่อการเพาะปลูก พิธีกรรมในแง่ศาสนา เช่น พิธีการเข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น ส่วนพิธีที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกมักจะเริ่มตั้งแต่การเพาะปลูกไปจนถึงการเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยว เช่น พิธีการทำขวัญนาขวัญข้าวของไทย เป็นต้น

3) พิธีกรรมเพื่อการแก้ปัญหา พิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นก็ต่อเมื่อมีปัญหาที่แก้ไม่ตก เช่น การเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเกิดอาเพศขึ้นในสังคมโดยไม่ทราบสาเหตุ จนต้องหันไปพึ่งอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงทำให้เกิดการทรงเจ้าเข้าผีขึ้น พิธีกรรมตามความเชื่อนี้จำเป็นต้องมีดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญ เช่น พิธีบูชาญาคอยเพื่อปิดเป่าอาเพศของหมู่บ้าน เป็นต้น

จากแนวคิดเรื่องดนตรีพิธีกรรมนี้ สามารถนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของดนตรีที่นำไปประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ และสามารถนำไปวิเคราะห์ว่าดนตรีพิธีกรรมมีความสำคัญอย่างไรกับชาวเมียน

2.2 ตารางที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดกำแพงเพชร

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดกำแพงเพชร

ที่มาของภาพ: <http://www.kamphaengphet.go.th>

สภาพทางภูมิศาสตร์

กำแพงเพชรเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 358 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก และอำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอโพธิ์ทะเล อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ประมาณ 8,607.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,379,687.5 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมประมาณ 3,348,847 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 1,365,437.5 ไร่ และเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ อีกประมาณ 665,403 ไร่ มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ ดังนี้

1) อำเภอเมืองกำแพงเพชร	7) อำเภอไทรงาม
2) อำเภอลองลาน	8) อำเภอขามเฒ่า
3) อำเภอลองขลุ	9) อำเภอพรานกระต่าย
4) อำเภอลานกระบือ	10) อำเภอทรายทองวัฒนา
5) อำเภอปางศิลาทอง	11) อำเภอบึงสามัคคี
6) อำเภอโกสัมพีนคร	

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดกำแพงเพชร มีลักษณะภูมิประเทศที่แบ่งแยกออกเป็น 3 ลักษณะอย่างชัดเจน ดังนี้

- 1) บริเวณทางด้านตะวันตก มีลักษณะพื้นที่เป็นเทือกเขาสูงที่ต่อเนื่องมาจากภาคเหนือ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีป่าไม้ปกคลุม พื้นที่ป่าคิดเป็น 25 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด ป่าไม้บริเวณนี้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ มีลักษณะเป็นป่าผสมผลัดใบ ป่าดิบแล้ง และป่าดิบเขา ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า บริเวณดังกล่าวจึงเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติถึง 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ และอุทยานแห่งชาติคลองลาน นอกจากนี้

ยังเป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำสาขาของแม่น้ำปิง เช่น คลองขลุง คลองวังเจ้า คลองสวนหมาก ฯลฯ อีกด้วย

2) บริเวณทางด้านตะวันออกและทางใต้ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง มีระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง ลักษณะดินเป็นดินปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตรและปลูกพืชไร่ บริเวณนี้ยังเป็นที่ราบลุ่มติดต่อกันกับที่ราบลุ่มแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านในจังหวัดใกล้เคียง

3) บริเวณทางด้านเหนือและตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ลาดชันสลับกับที่ราบ มีเนินเขาที่สูงไม่มากนักในเขตอำเภอพรานกระต่าย ซึ่งเป็นแหล่งที่พบหินอ่อน ส่วนที่อำเภอลานกระบือก็พบแหล่งปิโตรเลียมซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดกำแพงเพชร ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงสามารถแบ่งลักษณะภูมิอากาศออกเป็น 3 ฤดู คือ

- 1) ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เดือนพฤษภาคม
- 2) ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน-เดือนพฤศจิกายน
- 3) ฤดูหนาว ระหว่างเดือนธันวาคม-เดือนมกราคม

ประชากร

จากการสำรวจประชากรในจังหวัดกำแพงเพชรของสำนักบริหารการทะเบียน เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.2552 จังหวัดกำแพงเพชรมีประชากร รวมทั้งสิ้น 725,961 คน แยกเป็นชาย จำนวน 361,474 คน หญิงจำนวน 364,487 คน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่โดยเฉลี่ย 85 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

ประชากรจังหวัดกำแพงเพชรมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้มีการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาจากทางตอนเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ ลาหู่ ลีซู และเมี่ยน นอกจากนี้ยังมีคนไทยพื้นราบที่ตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณนี้อีกด้วย

2.3.2 กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน

ประวัติความเป็นมา

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน พบว่า เมี่ยน (Mien) ได้รับการจัดให้อยู่ในเชื้อชาติมองโกลอยด์ (Mongoloid) ตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) มีการค้นพบเอกสารของจีนสมัยราชวงศ์ถังว่าได้ปรากฏการบันทึกชื่อ “ม่อ เย้า” มีความหมายว่า “ม่ออยู่ใต้อำนาจของผู้ใด ส่วนคำว่า “เมี่ยน” นั้นเป็นคำที่ชาวเมี่ยนใช้เรียกตนเอง แปลว่า คน หรือ มนุษย์ ดังเช่นคำเรียกชื่อตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ชาวกะเหรี่ยงเรียกตนเองว่า “ปวากญอ” ชาวลีซอเรียกตนเองว่า “ลีซู” เป็นต้น

ตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันมานั้นเล่าว่า เมื่อประมาณสองพันกว่าปีมาแล้ว บรรพชนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ราบรอบ ๆ ทะเลสาบตงตึง แถบแม่น้ำแยงซี แต่ต่อมาไม่ยอมอ่อนน้อมให้ชนชาติผู้ปกครองรัฐและไม่ยินยอมอยู่ภายใต้การบังคับกดขี่ของรัฐ จึงได้ทำการอพยพผู้คนเข้าไปในป่าลึกบนภูเขาสูง และได้ตั้งถิ่นฐานของพวกเขาสองเพื่อปกป้องเสรีภาพ พวกเขาจึงได้รับการขนานนามว่า “ม่อ เย้า” ซึ่ง เหยา ซี เหลียน ได้บันทึกไว้ใน เหลียง ชู ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง คำเรียกนี้ได้ถูกยกเลิกไปให้เหลือแต่คำว่า “เย้า” เท่านั้น ซึ่งก่อนหน้านี้นี้กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวถูกเรียกว่า หมาน หรือ หั่น หมาน (พวกป่าเถื่อนทางใต้) หรือ ซาน จื่อ (บุตรขุนเขา) หรือ ฟ่านหู จง (เชื้อสายของฟ่านหู) กล่าวกันว่าในประเทศจีนนั้น กลุ่มชาติพันธุ์เย้ามีคำเรียกชื่อของตนเองแตกต่างกันถึง 28 ชื่อ แต่คนเย้าในประเทศไทยเรียกตนเองว่า “เมี่ยน” หรือ “อ้าวเมี่ยน” (กลุ่มเครือขายวัฒนธรรมอ้าวเมี่ยน.

2545)

การอพยพเข้ามาในประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตประเทศจีน โดยอาศัยอยู่ในมณฑลกวางสี กวางตุ้ง ยูนนาน และทิเบต ต่อมาได้อพยพเคลื่อนย้ายลงมาสู่ประเทศเวียดนาม ลาว และทางตอนเหนือของไทย ตามลำดับ ประเทศไทยนั้นได้มีกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในแถบจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และกำแพงเพชร จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ชาวเมี่ยนของกลุ่มเครือขายวัฒนธรรมอ้าวเมี่ยน (2545) พบว่า ชาวเมี่ยนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มเชียงราย-น่าน เป็นกลุ่มที่เชื่อกันว่าเป็นกลุ่มแรกที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย นักวิชาการส่วนใหญ่ก็อ้างตามนายชอบ ฆาอนันต์ ที่กล่าวว่า นายจั่นควน แซ่เต็น

เป็นผู้นำชาติพันธุ์เมียนกลุ่มแรกเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา 163 ปี นับตั้งแต่อดีตจนถึงปี พ.ศ. 2543 แต่จากหนังสือบันทึกการโยกย้ายถิ่นของนายเจียมจัน แซ่จ้าว กล่าวว่า นายเว่นเพย แซ่ลี ซึ่งเป็นตาของตนได้ย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดน่านเมื่อปี พ.ศ. 2397 เมื่อเข้ามาอยู่ได้ 1 ปี จึงส่งข่าวให้นายจันควน แซ่เต็น ทราบทำให้นายจันควนมาติดต่อกับเจ้าเมืองน่านเพื่อขอเข้ามาทำมาหากินในเขตจังหวัดน่านทางตอนเหนือสันคอยจิ คอยน้ำโฆง คอยผาซ้างน้อย คอยผาจิ คอยผาลม (ในเขตจังหวัดพะเยาปัจจุบัน) ไปจนถึงขุนน้ำลาว เชียงคำ เทิง เชียงของ (เขตอำเภอเชียงคำ เทิง และเชียงของ จังหวัดเชียงราย) โดยต้องเสียค่าบรรณาการเป็นเงินและของป่าจำนวนมาก และได้มีการตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย ต่อมานายจันควน แซ่เต็น ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองน่านให้เป็นพญาศรีศรีสมบัติ ปกครองเมียนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่คอยผาซ้างน้อยซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอปง จังหวัดพะเยาในปัจจุบัน ปกครองอยู่ที่นั่นเป็นเวลาประมาณ 41 ปี จึงย้ายมาตั้งหมู่บ้านที่คอยภูลังกา

เมียนกลุ่มเชียงราย-น่านนี้ ส่วนใหญ่เป็นเมียนแซ่เต็น รองลงมามีแซ่ฟ่าน และแซ่ฟุ้ง จากการศึกษาเมียนกลุ่มนี้ใน 15 รุ่นที่ผ่านมานั้น ส่วนใหญ่มีถิ่นฐานอยู่ในมณฑลกว๋างสีของประเทศจีน ได้ทำมาหากินในที่ต่าง ๆ ของมณฑลกว๋างสีประมาณ 3-6 รุ่น ต่อจากนั้นได้ย้ายมาทำมาหากินอยู่ในที่ต่าง ๆ ของมณฑลยูนนานประมาณ 2-6 รุ่น แล้วจึงย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยเวียดนามและลาว ส่วนใหญ่จะย้ายถิ่นผ่านประเทศเวียดนาม แต่อยู่ทำมาหากินในเวียดนามไม่นานนักก็ย้ายเข้าสู่ประเทศไทย และอยู่ทำมาหากินในประเทศไทยประมาณ 4-6 รุ่น หลังจากนั้นเมียนกลุ่มนี้ได้ย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 4-5 รุ่นที่ผ่านมา โดยย้ายถิ่นเข้ามาทางเหนือของจังหวัดน่านก่อนตลอดแนวชายแดนไทย-ลาว ถึงเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันเมียนกลุ่มนี้กระจายตัวอยู่ในเขตอำเภอแม่จัน (บางหมู่บ้าน) อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา (เกือบทุกหมู่บ้าน) เขตอำเภองาว จังหวัดลำปาง (บางหมู่บ้าน) อำเภอศรีสันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย (บางหมู่บ้าน) และอำเภอกดลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร (บางหมู่บ้าน)

2) กลุ่มคอยอ่างขาง จากคำบอกเล่าของญาติพญาศรี ศรีสมบัติ ได้กล่าวว่า เคยได้ยินพ่อของตนบอกว่าก่อนหน้าที่พญาศรี ศรีสมบัติ จะย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทยสักเล็กน้อยนั้น นายเย่าเพย แซ่เต็น หรือ เพี้ยฝ่าง ได้นำเมียนกลุ่มหนึ่งย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยทางอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากนั้นได้เคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานบริเวณคอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ นายจ้อยโจว แซ่ฟ่าน ยืนยันว่าตนเองก็เคยได้ฟัง นายรามัน แซ่ฟ่าน (อดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านปางควาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่) เล่าว่า นายเย่าเพย แซ่เต็น และนายอู่หว่าง แซ่ฟ่าน (บิดาของนายรามัน) ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศลาวผ่านทางอำเภอเชียงของพร้อมกัน แต่นายเย่าเพย แซ่เต็น ได้นำเมียนจำนวนหนึ่งไปตั้งถิ่นฐานบริเวณคอยหมากหินกอง ประเทศพม่า ส่วนนายอู่หว่างนั้นได้นำ

เมียน อีกกลุ่มหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานบริเวณคอยอ่างขาง ต่อมาเมียนที่อยู่ในเขตประเทศพม่าก็ได้ย้ายถิ่นกลับมาอยู่บริเวณคอยอ่างขาง จากข้อมูลเหล่านี้พอที่จะสรุปได้ว่า เมียนกลุ่มคอยอ่างขางนี้ได้ย้ายถิ่นฐานเข้าสู่ประเทศไทยทางอำเภอเชียงของในช่วงระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันกับเมียนกลุ่มเชียงราย-น่าน และได้เริ่มตั้งถิ่นฐานบริเวณคอยอ่างขางและบริเวณใกล้เคียง จากนั้นก็ได้เคลื่อนย้ายไปยังบริเวณห้วยชมภู คอยผาล้าง คอยยาว จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบันเมียนกลุ่มนี้ได้กระจายตัวอยู่ในบริเวณอำเภอฝาง อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และบ้านหนองแวง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เมียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแซ่ฟ่าน แซ่จ้าว และแซ่เต็น

3) กลุ่มเชียงรายตอนบน เมียนกลุ่มนี้ได้ย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรกเมื่อประมาณ 107 ปีมาแล้ว โดยนายหวานเล็ง แซ่จ้าว ได้นำเมียนประมาณ 60 ครอบครัวเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณบ้านน้ำคำและห้วยกว้าง เขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และบริเวณคอยหลวง เขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ต่อมาในปี พ.ศ.2488 นายเล่าหลูฟิน แซ่ฟ่าน ได้นำเมียนประมาณ 160 หลังคาเรือนย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณบ้านเล้าสิบ บ้านผาเดื่อ และบ้านเล้าสิ้ว เขตอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เมียนทั้งสองกลุ่มดังกล่าวนี้ต่างก็ย้ายถิ่นมาจากบริเวณน้ำเกิงและน้ำคา แขวงห้วยทราย ประเทศลาว เมื่อได้ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยบริเวณดังกล่าวแล้ว ก็มีเมียนบางส่วนย้ายไปอยู่ที่อื่น ในปัจจุบันเมียนกลุ่มนี้ได้ตั้งหมู่บ้านกระจายอยู่ในเขตอำเภอแม่จัน (เกือบทุกหมู่บ้าน) เขตอำเภอเชียงแสน (บางหมู่บ้าน) จังหวัดเชียงราย เขตอำเภอวังเหนือ (บางหมู่บ้าน) อำเภองาว (บางหมู่บ้าน) จังหวัดลำปาง เขตอำเภอคลองลาน (เกือบทุกหมู่บ้าน) จังหวัดกำแพงเพชร และเขตอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

เมียนกลุ่มเชียงรายตอนบนนี้ส่วนใหญ่เป็นเมียนแซ่ลี แซ่จ้าว แซ่ฟ่าน แซ่ฟุ้ง แซ่ว่าง และแซ่เต็น ตามลำดับ จากการศึกษาเมียนกลุ่มนี้ใน 12 รุ่นที่ผ่านมานั้น ยังมีถิ่นฐานอยู่ในมณฑลกว๋างตุ้ง ซึ่งแสดงว่า เมียนกลุ่มนี้ได้ย้ายถิ่นฐานออกจากมณฑลกว๋างตุ้งเข้าสู่มณฑลกว๋างสี มณฑลยูนนาน หลังจากนั้นจึงย้ายเข้าสู่ประเทศไทย แต่มีบางกลุ่มที่ย้ายถิ่นจากมณฑลยูนนานเข้าสู่ประเทศพม่า ลาว และไทย ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มที่ย้ายถิ่นจากประเทศลาวเข้าสู่ประเทศพม่า แล้วย้ายกลับเข้าสู่ประเทศลาวก่อน จึงเคลื่อนย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

4) กลุ่มผู้หนีภัยสงคราม เมียนกลุ่มนี้เป็นเมียนที่ย้ายถิ่นเข้ามาเป็นกลุ่มสุดท้ายหลังจากที่สงครามในประเทศเวียดนามและประเทศลาวได้ยุติลง เมียนผู้หนีภัยสงครามกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดมีประมาณ 80 กว่าหลังคาเรือน ซึ่งได้อพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านห้วยขุนนาง ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ตำบลตาฝาง อำเภอเมืองสิงห์ แขวงน้ำทา ประเทศลาว

เมียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเมียนแซ่จ้าว จากหนังสือ ไขว่ โต้้ว (หนังสือบันทึกที่ฝั่งศพของบรรพบุรุษ) ของเมียนบางคนพบว่า เมื่อ 15 รุ่นที่ผ่านมา เมียนกลุ่มนี้มีถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ใน

มณฑลลาวดุง จากนั้นได้อพยพเข้าสู่มณฑลยูนนาน ต่อมาอพยพเข้าสู่ประเทศลาว ก่อนที่จะลี้ภัยเข้าสู่ประเทศไทย จากข้อมูลพอสันนิษฐานได้ว่า เมียนกลุ่มนี้ได้ย้ายถิ่นฐานออกจากมณฑลลาวดุง ภายหลังเมียนกลุ่มเชียงราย-น่านและกลุ่มเชียงรายตอนบน และไม่เคยมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศเวียดนามและพม่ามาก่อน

2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เมียน ดังนี้

ณัฐวิ ทศรัฐ และวิระพงศ์ มีสถาน (2540) ได้กล่าวถึงความบันเทิงของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนไว้ว่า ชาวเมียนใช้เวลาอยู่กับการทำงานเป็นหลัก ดังนั้นจึงมีเวลาสำหรับความบันเทิงเป็นส่วนน้อย เมื่อมีเวลาพักผ่อนหรือมีงานประเพณี ชาวเมียนนิยมร้องเพลงร่วมกัน เนื้อร้องส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเกี้ยวพาราสี การอวยพร การขอบคุณ เป็นต้น สำหรับเครื่องดนตรีของชาวเมียนนั้น ใช้ในงานพิธีกรรมเท่านั้น

ปัญญา รุ่งเรือง (2552) ได้กล่าวถึงดนตรีในวิถีชาวเมียนไว้ว่า ชาวเมียนใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีดนตรีในพิธีกรรมและดนตรีสำหรับเทศกาลที่สำคัญ ๆ ด้วย เช่น พิธีแต่งงาน พิธีทำศพ การสวดอ้อนวอนบรรพบุรุษ เป็นต้น ในการแต่งงานจะมีการอวยพรซึ่งมีวงดนตรีประกอบด้วย ฉิ่ง กลอง และปี่ ส่วนในงานศพผู้ประกอบพิธีจะเป่าแตรเขาคายนำหน้าขบวนแห่ศพออกจากบ้าน ในช่วงปีใหม่คนทั้งหมู่บ้านจะแต่งตัวสวยงาม ดื่มเหล้าที่ต้มขึ้นเอง ร้องเพลง และเต้นรำ ที่สำคัญมากคือ การร้องเพลงเล่าเรื่อง (Banko) เกี่ยวกับบรรพบุรุษที่เป็นสุนัขที่เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

พิสิษฐ์ เอมดวง (2551) ได้ศึกษาดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาบ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าวัฒนธรรมดนตรีของเขานี้มีการสืบทอดมาช้านานแล้ว โดยการถ่ายทอดเป็นแบบปากเปล่าและวิธีจดจำ ดนตรีใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ 3 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมการแต่งงานแบบใหญ่ พิธีงานศพ และพิธีกรรมในงานขึ้นปีใหม่

ศรันย์ นักรบ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง คนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า บทเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมมีทั้งหมด 11 เพลง โดยหยัด (ปี่) เป็นเครื่องดนตรีชนิดเดียวที่ใช้บรรเลงทำนอง ส่วนโย้ (กลอง) ตังล่อ (ฆ้อง) และเง้าเจี้ย (ฉาบ) เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

สมัย สุทธิธรรม (2542) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เย้าไว้ว่า เย้าเป็นผู้มีดนตรีในหัวใจ ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ทั้งชายและหญิง จะชอบดนตรีและร้องเพลง แล้วเต้นรำ เด็กชาวเย้าก่อนเข้าสู่วัยหนุ่มสาวต้องเรียนรู้การเต้นรำและร้องเพลงด้วย ซึ่งเพลงของชาวเย้าแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางด้านจิตใจอีกด้วย

อุทัยรัตน์ ทิพวัลย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง หยัด: การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตเมี่ยน (เย้า) พบว่าลักษณะทางกายภาพของหยัด มีส่วนประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ ส่วน (ลิ้นปี่) หยัดจาง (กำพวด) หยัดเปียน (กะบังลม) หยัดแกว (เลาปี่) และหยัดฮอย (ลำโพง) ส่วนการบรรเลงหยัด ใช้บรรเลงร่วมกับ โย้ (กลอง) เช้าเจี้ย (ฉาบ) และล่อ (โหม่ง)

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ดนตรีมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชาวเมี่ยน ทั้งบทบาทด้านการให้ความบันเทิงสนุกสนานและบทบาทด้านการประกอบพิธีกรรม เครื่องดนตรีที่ใช้นั้น ได้แก่ ปี่ กลอง ฆ้อง ฉาบ และยังชี้ให้เห็นว่าเสียงดนตรีมีความสำคัญในการเป็นสื่อเพื่อติดต่อกับเทพเจ้าและผีบรรพบุรุษด้วย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียนในพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยทางมานุษยดนตรีวิทยา โดยผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และเก็บข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก มีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 การวางแผนงานเบื้องต้น

ในการวางแผนงานเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

3.1.1 การศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารจากแหล่งการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

- ห้องสมุดดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ห้องสมุดดนตรีสมเด็จพระเทพรัตนฯ มหาวิทยาลัยมหิดล
- ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- ห้องสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
- หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล
- หอสมุดแห่งชาติ
- ที่ว่าการอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
- ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดกำแพงเพชร

3.1.2 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจพื้นที่ที่ต้องการใช้ปฏิบัติการภาคสนาม โดยเลือกสำรวจพื้นที่ในเขตอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร แล้วสอบถามข้อมูลสภาพทั่วไป ข้อมูลคนตรี และข้อมูลศิลปิน จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- นางเจียวลิ้น แซ่เต๋น (ชาวบ้าน)
- นางวิณา พุ่งธีรกุล (ข้าราชการครู)
- นางสาวแซ่ แซ่เต๋น (ชาวบ้าน)
- นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว (นักดนตรี)
- นายแซ่จ้อย แซ่เต๋น (อาจารย์ใหญ่)
- นายเที่ยง ถนัดกิจ (ผู้อำนวยการหมู่บ้าน)
- นายนิคม ตั้งสว่างไทย (ผู้อำนวยการหมู่บ้าน)
- นายปาวฟู แซ่จ้าว (ชาวบ้าน)
- นายพรศักดิ์ ศรีดี (ชาวบ้าน)
- นายฟุ่ยวัน แซ่เต๋น (ชาวบ้าน)
- นายฟุ่ยวัน แซ่ฟ่าน (นักดนตรี)
- นายเฝ้าเลี้ยว แซ่ลี (นักดนตรี)
- นายสมชัย เกตุเจริญ (ปลัดอำเภอคลองลาน)
- นายสุรวิทย์ แซ่จ้าว (นักดนตรี)
- นายไหนดั่ง แซ่เต๋น (นักดนตรี)
- นายอเนก ยอดฟุ้งศิริ (ผู้อำนวยการหมู่บ้าน)
- นายอุดมเดช ตั้งทวีเกียรติ (รองนายกเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา)

3.1.3 การเลือกพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรเป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากชาวเมียนมาในพื้นที่ดังกล่าวนี้ยังมีการประกอบพิธีกรรมแบบดั้งเดิม และยังมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มด้วย

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกต ดังนี้

3.2.1 ข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการพูดคุยกับอาจารย์ใหญ่ นักดนตรี และชาวบ้านทั่วไป

- การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ผู้วิจัยใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลที่เจาะจง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรี ข้อมูลบทเพลง เป็นต้น โดยการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ ผู้วิจัยต้องเตรียมคำถามและนัดหมายผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหิดลและเอกสารชี้แจงการทำวิจัยครั้งนี้แจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบก่อนการสัมภาษณ์
- การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยใช้ในการพูดคุยกับชาวบ้านทั่วไป เพื่อสอบถามข้อมูลบริบทต่าง ๆ เช่น วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องเตรียมคำถามล่วงหน้า

3.2.2 ข้อมูลสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ช่วยจัดของรับไหว้ในงานแต่งงาน ช่วยทำขนมเทียนในงานวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น ส่วนมากวิธีการสังเกตนี้ ผู้วิจัยใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3.3 การบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

3.3.1 สมุดบันทึก ผู้วิจัยใช้ในการจดบันทึกข้อมูลที่พบเห็น รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้สมุดบันทึกในการสเก็ตช์รูปและแผนที่หมู่บ้าน

3.3.2 เวอร์เนียคาลิปเปอร์ (Vernier Caliper) ผู้วิจัยใช้ในการวัดขนาดลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี

3.3.3 เครื่องบันทึกเสียง Sony IC Recorder ผู้วิจัยใช้บันทึกเสียงเครื่องดนตรี เสียงการบรรเลงดนตรี การสนทนาต่าง ๆ และการสัมภาษณ์

3.3.4 กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ผู้วิจัยใช้บันทึกภาพนิ่งต่าง ๆ

3.3.5 กล้องถ่ายวิดีโอ ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งพิธีกรรมต่าง ๆ

3.3.6 เครื่องวัดระดับเสียง (Tuner) ผู้วิจัยใช้ในการวัดระดับเสียงของเครื่องดนตรี โดยผู้วิจัยตั้งค่าความถี่ของเครื่องวัดระดับเสียงตามหลักมาตรฐานสากล คือ ค่าโน้ตเสียง A เท่ากับ 440 Hz ในการวัดระดับเสียงของเครื่องดนตรีนั้นผู้วิจัยบันทึกค่าโน้ตตามเสียงที่เกิดขึ้นจริงและอ้างอิงค่าเบี่ยงเบนจากเครื่องวัดระดับเสียงซึ่งมีหน่วยเป็นเซนต์ (Cent) เพื่อให้ได้ระดับเสียงที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

3.4 การจัดกระทำข้อมูล

ในการจัดกระทำข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากภาคสนาม มาจัดหมวดหมู่ ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียน

3.4.2 ข้อมูลภาคสนาม นำมาจำแนกตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

3.4.2.1 ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียน

3.4.2.2 ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี และระบบเสียง

3.4.2.3 ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูล โดยนำข้อมูลมาตรวจสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.5.1 นำข้อมูลที่ได้จากงานสนามมาตรวจสอบโดยเชื่อมโยงกับข้อมูลเอกสารที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

3.5.2 นำข้อมูลเพลงและดนตรีที่ได้จากการบันทึกเสียงมาทำทรานสคริปชันให้เป็นโน้ตสากล และตรวจสอบด้วยการฟังหลาย ๆ ครั้ง แล้วจึงนำไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง

เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อนของข้อมูล และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับข้อมูลจริงมากที่สุด ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลมีดังนี้

- รองศาสตราจารย์สธน โรจนตระกูล อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศาสตร์สากล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นผู้ตรวจสอบการทรานสคริปชันโน้ตเพลง
- รองศาสตราจารย์ประทีป นกปี่ อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นผู้ตรวจสอบการทรานสคริปชันโน้ตเพลง

3.5.3 นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ทำการจัดกระทำข้อมูลแล้ว ไปตรวจสอบกับบุคคลผู้ให้ข้อมูลในงานสนามอีกครั้ง ซึ่งนักดนตรีที่ได้ทำการตรวจสอบข้อมูลมีดังนี้

- นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว นักดนตรีชาวเมียน เป็นผู้ตรวจสอบทำนองเพลงและข้อมูลเพลง
- นายไหนดิ่ง แซ่เต็ง นักดนตรีชาวเมียน เป็นผู้ตรวจสอบทำนองเพลงและข้อมูลเพลง

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบแล้วมาวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้

3.6.1 ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลสนาม และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล โดยใช้ทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงคลาสสิกของมอร์แกน (Morgan, 2010) เพื่ออธิบายประเด็นต่าง ๆ

3.6.2 ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรีของชาวเมียน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานสนาม และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล

3.6.3 บทบาทหน้าที่ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จากข้อมูลภาคสนาม โดยใช้ทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลินอฟสกี (Malinowski, 2002) เพื่ออธิบายประเด็นต่าง ๆ

3.6.4 ลักษณะเฉพาะทางดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน ผู้วิจัยใช้วิธีการทรานสคริปชันเป็นโน้ตสากล แล้ววิเคราะห์ตามประเด็น ได้แก่ รูปแบบ บันไดเสียง และทำนองเพลง เป็นต้น

3.7 การสรุปผลข้อมูล

ผู้วิจัยได้สรุปผลของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น

3.8 การนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ แล้วจึงนำเสนอด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์เป็นบทต่าง ๆ ดังนี้

3.8.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นำเสนอในบทที่ 4 สังคมและวัฒนธรรมชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

3.8.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอในบทที่ 5 คนตรีของชาวเมียน

3.8.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอในบทที่ 5 คนตรีของชาวเมียน

บทที่ 4

สังคมและวัฒนธรรมชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

4.1 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

ชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่บนพื้นที่ราบสูงหรือบนภูเขาแถบจังหวัดเชียงราย น่าน แพร่ พะเยา ต่อมาได้อพยพย้ายถิ่นฐานลงมาพื้นราบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหาพื้นที่ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร และจากการสัมภาษณ์นายเที่ยง ถนัดกิจ ทำให้ทราบว่าชาวเมียนกลุ่มนี้ได้อพยพมาจากทางตอนเหนือของประเทศไทยแล้วมาตั้งถิ่นฐานที่คลองพิไกร อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ.2514 ชาวเมียนกลุ่มนี้ได้อพยพจากคลองพิไกรมาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอคลองลาน จำนวน 8 หลังคาเรือน ซึ่งเมื่อชาวเมียนกลุ่มนี้มาบุกเบิกพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพแล้วสังเกตเห็นว่าพื้นที่ในอำเภอคลองลานนี้มีความอุดมสมบูรณ์จึงได้บอกกล่าวชาวเมียนคนอื่น ๆ ให้อพยพมาในพื้นที่นี้ พ.ศ.2517 ชาวเมียนจากคลองพิไกรได้อพยพมาที่อำเภอคลองลานอีก จำนวน 107 หลังคาเรือน ซึ่งเมื่อมีประชากรชาวเมียนเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ในการทำเกษตรต่อคนจึงลดลง ประกอบกับความเคยชินที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง ชาวเมียนจำนวนมากจึงเริ่มอพยพครอบครัวตนเองไปอาศัยและทำการเกษตรอยู่บนภูเขาสูงในเขตอุทยานแห่งชาติคลองลาน ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2529 กรมอุทยานแห่งชาติได้ตรวจพบพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสาเหตุสำคัญก็คือการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกไร่ข้าวโพดของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทางราชการจึงมีนโยบายในการผลักดันให้ผู้บุกรุกพื้นที่ป่าอพยพย้ายถิ่นลงมาอาศัยในพื้นที่ที่ทางราชการได้จัดไว้ให้ ส่วนชาวเมียนผู้ใดไม่เต็มใจที่จะอยู่ในพื้นที่อำเภอคลองลานนี้ก็ถูกส่งตัวไปยังศูนย์อพยพชาวเขาหรือบางส่วนก็ถูกส่งตัวไปอยู่ประเทศอเมริกา ชาวเมียนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทางราชการจัดหาไว้ให้นั้นอยู่บริเวณตำบลคลองลานพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อมีการขยายของจำนวนประชากรชาวเมียนมากขึ้นและมีกลุ่มชาวเมียนที่อพยพย้ายถิ่นมาเพิ่มเติม จึงทำให้ชาวเมียนกระจายตัวกันอยู่ในหลายพื้นที่ของอำเภอคลองลาน (เที่ยง ถนัดกิจ, สัมภาษณ์)

4.2 สภาพทั่วไปของอำเภอคลองลาน

ภาพที่ 4.1 แผนที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ที่มาของภาพ: http://www.m-society.go.th/document/edoc/edoc_2300.pdf

สภาพทางภูมิศาสตร์

อำเภอลองลานเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพื้นที่ มีระยะทางห่างจากจังหวัดกำแพงเพชรประมาณ 50 กิโลเมตร และมีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 408 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	กิ่งอำเภอโกสัมพีนคร และอำเภอเมืองกำแพงเพชร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอปางศิลาทอง และอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองกำแพงเพชร และอำเภอปางศิลาทอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภออุ้มผาง และอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอลองลานมีพื้นที่ประมาณ 1,140 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 712,500 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งชาติ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปนั้นเป็นพื้นที่ป่าไม้และภูเขาสูง คิดเป็นร้อยละ 60 ของพื้นที่ ส่วนพื้นที่ราบไหล่เขา คิดเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ ส่วนที่สูงที่สุดสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,600 ฟุต และส่วนที่ต่ำที่สุดสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 750 ฟุต

ภาพที่ 4.2 ลักษณะภูมิประเทศ อำเภอลองลาน

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

อำเภอคลองลาน มีลักษณะเป็นที่ราบสูงเชิงเขา จึงมีภูเขาสลับซับซ้อนเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์อาจถือได้ว่าเป็นป่าแห่งสุดท้ายที่หลงเหลืออยู่ในด้านทิศใต้ของภาคเหนือ มีผืนป่าหลายประเภท ประกอบด้วยป่าเต็งรัง ป่าดงดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ พรรณไม้สำคัญต่าง ๆ เช่น สัก เต็งรัง ประดู่ ตะแบก ตะเคียนทอง ตะเคียนหิน สมพง ยมหอม สมอพิเภก พะยอม และไผ่ ชนิดต่าง ๆ ในอดีตป่าในคลองลานชุกชุมด้วยสัตว์ป่ามากมาย เช่น ช้างป่า กระทิง ควายป่า ฯลฯ แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่โดนบุกรุกจากการจับจองที่ดินเป็นจำนวนมาก สัตว์ป่าจึงหลบหนีหายไป อยู่ป่าที่อื่นเสียเป็นจำนวนมาก สัตว์ป่าที่พอจะพบเห็นอยู่บ้าง ได้แก่ กวาง เก้ง หมูป่า ลิง กระรอก ชะนี และนกชนิดต่าง ๆ (อเนก พึ่งยอศิริ. สัมภาษณ์)

สภาพภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม แบ่งเป็นลักษณะได้ 3 ฤดู คือ

- 1) ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เดือนพฤษภาคม
- 2) ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน-เดือนพฤศจิกายน
- 3) ฤดูหนาว ระหว่างเดือนธันวาคม-เดือนมกราคม

เขตการปกครอง

อำเภอคลองลานมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 68 หมู่บ้าน ดังนี้

- 1) ตำบลคลองลานพัฒนา มี 21 หมู่บ้าน
- 2) ตำบลคลองน้ำไหล มี 28 หมู่บ้าน
- 3) ตำบลโป่งน้ำร้อน มี 9 หมู่บ้าน
- 4) ตำบลสักงาม มี 10 หมู่บ้าน

4.3 ประชากร

จากการสำรวจประชากรชาวเมียนมาในอำเภอคลองลานจากสำนักบริหารการทะเบียน เมื่อ เดือนกันยายน พ.ศ.2553 ผู้วิจัยพบว่า ประชากรชาวเมียนมาอาศัยอยู่ใน 5 หมู่บ้าน ของ 2 ตำบลใน อำเภอคลองลาน คือ

- 1) ตำบลคลองลานพัฒนา พบชาวเมียนมาอาศัยอยู่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย หมู่ที่ 13 บ้านคลองปลาร้า และหมู่ที่ 16 บ้านตลาดมั่ง
- 2) ตำบลสักงาม พบชาวเมียนมาอาศัยอยู่ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านสักงาม และหมู่ที่ 9 บ้านหนองปรือ

ถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

กิ่งอ.วังเจ้า จ.ตาก กิ่งอ.โกสัมพีนคร

อ.พมพระ จ.ตาก

อ.อุ้มผาง จ.ตาก

อ.เมืองกำแพงเพชร

บ.หนองปรือ

บ.สักงาม

ต.สักงาม

ต.คองน้ำไทร

ทิวาการ อ.คลองลาน

บ.คลองแดง

บ.คลองปลาดาว

บ.คองมั่ง

อ.ปางศิลาทอง

ต.คองลานพัฒนา

★ สัญลักษณ์นี้แสดงถึงกลุ่มประชากรชาวเมี่ยน

ภาพที่ 4.3 แผนที่แสดงตำแหน่งถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวเมี่ยน ในอำเภอคลองลาน
ที่มาของภาพ: ธีรฐนิช นักรี้

จากการสัมภาษณ์นายอเนก ขอดฟุ้งศิริ พบว่า การสำรวจประชากรเมียนมาในปัจจุบันทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากชาวเมียนมาส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อและนามสกุลเป็นแบบไทย ไม่ได้ใช้แซ่เหมือนในครั้งอดีต ดังนั้นตัวเลขจำนวนประชากรที่สำรวจได้จึงเป็นจำนวนที่มีทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวเมียนมาร่วมกัน

ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านคลองเตย บ้านคลองปลาแร้ว บ้านตลาดมั่ง บ้านสักงาม และบ้านหนองปรือ อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ณ เดือนกันยายน พ.ศ.2553

ชื่อตำบล	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวมประชากร
คลองลานพัฒนา	บ้านคลองเตย	667	711	1,378
คลองลานพัฒนา	บ้านคลองปลาแร้ว	638	557	1,195
คลองลานพัฒนา	บ้านตลาดมั่ง	1,461	1,487	2,948
สักงาม	บ้านสักงาม	1,424	957	2,381
สักงาม	บ้านหนองปรือ	533	512	1,045
	รวม	4,723	4,224	8,847

จากตารางจึงเห็นว่า ประชากรทั้ง 5 หมู่บ้าน มีจำนวนรวมทั้งหมด 8,847 คน แบ่งเป็นเพศชาย 4,723 คน และเพศหญิง 4,224 คน จำนวนประชากรที่แสดงในตารางนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงตลอดทุก ๆ ปี เนื่องจากในปัจจุบันมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายขึ้น ประชากรส่วนใหญ่เมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาวจึงย้ายถิ่นออกไปหางานทำในตัวอำเภอเมืองกำแพงเพชร หรือไปทำงานรับจ้างในกรุงเทพฯ เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจึงกลับมา ส่วนผู้ที่อยู่อาศัยจริง ๆ ก็เป็นคนสูงอายุและเด็ก

4.4 โครงสร้างทางสังคม และระบบการปกครอง

โครงสร้างทางสังคม

ในอดีตนั้น ชาวเมียนกลุ่มนี้ต้องอาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบสูงในหุบเขาและพื้นที่ที่ห่างไกล ซึ่งขาดสาธารณูปโภคต่าง ๆ มาช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ดังนั้นชาวเมียนจึงต้องพึ่งพาตนเองเป็นอย่างมาก ทั้งด้านการดำรงชีวิตและการจัดการภายในสังคมของตนเอง ทำให้เกิดตำแหน่งต่าง ๆ ขึ้นในสังคม ดังต่อไปนี้

1) ผู้ปกครองหรือหัวหน้าหมู่บ้าน เป็นผู้ที่คอยดูแลทุกข์สุขของสมาชิกในหมู่บ้านของตนและคอยไกล่เกลี่ยเมื่อมีการทะเลาะเบาะแว้ง ทั้งภายในหมู่บ้านของตนและระหว่างหมู่บ้าน ผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เกิดในตระกูลใหญ่หรือได้รับการสืบทอดตำแหน่งจากบรรพบุรุษหรือเป็นผู้นำการอพยพไปตั้งถิ่นฐานในแหล่งทำกินใหม่ แต่ในปัจจุบันมีการแต่งตั้งหัวหน้าหมู่บ้านจากทางราชการด้วย โดยชาวเมียนบ้านคลองเตย บ้านคลองปลาร้า และบ้านตลาดมั่ง อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ชาวเมียนบ้านสักงาม และบ้านหนองปรือ อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลสักงาม

2) กลุ่มผู้อาวุโส เป็นกลุ่มที่ชาวเมียนให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการปกครองและดูแลหมู่บ้าน เนื่องจากชาวเมียนเชื่อว่าผู้อาวุโสเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการใช้ชีวิต ชาวเมียนจึงให้ความเคารพเชื่อฟังสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้อาวุโสบอกกล่าวหรือตักเตือน

3) ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือ อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม (การเรียกว่า อาจารย์ เป็นการให้เกียรติในสังคมของชาวเมียน) เป็นผู้ที่มียศบพาทสำคัญที่ชาวเมียนให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวเมียนมีความเชื่อในสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติ เช่น วิญญาณผู้ที่ล่วงลับ ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีคนกลางที่คอยติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มองไม่เห็น ดังนั้นผู้ประกอบพิธีกรรมจึงเป็นผู้ที่คอยปกป้องคุ้มครองไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ เกิดขึ้นกับชาวเมียน อีกทั้งผู้ที่จะสามารถเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในการอ่านและเขียนภาษาจีนได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่ผ่านพิธีกวาดัง (การบวชเล็ก) หรือพิธีไต่วไซ (การบวชใหญ่) มาแล้ว

4) กลุ่มผู้นำด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น หมอยาสมุนไพร เป็นผู้เชี่ยวชาญในการใช้สมุนไพรรักษาผู้ป่วย หมอเปี เป็นผู้เชี่ยวชาญในการบรรเลงปี่เพื่อประกอบพิธีกรรม เป็นต้น ผู้นำประเภทนี้จะได้รับการเคารพนับถือเทียบเท่าผู้ประกอบพิธีกรรม เพราะเป็นผู้ที่มีความขยันพากเพียรเพื่อฝึกฝนและศึกษาหาความรู้จนเกิดความชำนาญในศาสตร์ด้านต่าง ๆ

ระบบการปกครอง

ระบบการปกครองของสังคมชาวเมียนมาในอำเภอคลองลานในปัจจุบัน อยู่ภายใต้การดูแลของระบบราชการ โดยที่แต่ละหมู่บ้านมีหัวหน้าหมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ปกครองดูแลสมาชิกในหมู่บ้านของตน เช่น ถ้าการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นระหว่างสมาชิกภายในหมู่บ้านเดียวกัน ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นต้องมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ แต่ถ้าการทะเลาะวิวาทนั้นเกิดขึ้นระหว่างสมาชิกต่างหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านของทั้งสองหมู่บ้านต้องมาปรึกษาหารือกันเพื่อหาข้อยุติกรณีพิพาทนั้น เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวเมียนมายังให้ความสำคัญและเชื่อฟังผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน ซึ่งส่วนมากเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

ในอดีต สังคมชาวเมียนมามีการแบ่งหน้าที่ในสังคมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายอย่างชัดเจน โดยฝ่ายชายมีหน้าที่เป็นผู้นำทางสังคม ประเพณี และพิธีกรรม รวมทั้งเป็นผู้ชี้ขาดในการตัดสินปัญหาสำคัญทุกอย่างในบ้าน ส่วนฝ่ายหญิงจะมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าผู้ชาย จะมีหน้าที่เลี้ยงลูก ทำงานบ้าน ดูแลผู้สูงอายุ และทำงานในไร่ นา จากการสัมภาษณ์พบว่า พิธีกรรมบางอย่างของชาวเมียนมามีข้อห้ามไม่ให้ผู้หญิงเข้าไปในพิธีเด็ดขาด แต่ในปัจจุบันความเจริญต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมและการศึกษาได้เข้าไปสู่สังคมชาวเมียนมา ทำให้เกิดความเท่าเทียมของสถานะทางสังคมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายมากขึ้น

4.5 ครอบครัว

ลักษณะครอบครัวของชาวเมียนมาในอำเภอคลองลาน มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1) ครอบครัวขยายฝ่ายชาย หมายถึง ครอบครัวที่สืบเชื้อสายสกุลทางฝ่ายชาย โดยที่ครอบครัวนั้นต้องประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ตั้งแต่ 3 ช่วงอายุ (รุ่น) ขึ้นไป กล่าวคือ ในครอบครัวนั้นประกอบด้วยปู่ - ย่า พ่อ - แม่ ลูก เป็นต้น ครอบครัวลักษณะนี้ใน 1 ครัวเรือน จะมีสมาชิกในครอบครัวเป็นจำนวนมากตั้งแต่ 3 - 20 คนก็ได้ เมื่อฝ่ายหญิงแต่งงานเข้ามาอยู่ในบ้านฝ่ายชายแล้ว ต้องเปลี่ยนแซ่สกุลเป็นของฝ่ายชาย และต้องเลิกนับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายตนเอง แล้วมานับถือผีบรรพบุรุษของฝ่ายชายแทน

2) ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ เพียง 1 - 2 ช่วงอายุ (รุ่น) กล่าวคือ ในครอบครัวนั้นประกอบด้วยพ่อ - แม่ กับลูก หรือ สามีกับภรรยา เป็นต้น ครอบครัวลักษณะนี้ส่วนมากจะเป็นคู่แต่งงานใหม่ที่ฐานะดีพอสมควรจึงแยกออกไปปลูกบ้านเองโดยลำพัง แต่ก็อยู่ในละแวกบ้านเดิมของพ่อแม่

4.6 ภาษา

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานใช้ภาษาเมียนในการสนทนาสื่อสารระหว่างกัน ภาษาเมียนนี้จัดอยู่ในภาษาตระกูลจีน-ทิเบต สาขาแม้ว-เย้า สำเนียงและคำศัพท์ของภาษาเมียนมีความคล้ายคลึงกับภาษาจีนกวางตุ้งมาก เนื่องจากถิ่นฐานเดิมของชาวเมียนอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน อีกทั้งยังมีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวจีนด้วย ก่อนที่จะอพยพย้ายถิ่นฐานจนมาสู่ประเทศไทย แต่ด้วยเหตุที่ชาวเมียนต้องอพยพย้ายถิ่นอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้การสืบทอดภาษาเมียนเกิดการเปลี่ยนแปลง จากที่เคยมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ต่อมาภาษาเขียนก็ค่อย ๆ เลือนหายไปหลงเหลืออยู่แต่เพียงภาษาพูดเท่านั้น ซึ่งจากการที่ชาวเมียนต้องติดต่อค้าขายกับชาวจีน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ชาวเมียนจึงมีสามารถอ่านและเขียนภาษาจีนได้ ทำให้ชาวเมียนนั้นยึดถือใช้ภาษาจีนเป็นภาษาเขียนของตนเอง แต่เวลาอ่านตัวอักษรนั้นออกเสียงเป็นสำเนียงภาษาเมียน วิธีการนี้ได้สืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานที่อยู่ในวัยที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียน จะใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสื่อสารทั้งพูดและเขียน แต่เมื่อชาวเมียนสนทนาระหว่างชาวเมียนด้วยกัน เขาใช้ภาษาเมียนสื่อสารกันเอง ส่วนการเขียนภาษาจีนนั้นสามารถเขียนได้เฉพาะบางคนและส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุที่เขียนได้ จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ท่านได้เล่าว่าเด็กชาวเมียนต้องออกไปเรียนหนังสือภาษาไทย และบางส่วนก็ไปทำงานในเมือง จึงไม่มีเวลาที่ท่านจะสอนให้ฝึกเขียนภาษาจีนได้ แต่จากการที่เริ่มมีคนภายนอกให้ความสำคัญและสนใจศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับชาวเมียน ทำให้เด็ก ๆ ชาวเมียนเริ่มสนใจที่จะศึกษาภาษาของตนเองมากขึ้น

4.7 การแต่งกาย

ชาวเมียนนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความประณีต และพิถีพิถันในศิลปะการแต่งกายเป็นอย่างยิ่ง เครื่องแต่งกายแต่ละชิ้นได้รับการประดิษฐ์ขึ้นมาด้วยความละเอียดอ่อน โดยเฉพาะการปักลวดลายลงบนผ้าที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังนั้นการแต่งกายของชาวเมียนจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าพันธุ์ที่สำคัญยิ่ง

หญิงชาวเมียนทุกคนต้องปักผ้าไว้ใช้สำหรับตัดเย็บเป็นชุดประจำเผ่าอย่างน้อยคนละ 1 ชุด และต้องปักผ้าไว้ให้คนในครอบครัวเพื่อใช้ในการแต่งกายด้วย โดยเครื่องแต่งกายของหญิงชาวเมียน ประกอบด้วย กางเกงขาก๊วยที่มีการปักลวดลายด้านหน้า ผ้าคาดเอว และผ้าโพกศีรษะ เครื่องแต่งกายที่กล่าวมานี้ใช้ผ้าพื้นสีดำหรือสีน้ำเงินแล้วปักลวดลายที่ขอบชายผ้าแต่ละข้าง ส่วนเสื้อนั้นใช้

ผ้าชนิดเดียวกัน โดยตัดเย็บเป็นเสื้อคลุมแขนยาว ผ่าหน้าตลอด ขอบเสื้อด้านในตั้งแต่รอบคอจนกระทั่งถึงเอวติดไหมพรมสีแดงที่มีลักษณะเป็นฟู สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้ชายนั้นประกอบด้วย เสื้อคอกลม และกางเกงขาก๊วยที่ตัดเย็บด้วยผ้าสีดำหรือสีน้ำเงิน

ชาวเมี่ยน นอกจากมีฝีมือในการตัดเย็บเสื้อผ้าแล้ว ยังสามารถประดิษฐ์เครื่องประดับขึ้นใช้เองได้อีกด้วย เครื่องประดับที่กล่าวถึงนี้ส่วนทำมาจากเงินที่มีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้นการแต่งกายที่ประดับด้วยเครื่องเงินนั้น จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกให้ทราบถึงฐานะความเป็นอยู่และความมั่งคั่งของผู้ที่สวมใส่ด้วย แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากความเจริญของสังคมเมือง ลักษณะทางภูมิอากาศที่ค่อนข้างร้อนอบอ้าว อีกทั้งการแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่านั้นต้องใช้เวลาอย่างมาก ชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลานจึงนิยมใส่ชุดประจำเผ่าในวันสำคัญและวันที่มีการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ พิธีกรรมการแต่งงาน เป็นต้น ส่วนในวันปกติธรรมดา ชาวเมี่ยนแต่งกายเหมือนคนไทยพื้นราบทั่วไป

ภาพที่ 4.4 การแต่งกายของหญิงชาวเมี่ยน
(ด้านหน้า)

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นกปี

ภาพที่ 4.5 การแต่งกายของหญิงชาวเมี่ยน
(ด้านหลัง)

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นกปี

ภาพที่ 4.6 การแต่งกายของชายชาวเมียน
(ด้านหน้า)

บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นกปี

ภาพที่ 4.7 การแต่งกายของชายชาวเมียน
(ด้านหลัง)

บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นกปี

4.8 ที่อยู่อาศัย

การสร้างที่อยู่อาศัยของชาวเมียนนั้นนิยมอยู่กันแบบรวมกลุ่มญาติพี่น้อง หรือแบบรวมกลุ่มแซ่ของตน กลุ่มบ้านที่ปลูกนั้นจะเลือกพื้นที่ที่เป็นที่ราบเชิงเขา บ้านชาวเมียนที่ลงมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบแล้วนั้นส่วนใหญ่มักจะสร้างบ้านเรือนติดถนน โดยหันหน้าเข้าหาถนน ลักษณะของบ้านส่วนใหญ่มีรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าชั้นเดียว กล่าวคือ ปลูกบ้านล้อมทาบบนดิน ภายในบ้านแบ่งเป็นห้องหลายห้องตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว บ้านของชาวเมียนนั้นมีประตูทางเข้าออกหลายทาง ประตูที่สำคัญที่สุด คือ ประตูผี มีตำแหน่งตรงข้ามกับหิ้งผีบรรพบุรุษ เป็นประตูใหญ่หน้าบ้านที่ใช้ในการทำพิธีต่าง ๆ หรือใช้ติดต่อกับวิญญาณ ซึ่งในเวลาปกติ ทุกคนสามารถใช้เดินเข้าออกได้

บ้านของชาวเมียนในอำเภอคลองลาน มีทั้งบ้านที่เป็นลักษณะบ้านแบบขยายและแบบเดี่ยว โดยแบบขยายนั่นจะมีบ้านหลายหลังในบริเวณเดียวกัน ซึ่งบ้านแต่ละหลังก็เป็นญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกันที่สร้างเพิ่มขึ้นเมื่อแต่งงานมีครอบครัว ส่วนบ้านแบบเดียวนั้นมีให้เห็นทั่วไปส่วน

ใหญ่สร้างอยู่ใกล้แหล่งชุมชนที่เป็นวัด ตลาด และโรงเรียน บ้านลักษณะนี้ได้ปลูกสร้างตามแบบบ้านของคนไทยพื้นราบ หรือตามสมัยนิยม ซึ่งมีทั้งบ้านชั้นเดียวและสองชั้น

ภาพที่ 4.8 ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวเมียนมาแบบดั้งเดิม
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 4.9 ลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวเมียนมาแบบสมัยนิยม
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

4.9 การศึกษา

การศึกษาของชาวเมียนในอำเภอคลองลานนั้น ประชากรในวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีการศึกษาภาคบังคับและโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตั้งอยู่หลายแห่ง ดังนั้นประชากรกลุ่มนี้จึงสามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ส่วนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไปซึ่งส่วนมากเป็นชาวเมียนที่อพยพมาจากจังหวัดทางตอนเหนือของประเทศไทย เช่น เชียงราย น่าน พะเยา เป็นต้น ประชากรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ แต่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้บ้าง

4.10 เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ในอดีต ชาวเมียนอำเภอคลองลานมีอาชีพเพาะปลูกเป็นหลัก โดยพืชที่นิยมปลูกมากคือ มันสำปะหลังและข้าวโพด แต่เนื่องจากเกิดปัญหาดินเสื่อมโทรม ผลผลิตที่ได้จึงมีจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ จนต้องอพยพเพื่อหาพื้นที่ทำกินแหล่งใหม่บนภูเขาสูงซึ่งเป็นอาณาเขตติดต่อกับอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จากการสัมภาษณ์นายอุดมเดช ตั้งทวีเกียรติ รองนายกเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ทำให้ทราบว่า หลังจากที่ชาวเมียนอพยพย้ายแหล่งทำกินไปได้ไม่นาน ทางราชการก็ได้มีนโยบายจัดหาแหล่งที่อยู่อาศัยให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ แต่พื้นที่ที่ทางราชการจัดหาให้นั้นมีพื้นที่ที่ทำการเพาะปลูกได้อย่างจำกัด ชาวเมียนจึงใช้ความสามารถและภูมิปัญญาในการทำเครื่องประดับเงินและการปักผ้าของกลุ่มตนเองมาเป็นอาชีพใหม่แทนอาชีพเดิม

ภาพที่ 4.10 อาชีพทำเครื่องเงิน
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 4.11 อาชีพปักผ้า
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ในปัจจุบัน ชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลาน มีฐานะค่อนข้างดีจนถึงดีมาก จากการสังเกตพบว่า การปลูกสร้างบ้านเรือน สภาพข้าวของเครื่องใช้ภายในครัวเรือน การแต่งกาย และสภาพโดยรวมนั้นอยู่อย่างสะดวกสบาย เพราะนอกจากชาวเมี่ยนจะประกอบอาชีพช่างทำเครื่องเงินในหลายหลังคาเรือนแล้วยังมีศูนย์หัตถกรรมเครื่องเงินที่เป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชาวเมี่ยนตั้งอยู่ด้วย ดังนั้นอาชีพที่ทำรายได้หลัก คือ การทำเครื่องประดับเงิน การปักผ้า ส่วนอาชีพอื่น ๆ ก็มี ได้แก่ เกษตรกร เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ธุรกิจรับซื้อพืชผลทางการเกษตร ช่างซ่อมต่างๆ และข้าราชการ

ภาพที่ 4.12 ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมเครื่องเงินชาวเขา บ้านคลองเตย

อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

4.11 อาหาร

ชาวเมี่ยนนิยมรับประทานอาหารที่สามารถหาмаได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาประกอบอาหารนั้นมักผลิตเองได้ในครัวเรือน เช่น ชาวเมี่ยนนิยมเลี้ยงไก่และหมูไว้ภายในบ้าน และยังปลูกผักสวนครัวไว้สำหรับบริโภคอีกด้วย เช่น ผักกาด พริก โหระพา พริก เป็นต้น ส่วนอาหารอื่น ๆ ก็ยังสามารถออกไปหาจากป่าเพื่อนำมาบริโภคได้เช่นกันซึ่งอาหารจากป่าส่วนใหญ่จะ

มีเฉพาะฤดูกาล เช่น เห็ด หน่อไม้ เป็นต้น นอกจากนี้อาหารจำพวกเครื่องปรุงรสและอาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ ก็สามารถหาซื้อได้ทั่วไป เนื่องจากปัจจุบันการคมนาคมขนส่งมีความสะดวกมากขึ้น

อาหารของชาวเมียนมามีลักษณะวิธีการปรุงคล้ายกับอาหารของชาวจีน โดยมีรสชาติเค็มเป็นหลัก เนื่องจากชาวเมียนมาไม่นิยมรับประทานรสหวานและเผ็ด แม้แต่ขนมของเมียนมาก็มีรสชาติจืดหรือไม่ก็เค็ม จากการสัมภาษณ์พบว่า สาเหตุที่ชาวเมียนมาไม่นิยมบริโภคอาหารรสจัดนั้น เพราะอาหารรสจัดเป็นบ่อเกิดของโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสุขภาพจึงเน้นอาหารรสไม่จัดไว้ก่อน ส่วนใครจะชอบรสชาติที่แตกต่างออกไปก็ไม่ได้มีข้อห้าม

ภาพที่ 4.13 อาหารของชาวเมียนมา
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 4.14 ขนของชาวเมียน (มีลักษณะคล้ายเต้าหู้)
บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี

4.12 การคมนาคมและสาธารณูปโภค

อำเภอคลองลานมีถนนสายหลักที่สามารถเดินทางได้จากอำเภอเมืองกำแพงเพชรจนมาถึงอำเภอคลองลานได้บนถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1117 สายคลองลาน-อุ้มผาง โดยมีระยะทางจากอำเภอเมืองกำแพงเพชรถึงอำเภอคลองลานประมาณ 51 กิโลเมตร ส่วนถนนที่เข้าไปตามตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ยังเป็นถนนลูกรัง แต่ก็มีบางแห่งที่ต้องใช้การเดินเท้าเข้าไปสู่หมู่บ้าน

สำหรับสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้าและน้ำประปา พื้นที่ส่วนใหญ่นั้นไฟฟ้าและน้ำประปาเข้าถึง แต่สำหรับชาวเมียนในหมู่บ้านคลองปลาร้าบางส่วนที่อยู่ด้านพื้นที่ติดไหล่เขา ยังต้องใช้น้ำจากบ่อบาดาลและน้ำฝน

ภาพที่ 4.15 ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1117 สายคลองลาน-อุ้มผาง
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 4.16 ถนนเข้าหมู่บ้านคลองปลาแร้
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

4.13 ศาสนาและความเชื่อ

การนับถือศาสนาของชาวเขมียนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และมีบ้างที่นับถือศาสนาคริสต์ แต่ชาวเขมียนก็มีความเชื่อเรื่องผี และนับถือผีบรรพบุรุษไปด้วย ทุก ๆ คราวเรือนจะมีหนังสือรายชื่อผีบรรพบุรุษบันทึกด้วยอักษรจีนวางไว้บนหิ้งบูชาผีเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และสำหรับกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษของตนเอง ชาวเขมียนให้ความสำคัญกับการนับถือผีบรรพบุรุษมากไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในครอบครัวจะต้องแจ้งให้ผีบรรพบุรุษทราบ และทุกปีชาวเขมียนจะทำพิธีเชิญบรรพบุรุษมาเช่นไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสาทรจีน เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องผีของชาวเขมียน ยังคงมีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเขมียนในอำเภอคลองลานอยู่ มากเพราะพวกเขาเชื่อว่าหากมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นแสดงว่าผีเป็นผู้ทำ ต้องเชิญหมอผีมาทำพิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาเพื่อให้คนป่วยหายจากอาการเจ็บป่วยนั้น ในการประกอบพิธีสิ่งสำคัญคือเครื่องเซ่น ซึ่งจะต้องมีทุกครั้ง เครื่องเซ่นประกอบด้วย ไก่ต้ม เหล้า น้ำชา กระดาศที่ใช้แทนเงิน และหนังสือที่ส่งไปให้เทพยดารับรู้ เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวเขมียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่ทำให้มีความสำคัญในเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษนั้นชาวเขมียนได้ถ่ายทอดระบบความคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสิ่งที่เหนือธรรมชาติ คือ ผีและวิญญาณ โดยชาวเขมียนเรียกผีและวิญญาณว่า “เขมียน” เขมียนที่กล่าวถึงนี้รวมถึงผีบรรพบุรุษ เทพยดา และผีทั่วไปด้วย ชาวเขมียนมีความเชื่อว่าการดำรงชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตทุกวันนี้ขึ้นอยู่กับเทพยดาและผีทั้งหลาย เพราะถ้ามีเทพยดาปกป้องคุ้มครองสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นกับพวกเขา แต่ถ้ามีชาวเขมียนคนใดทำให้เทพยดาไม่พอใจก็อาจเกิดเภทภัยต่าง ๆ ขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการติดต่อและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผีกับมนุษย์

ชาวเขมียนทุกคนนับถือผีบรรพบุรุษในแซ่ตระกูลของตนเอง เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษได้ตายไปแล้วก็จะไปสิงสถิตอยู่บนสวรรค์และคอยปกป้องดูแลลูกหลานของตนเองให้ปลอดภัยจากสิ่งอันตรายทั้งปวง โดยทุกครัวเรือนต้องมีการตั้งหิ้งผีบรรพบุรุษตรงข้ามกับประตูผีหรือประตูใหญ่หน้าบ้าน ประตูนี้เป็นประตูที่ใช้สำหรับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีศพ พิธีแต่งงาน เป็นต้น เพราะเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น อาจารย์ใหญ่ผู้ประกอบพิธีต้องเป็นผู้ทำพิธีเชิญผีบรรพบุรุษให้มาสิงสถิตย์อยู่ที่หิ้งบูชา ซึ่งเมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะเชิญกลับสู่สวรรค์

ดั้งเดิม แต่ในทางกลับกันถ้าลูกหลานขาดการเช่นไหว้อย่างต่อเนื่อง ก็อาจทำให้ลูกหลานเกิดความเจ็บป่วยหรือทำกิจการค้าขายขาดทุนก็เป็นได้

ภาพที่ 4.17 หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นกปี

นอกจากชาวเมี่ยนนับถือผีบรรพบุรุษแล้ว ก็ยังนับถือเทพเจ้าที่ชาวเมี่ยนเชื่อว่าเป็นเทพระดับสูงและมีอำนาจมากจำนวน 24 องค์ คือ เล่งสี่ เล่งปู้ ไต้หวัด หยุดสูง สิงเจี้ยว ถิ่นไฟ่ว อย่างเก่น จางทินไซ เหลยทินไซ ต้มต้องหอยฟาน ห้อยฟานตอน ไถ่ไห่ว แห้งเพย เจียบดินหลิงสูง ตั่งหยุนไซ เซียหยุนไซ จาฟิน ชูโซ่ง อย่างกิ้นสุยไฟวกงโซ ถิ่นไฟ่วเตยไฟวกงโซ มุเคเป่งมา เกี่ยมเกง เกี่ยมเซียะ และตัมโตะเล่งเจี้ยว ชาวเมี่ยนนำรูปจำลองของเทพเจ้าเหล่านี้มาเขียนเป็นภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่า “เมี่ยนผึ่ง” ภาพวาดนี้ชาวเมี่ยนจ้างช่างชาวจีนเป็นผู้วาดให้ตามแบบภาพวาดในลัทธิเต๋าของจีน ซึ่งหลังจากที่ได้ภาพวาดนี้มาครอบครองแล้ว ผู้ครอบครองต้องมีการทำพิธีบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ (ปวงเหาะ) เหล่านี้ปีละ 1 ครั้งติดต่อกันทุกปีเป็นจำนวน 3 ปี

ในพิธีกรรมการบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์นั้นเจ้าของบ้านจะนำภาพวาดที่ได้มาใหม่ไปติดที่ฝาผนังบ้าน หลังจากนั้น อาจารย์ใหญ่และอาจารย์รองผู้ประกอบพิธีก็จะอ่านคาถาต่าง ๆ ในหนังสือ พร้อมกับสั่นกระดิ่งอันใหญ่และมีไม้ไผ่อันยาวประมาณ 8 นิ้วถือไว้ด้วย จากการสังเกตของ

ผู้วิจัยพบว่า นอกจากอาจารย์ผู้ประกอบพิธีแล้ว ยังมีเด็กชายอายุประมาณ 15 ปี 2 คน ใส่ชุดเสมือนกับว่าเป็นเทพเจ้าคอยกล่าวโต้ตอบกับผู้ประกอบพิธีด้วย ซึ่งระหว่างกล่าวโต้ตอบกันจะสั่นกระดิ่งในมือและใช้ไม้ลักษณะเดียวกันกับที่อาจารย์ใหญ่ถือขึ้นไปด้วย กระดิ่งและไม้ที่ใช้ในพิธีเรียกว่า “ตั้นป้า” เสียงของกระดิ่งนี้เป็นเสียงที่ใช้สื่อสารกับเทพเจ้า นอกจากมีการทำพิธีที่ลานบ้านแล้ว ในขณะเดียวกัน ข้างบ้านก็เผากระดาษเงิน (เจ๊ยก่อง) จำนวนมากและหลังจากที่เผาจนกระดาษมอดแล้วให้นำเศษที่เหลือมาวางกองไว้ในบ้าน โดยผู้แทนเทพเจ้าเป็นผู้แบกเงินเข้าไป หลังจากนั้นผู้แทนเทพเจ้าก็เข้ามาตักเศษกระดาษเงินไปวางที่หน้าหิ้งผิบรรพบุรุษ 3 ครั้ง เพื่อสื่อให้เห็นว่าพวกเขาได้เก็บเงินเข้าคลังเงินของบ้าน แล้วโปรยเงินทั้งในบ้านและนอกบ้านเพื่อขอบคุณทั้งเทพเจ้าที่อยู่ในบ้านนี้และที่อัญเชิญมาร่วมในพิธีด้วย สุดท้ายผู้ประกอบพิธีสวดคาถาเพื่อบอกกล่าวให้ผิบรรพบุรุษทราบ ว่าพิธีสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 4.18 ภาพการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงภาพศักดิ์สิทธิ์

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 4.19 ภาพการเผากระดาษาเงิน (เจียก้อง) ในพิธีบวงสรวงภาพศักดิ์สิทธิ์
บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นกปี

ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับสวรรค์และนรก

ชาวเมียนมามีความเชื่อว่าการที่คนที่ยังมีชีวิตอยู่มีบุญหรือนั้นทำแต่ความดีและสะสมบุญบารมีไว้มาก เมื่อเสียชีวิตไปแล้ววิญญาณก็จะได้ขึ้นไปอยู่บนสวรรค์หรือนอกจากนี้มนุษย์ผู้ใดที่ได้ผ่านพิธีบวงสรวงใหญ่ (โด้วไซ) มาแล้วถือว่าเป็นผู้ที่มียุบบุญบารมีมาก เพราะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์และอุทิศตนเองเพื่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก จึงเป็นผู้ที่สามารถขึ้นสวรรค์ได้ อีกทั้งภรรยาของผู้ที่ผ่านพิธีโด้วไซก็ได้รับบุญบารมีจากสามีทำให้ขึ้นสวรรค์ได้ด้วย (แซ่งจ้อย แซ่เต็น. สัมภาษณ์) ในทางตรงกันข้ามถ้ามนุษย์ผู้ใดที่ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ประพฤติปฏิบัติตัวแต่ในทางที่ไม่ดี เมื่อเสียชีวิตไปแล้วผู้นั้นต้องตกนรก เรียกว่า “ต้อนเตยฮั่ว” วิญญาณผู้นั้นไม่สามารถไปเกิดใหม่ได้ต้องอยู่ชดใช้กรรมในนรกเพียงอย่างเดียว โดยหลังจากที่มีญาติพี่น้องในตระกูลของตนเสียชีวิตจะมีการจัดพิธีศพเกิดขึ้น ซึ่งเมื่อเสร็จพิธีไปแล้วระยะหนึ่ง บรรดาลูกหลานหรือญาติพี่น้องต้องจัดพิธีกรรมเพื่อเชิญวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมาถามความเป็นไปว่าตอนนี้อยู่อย่างสุขสบายบนสวรรค์หรือไม่ แต่ถ้าผู้ล่วงลับมาบอกกล่าวว่าตอนนี้อยู่อย่างลำบากยากแค้นในนรก ลูกหลานต้องเชิญผู้ประกอบพิธีมาทำพิธีนำวิญญาณขึ้นมาจากนรก เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับ พิธีกรรมนี้เรียกว่า “เซวเตยฮั่ว”

ความเชื่อเรื่องวันดีและการหาฤกษ์ยาม

ในการดำรงชีวิตของชาวเมียนั้น กิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันต้องเกี่ยวข้องกับฤกษ์ยามทั้งสิ้น เพราะการประกอบพิธีกรรมเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องเลือกวันที่ดีและเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ชาวเมียนจึงเชื่อว่าถ้าไม่ดูฤกษ์ยามให้ดีก่อนที่จะมีการประกอบพิธีกรรมสำคัญ พิธีนั้นก็จะประสบกับเหตุติดขัดมากมายจนเป็นผลเสียกับพิธีได้ ดังนั้นการหาฤกษ์ยามที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ชาวเมียนปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องการทำนายและโชคลาง

ชาวเมียนมีความเชื่อในเรื่องการทำนายเป็นอย่างมาก เห็นได้จากในพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ต้องมีการใช้ไม้เสี่ยงทายที่เรียกว่า “จ้าว” เป็นเครื่องเสี่ยงทายทุกครั้ง จ้าวนี้มีลักษณะเป็นไม้ไผ่ยาวประมาณ 4 นิ้ว ผ่าครึ่งซีกเท่า ๆ กัน จำนวน 2 อันหรือ 1 คู่ เวลาที่ใช้ในการเสี่ยงทายนั้น ผู้ประกอบพิธีจะสวดคาถาไปเรื่อย ๆ แล้วหยดโยนไม้เสี่ยงทายเป็นช่วง ๆ เพื่อเป็นการถามไถ่เหล่าเมียนทั้งหลายว่าพอใจและยอมรับในเครื่องเช่นไฉนหรือไม่ หรืออีกทางหนึ่งก็ถือเป็นการถามเหล่าเมียนว่าเหตุการณ์ต่อไปจะดีหรือไม่ดี ในการเสี่ยงทายทุกครั้งนอกจากใช้จ้าวแล้ว ต้องมีการตั้งโต๊ะเครื่องเช่นไฉนด้วยเพื่อเป็นสิ่งที่แสดงความเคารพต่อเมียนหรือผีที่เชิญมา เครื่องเช่นไฉนดังกล่าวได้แก่ เหล้า 5 จอก น้ำชา 1 จอก ไก่ต้มสุก 1 ตัว (หรือหมูดิบ 1 ตัว) ห่อข้าวสาร 1 ห่อ กระจายเงิน กระจายปึกรูป ผลไม้ ดอกไม้

นอกจากชาวเมียนมีความเชื่อเรื่องการทำนายแล้ว ชาวเมียนยังมีความเชื่อเรื่องของโชคลางอีกด้วย โดยนายแซ่งจ้อย แซ่เต๋น กล่าวว่า ในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ละวันของชาวเมียนนั้นจะดำเนินไปอย่างราบรื่นทุกวัน แต่ถ้าวันไหนมีเหตุการณ์ที่ผิดปกติเกิดขึ้น เช่น มีงูเลื้อยเข้ามาอยู่ในบ้าน มีต้นไม้ล้มขวางทางเดิน หรือนอนแล้วฝันเห็นสิ่งไม่ดี เป็นต้น นั่นแสดงว่าเป็นลางไม่ดี หรือเป็นลางที่มามากเหตุการณล่งหน้า ชาวเมียนเรียกลางบอกเหตุเหล่านี้ว่า “เป็นไก่ว” ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากมีคนไปทำให้ผีเกิดความไม่พอใจ หรือไปทำผิดล่วงเกินต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ หรือขาดการเช่นไฉนผีบรรพบุรุษก็เป็นได้เช่นกัน

ภาพที่ 4.20 เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการเสี่ยงทาย
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

เมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นเสมือนลางบอกเหตุเกิดขึ้น ผู้ที่พบเหตุการณ์นั้นต้องทำพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์โดยเร็ว เพราะชาวเมียนมาเชื่อว่าถ้าไม่ทำพิธีสะเดาะเคราะห์จะเกิดเหตุร้ายหรือโรคภัยไข้เจ็บกับบุคคลในครอบครัวของผู้นั้น การทำพิธีสะเดาะเคราะห์นั้น สามารถเรียกอีกอย่างว่า พิธีข้ามสะพาน สาเหตุที่เรียกแบบนี้เพราะการเดินข้ามสะพานเป็นส่วนประกอบหลักในพิธี ผู้ที่ทำการสะเดาะเคราะห์ต้องเดินข้ามสะพานจากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งเพื่อเป็นการข้ามออกมาจากสิ่งที่ไม่ดี โดยในระหว่างการทำพิธีผู้ประกอบพิธีจะเป่าเขาควย (หังจอง) เพื่อส่งเสียงสื่อสารแก่เทพยดาหรือผีที่เชิญมาให้รับรู้ในสิ่งที่กระทำ หลังจากเสร็จพิธีก็ต้องมีการเสี่ยงทายอีกว่าการสะเดาะเคราะห์ครั้งนี้เป็นที่พอใจของผีทั้งหลายหรือไม่ ถ้าผลเสี่ยงทายออกมาดีก็เป็นอันเสร็จพิธี แต่ถ้าการเสี่ยงทายมีผลออกมาไม่ดีผู้ประกอบพิธีต้องเริ่มสวดคาถาใหม่แล้วโยนจ้าวเสี่ยงทายไปเรื่อย ๆ จนกว่าผลจะออกมาดีเป็นที่พอใจ

ภาพที่ 4.21 พิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ (พิธีข้ามสะพาน) ที่บ้านนางโนโจว แซ่จ้าว

บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี

ความเชื่อเรื่องขวัญ

ชาวเมี่ยนเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องขวัญ เนื่องจากชาวเมี่ยนเชื่อว่าขวัญนั้นอยู่ตามอวัยวะต่าง ๆ ทั้งหมดของร่างกายรวม 11 แห่ง ได้แก่ ศีรษะ เส้นผม ตา จมูก หู ปาก คอ แขน ขา หน้าอก ท้อง และฝ่าเท้า ขวัญของเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่ง 12 ปีนั้นสามารถตกใจและออกไปจากร่างได้เสมอ ซึ่งเมื่อขวัญของเด็กหนีไปจากร่างจะทำให้ร่างกายของเด็กคนนั้นเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้นได้ จึงต้องมีการประกอบพิธีสู่ขวัญ หรือ พิธีเรียกขวัญของเด็กให้กลับมาที่เดิม ส่วนพิธีสู่ขวัญของผู้ใหญ่ก็สามารถทำได้เช่นกัน แต่แตกต่างกันที่เครื่องเซ่นไหว้ กล่าวคือ ในพิธีสู่ขวัญของเด็กใช้เครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ ไก่ต้ม 1 ตัว ไช้ไก่ 1 ฟอง กระดาษเงิน และเหล้า แต่ในพิธีสู่ขวัญของผู้ใหญ่ใช้เครื่องเซ่นไหว้ลักษณะเดียวกัน เพียงแต่เปลี่ยนจากไก่ต้มและไช้ไก่เป็นหมูดิบ 1 ตัว ส่วนพิธีกรรมอื่น ๆ เหมือนกันทุกอย่าง

จากการสัมภาษณ์พบว่า การประกอบพิธีสู่ขวัญนั้นสามารถกระทำได้ตลอดทั้งปี เพราะเมื่อเกิดการเจ็บป่วยของคนในครอบครัว หรือมีผู้ที่ต้องไปอยู่ที่อื่นเป็นเวลานานกลับมาที่บ้าน หรือเกิดความไม่สบายใจก็สามารถประกอบพิธีสู่ขวัญได้เลยโดยไม่ต้องรอเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้เป็นการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่ที่ร่างจะได้ไม่หลงทางไปไหน และอีกทางหนึ่งก็เป็นการทำให้เกิดขวัญและกำลังใจของผู้ที่เป็นทุกข์ ซึ่งชาวเมี่ยนเชื่อว่าหลังจากที่ประกอบพิธีสู่ขวัญแล้ว ผิบรรพบุรุษและเทพยดาจะมาปกป้องคุ้มครองผู้นั้นให้คลายจากความทุกข์และหายจากโรคร้ายไข้เจ็บ

ความเชื่อเรื่องอาหาร

ชาวเมียนมีความเชื่อในเรื่องอาหารซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายละเอียดในการประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น ในวันที่มีพิธีกรรมแต่งงานหรืองานวันขึ้นปีใหม่ ชาวเมียนจะบริโภคแต่เนื้อสัตว์เท่านั้น กล่าวคือ ชาวเมียนปรุงอาหารเพื่อเลี้ยงฉลองกับญาติพี่น้องและแขกผู้มาเยือนด้วยเนื้อหมู และเนื้อไก่เป็นหลัก บนโต๊ะอาหารจะไม่มีอาหารประเภทผักเลยแม้แต่อย่างเดียว จากการสอบถามชาวบ้าน พวกเขาเล่าว่า ชาวเมียนมีความเชื่อว่าการบริโภคเฉพาะเนื้อสัตว์ แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ ความร่ำรวย เพราะเนื้อสัตว์มีราคาสูงผู้ที่ซื้อหามาบริโภคได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีฐานะดี แต่ถ้าครอบครัวใดนำผักมาบริโภคในงานวันนั้นแสดงว่ามีฐานะยากจนและจะทำให้ในปีนั้น ๆ ถ้าเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมผลผลิตก็ไม่อุดมสมบูรณ์ ถ้าเป็นผู้ประกอบอาชีพค้าขายก็ไม่ได้กำไร เป็นต้น

4.14 ประเพณีและพิธีกรรม

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าบรรพบุรุษของชาวเมียนมีความสัมพันธ์กับชาวจีนมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งเกิดศึกสงครามทำให้ชาวเมียนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานจากประเทศจีน แล้วถอยร่นลงมาเรื่อย ๆ จนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย ด้วยเหตุข้างต้นจึงทำให้เมียนได้รับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมจากจีนอย่างมาก เช่น ภาษาจีน ตัวอักษรจีน เป็นต้น แม้กระทั่งการนับวันเดือนปี ชาวเมียนก็นับตามแบบปฏิทินจีน

4.14.1 ประเพณีที่ปฏิบัติในรอบปี

ประเพณีวันขึ้นปีใหม่

ชาวเมียนถือว่า วันตรุษจีนเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวเมียน โดยมีการประกอบพิธีกรรมทั้งหมด 3 วัน ซึ่งพิธีกรรมต่าง ๆ แบ่งตามวันดังต่อไปนี้ คือ วันแรกถือเป็นวันส่งท้ายปีเก่า ในวันที่ชาวเมียนจะทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษและจัดงานสังสรรค์ภายในครอบครัว วันที่สองเป็นวันที่ชาวเมียนแต่ละครอบครัวต้องหาฤกษ์ดีเพื่อประกอบพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษเพื่อบอกกล่าวและขอพรจากบรรพบุรุษให้ช่วยดูแลคนในครอบครัวของตน ในวันที่สามซึ่งเป็นวันสุดท้ายชาวเมียนจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่มของตนเอง และเดินทางไปเยี่ยมเยียนชาวเมียนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเป็นการอวยพรและพบปะสังสรรค์กันระหว่างชุมชนซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ประเพณีวันสารทจีน (ปีใหม่น้อย)

ชาวเมียนถือว่ามีความสำคัญรองลงมาจากวันขึ้นปีใหม่ ชาวเมียนกำหนดให้มีขึ้นในวันที่ 14-15 เดือน 7 ของทุกปี ซึ่งจะมีพิธีการเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษให้ช่วยคุ้มครองครอบครัวให้มีความสุข โดยก่อนถึงวันสารทจีนชาวเมียนจะช่วยกันเตรียมสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น กระดาษเงิน ขนม และฟืน เป็นต้น สาเหตุที่ต้องเตรียมฟืนมาเก็บไว้เป็นจำนวนมากเนื่องจากต้องใช้ฟืนในการประกอบอาหาร นอกจากนี้ชาวเมียนยังมีความเชื่อว่าเป็นวันสารทจีนนั้นห้ามทุกคนออกไปที่อื่น ต้องมาเข้าร่วมพิธีกรรมเพราะในพิธีกรรมมีการปลดปล่อยและเรียกวิญญาณผีทุกคนให้มาร่วมรับประทานของเช่นไหว้ ดังนั้นการออกไปที่อื่นในวันนี้อาจทำให้เดินไปชนวิญญาณที่เชิญมาโดยไม่ตั้งใจซึ่งอาจทำให้เกิดผลเสียแก่ผู้นั้นได้

4.14.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

การเกิด

จากการศึกษาเอกสารพบว่า เมื่อทารกคลอดออกจากครรภ์มารดาแล้ว ผู้ประกอบพิธีจะเลือกวันดีเพื่อตั้งชื่อของเด็กคนนั้น และทำพิธีกรรมเช่นไหว้เพื่อบอกให้ผีบรรพบุรุษรับทราบว่ามีการเกิดในตระกูลของตน โดยเขียนชื่อลงบนกระดาษแล้วเผากระดาษนั้น นอกจากนี้ชาวเมียนยังมีความเชื่อว่าขณะที่ทารกอยู่ในครรภ์ ขวัญหรือวิญญาณของเด็กจะอยู่ตามที่ต่าง ๆ จึงทำให้หญิงที่ตั้งครรภ์ต้องดูแลไม่ให้สิ่งใดมาทำอันตรายต่อขวัญของเด็ก มิฉะนั้นเด็กอาจจะพิการได้

การบวช (กว๋าดัง)

ผู้ชายชาวเมียนทุกคนต้องผ่านพิธีการบวช (กว๋าดัง) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พิธีแขวนประทีป เป็นพิธีที่เหมือนการสร้างบุญบารมีให้แก่ตนเอง เพราะเมื่อเข้าพิธีนี้แล้วทำให้พวกเขาเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์ โดยจะได้รับชื่อใหม่ ซึ่งชื่อนี้จะปรากฏรวมอยู่กับสมัคบันทึกรายชื่อของผีบรรพบุรุษเพื่อเป็นการสืบทอดตระกูล และยังสามารถเข้าร่วมพิธีกรรมอื่น ๆ ของชาวเมียนได้ทุกพิธีกรรม นอกจากนี้บุคคลที่ผ่านพิธีการบวชมาแล้วจะทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคม เพราะได้ถวายตัวให้กับเทพเจ้าทั้งหลาย ซึ่งเมื่อผู้นั้นเสียชีวิตลงก็ได้ไปอยู่ร่วมกับผีบรรพบุรุษของตระกูลตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งก็ถือว่าเขาได้เป็นคนเมียนโดยสมบูรณ์แล้วนั่นเอง

การบวชของชาวเมียนไม่มีการกำหนดช่วงอายุของบุคคลที่จะบวช ดังนั้นบุคคลที่เข้าพิธีการบวชอาจมีอายุตั้งแต่ 10 ปี 20 ปี 30 ปี หรือ 40 ปีก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของครอบครัวและตระกูล เพราะพิธีการบวชนี้ต้องใช้เวลาในการทำพิธีทั้งหมด 3 วัน 3 คืน กล่าวคือ

เป็นการแขวนตะเกียง 3 ดวงไว้บนต้นกล้วย ได้แก่ ดวงที่ 1 อยู่ด้านบนหมายถึงพ่อ ดวงที่ 2 อยู่ด้านซ้ายหมายถึงอาจารย์ใหญ่ ดวงที่ 3 อยู่ด้านขวาหมายถึงพี่ชาย แต่ถ้าเป็นลูกคนโต (ไม่มีพี่ชาย) ต้องหาญาติมาแทนพี่ชาย เช่น อา หรือลุง เป็นต้น การจัดพิธีการบวชนี้ต้องใช้เวลาเตรียมงานและมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก โดยก่อนถึงวันทำพิธีนั้นผู้บวชต้องนำน้ำชาและบุหรี่ไปมอบให้ผู้ประกอบพิธีและแจ้งให้ทราบว่าจะทำพิธีวันไหน เพื่อให้ผู้ประกอบพิธีเตรียมตัว ซึ่งข้อกำหนดของการเตรียมตัวเข้าสู่พิธี คือ ผู้ประกอบพิธีต้องงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์เพื่อให้ร่างกายและจิตใจบริสุทธิ์เป็นเวลาอย่างน้อย 7 วันขึ้นไป ถ้าไม่ปฏิบัติตามอาจทำให้เกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับตนเอง

การแต่งงาน

ชาวเมียนมามีอิสระในการเลือกคู่ครองมาก แต่มีข้อแม้ว่าเมื่อจะแต่งงานกันต้องนำวันเดือนปีเกิดของคู่ที่จะแต่งงานไปให้ผู้ประกอบพิธีตรวจสอบดวงชะตาดูก่อนว่ามีดวงสมพงศ์กันหรือไม่ เป็นคนตระกูลอะไร ชาวเมียนเรียกว่า “การผูกดวง” และถ้าตรวจสอบแล้วพบว่าดวงไม่สมพงศ์กันจะห้ามไม่ให้แต่งงานกันเลย โดยฝ่ายชายก็ไม่มาสู่ขอแต่จะแจ้งเหตุผลให้พ่อแม่ของฝ่ายหญิงทราบ แต่ถ้าดวงสมพงศ์กันก็สามารถแต่งงานกันได้ซึ่งฝ่ายชายก็จะมาสู่ขอและทั้งสองฝ่ายร่วมรับประทานอาหารเพื่อตกลงคำสินสอดกัน หลังจากนั้นฝ่ายชายจะมอบผ้าทอและอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับตัดเย็บชุดแต่งงานให้กับฝ่ายหญิง ซึ่งฝ่ายหญิงต้องตัดเย็บและปักลวดลายชุดที่ใช้ในวันแต่งงานให้เรียบร้อยภายในเวลา 1 ปี ชาวเมียนจะเป็นสามีภรรยากันโดยสมบูรณ์ได้นั้นต้องเข้าพิธีแต่งงานและดื่มเหล้าในพิธีด้วยกัน และเมื่อแต่งงานกันแล้วผู้หญิงต้องออกจากตระกูลเดิม และเปลี่ยนมานับถือผีบรรพบุรุษและใช้สกุลของฝ่ายชายด้วย

การตาย

จากการสัมภาษณ์นายอุดมเดช ตั้งทวีเกียรติ ทำให้ทราบว่า เมื่อมีการตายเกิดขึ้นในบ้านของตน เจ้าของบ้านต้องทำสัญญาเพื่อส่งวิญญาณของผู้ตายและแจ้งให้ผู้อื่นทราบ โดยยิงปืนจำนวน 3 นัด ซึ่งเมื่อเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ทราบข่าวแล้วก็จะหยุดงานเพื่อช่วยกันจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนผู้ประกอบพิธีต้องหาวันดีเพื่อทำพิธีฝังหรือเผาด้วยการเสี่ยงทาย และเมื่อทำพิธีฝังหรือเผาเสร็จต้องมีการทำพิธีเช่นไหว้กระดูกผู้ตายปีละ 1 ครั้งเป็นเวลา 3 ปี วิญญาณของผู้ตายจึงบริสุทธิ์และสามารถนำไปเช่นไหว้ร่วมกับผีบรรพบุรุษในตระกูลได้

4.15 ศิลปกรรม

ศิลปะเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และความบันเทิงต่าง ๆ ดังนั้นชาวเมียนซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งก็ต้องการสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวมาแล้วเช่นกัน ศิลปะที่ชาวเมียนสร้างขึ้นเป็นผลงานนั้นเสมือนสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงความคิดและละเอียดอ่อนของพวกเขาได้เป็นอย่างดี

การปักผ้า

การปักผ้าเป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งที่ชาวเมียนสร้างสรรค์ขึ้นมาจนถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ก็ได้ ผู้หญิงชาวเมียนต้องปักผ้าไว้ใช้สำหรับตนเองและคนในครอบครัว การปักผ้าจึงเป็นกิจกรรมที่ซึมซับอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้หญิงชาวเมียนทุกคน ผู้หญิงชาวเมียนมีหน้าที่หลักในการดูแลทำความสะอาดบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยซึ่งหลังจากทำกิจกรรมต่าง ๆ เสร็จสิ้นแล้วก็จะใช้เวลาว่างหลังจากนี้ทำการปักผ้า ในทุก ๆ วันผู้หญิงชาวเมียนซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุ คือ อายุประมาณ 45 ปีขึ้นไป จะมานั่งเก้าอี้ตัวเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “คั้งไต้” เพื่อปักผ้าของตนเองที่บ้าน หรือบางโอกาสก็นั่งรวมกลุ่มกันปักผ้าแล้วพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วย ส่วนอุปกรณ์ที่ทุกคนต้องมีประจำตัว คือ ตะกร้าสำหรับใส่เข็ม ค้าย และกรรไกร นอกจากการปักผ้ายังมีประโยชน์สำหรับความต้องการพื้นฐานเรื่องเครื่องนุ่งห่มแล้วยังสามารถเป็นการหารายได้เสริมให้กับครอบครัวอีกด้วย

ชาวเมียนเป็นผู้ที่รักความสวยความงามเป็นอย่างมาก จึงนิยมคิดค้นและประดิษฐ์ลวดลายในการปักผ้าให้มีความละเอียด ประณีต และแปลกใหม่อยู่เสมอ เครื่องแต่งกายทุกชิ้นในครอบครัว ผู้หญิงชาวเมียนจะเป็นผู้ที่ตัดเย็บและปักลวดลายขึ้นใช้เอง ได้แก่ เสื้อ กางเกง ผ้าคาดเอว ผ้าโพกศีรษะ หมวกของเด็ก ๆ และกระเป๋าสะพายสำหรับใส่ของ ในช่วงที่มีงานเทศกาลหรืองานพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นวันที่ชาวเมียนทุกคนต้องแต่งกายด้วยชุดประจำกลุ่มของตนเอง ในวันที่ครอบครัวของชาวเมียนโดยเฉพาะพวกผู้หญิงจะใส่เสื้อผ้าที่ปักลวดลายอย่างงดงามมาอวดโฉมซึ่งกันและกันอีกด้วย

นิทาน

นิทานของชาวเมียนมามีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากเนื้อหาของนิทานที่บรรพบุรุษเล่าสืบต่อกันมานั้นได้สอดแทรกความเชื่อ คติสอนใจ และแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้ที่ได้อ่านได้ฟังนำไปขบคิดและนำไปเป็นสิ่งที่เตือนใจตนเอง นอกจากนี้ นิทานของชาวเมียนมายังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มได้อีกด้วย จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในอำเภอคลองลานพบว่า เนื้อหาของนิทานสามารถแบ่งตามลักษณะออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) นิทานสุภาษิตสอนใจ 2) นิทานนิยาย 3) นิทานตำนาน 4) นิทานตลกขบขัน 5) นิทานชี้แจงเรื่องราว

ดนตรี

ดนตรีของชาวเมียนมามีลักษณะเรียบง่าย เครื่องดนตรีที่ใช้จึงมีรูปแบบและลักษณะที่ไม่ซับซ้อน กล่าวคือ เครื่องดนตรีที่ชาวเมียนมาใช้มีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องเป่าและเครื่องตีเท่านั้น ซึ่งส่วนวัสดุที่ใช้ในการประดิษฐ์ขึ้นส่วนใหญ่ก็เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายจากภายในท้องถิ่น

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ได้แก่ ปี่ (หยัด) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีขึ้นเดียวที่มีลักษณะการเป่าดำเนินทำนองทั้งหมดของเพลง ส่วนเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ได้แก่ กลอง (โย) ฆ้อง (มั่ง) และฉาบ (เช่าเจ๊ย) เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะทั้งสิ้น ดนตรีของชาวเมียนมามีโอกาสในการบรรเลงค่อนข้างจำกัด เนื่องจากชาวเมียนมามีความเชื่อว่าเครื่องดนตรีเป็นของสูงจึงสามารถนำมาบรรเลงในพิธีกรรมสำคัญได้เท่านั้น เช่น พิธีแต่งงาน พิธีบวช พิธีวันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น อีกทั้งในพิธีกรรมต่าง ๆ ยังมีข้อกำหนดของเครื่องดนตรีที่จะนำมาใช้บรรเลงในพิธีกรรมนั้น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเจ้าของพิธีและชนิดของพิธีกรรม เช่น ในพิธีงานศพของผู้ที่ไม่เคยผ่านพิธีบวชใหญ่ (โด้วไซ) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงจะใช้ไม่ได้ ใช้ได้เพียงกลอง ฆ้อง และฉาบเท่านั้น เป็นต้น

เพลงร้อง

ชาวเมียนมามีเพลงร้องที่มีลักษณะเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่เป็นเพลงร้องที่ใช้ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง ซึ่งการขับร้องในลักษณะนี้เป็นการร้องคนเดียวโดยไม่มีดนตรีประกอบในการขับร้อง เพียงแต่อาจจะมีดนตรีรับเมื่อร้องจบเท่านั้น จากการสังเกตพบว่า ทำนองที่ใช้ในการขับร้องมีเพียงทำนองเดียวแต่ใช้การเปลี่ยนเนื้อร้องไปตามลักษณะของงาน ซึ่งการคิดภาษาในคำร้องขึ้นนี้เป็นภูมิปัญญาของชาวเมียนมาแต่ละคนที่จะสามารถคิดภาษาให้สละสลวยและเป็นที่ถูกใจแก่ผู้ที่รับฟัง

บทที่ 5

ดนตรีของชาวเมียน

ชาวเมียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับดนตรีเป็นอย่างมาก เครื่องดนตรีของชาวเมียนถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บุคคลทั่วไปจะนำมาบรรเลงเล่นไม่ได้ เห็นได้จากในพิธีสำคัญต่าง ๆ ต้องมีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ เพราะตามความเชื่อของชาวเมียนนั้น เสียงของเครื่องดนตรีเปรียบเสมือนเสียงที่สามารถสื่อสารกับเทพเจ้าหรือผีบรรพบุรุษได้ นอกจากนี้ เสียงของเครื่องดนตรีและเพลงที่บรรเลงยังเป็นสัญญาณบอกขั้นตอนของพิธีกรรมนั้น ๆ อีกด้วย ดนตรีของชาวเมียนจึงมีความผูกพันในวิถีชีวิตของพวกเขาอย่างผสมกลมกลืน

ในวิถีชีวิตของชาวเมียนนั้นมีกิจกรรมที่ต้องประพาศปฏิบัติมากมาย โดยเฉพาะการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปี ซึ่งพิธีกรรมที่กล่าวมานี้ล้วนมีดนตรีเข้าไปประกอบในพิธีกรรมทั้งสิ้น ได้แก่ พิธีประเพณีปีใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีบวช พิธีศพ พิธีทำบุญให้ผู้ล่วงลับ และพิธีสะเดาะเคราะห์ จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ในช่วงที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลนั้น ได้มีพิธีกรรมที่ชาวเมียนจัดขึ้น 2 พิธี คือ พิธีประเพณีปีใหม่ และพิธีแต่งงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อในการวิจัยเรื่องดนตรีของชาวเมียนออกเป็น 2 หัวข้อ ดังต่อไปนี้

5.1 ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรี

5.1.1 เครื่องเป่า

5.1.2 เครื่องตี

5.2 ดนตรีพิธีกรรม

5.2.1 พิธีแต่งงาน

5.2.2 พิธีประเพณีปีใหม่

5.2.3 บทเพลง

5.1 ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของชาวเมี่ยนเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของชาวเมี่ยนได้สืบทอดกันมาช้านาน ลักษณะของเครื่องดนตรีมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและมีอยู่ในท้องถิ่นได้ เครื่องดนตรีของชาวเมี่ยนที่ผู้วิจัยพบในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถจำแนกได้จากลักษณะการบรรเลงซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เครื่องเป่า และเครื่องตี ดังนี้

5.1.1 เครื่องเป่า

เครื่องเป่าของชนเผ่าเมี่ยนมีอยู่ 2 ชนิด คือ หยัด (ปี่) และห่งจอง (แตรเขากวาย)

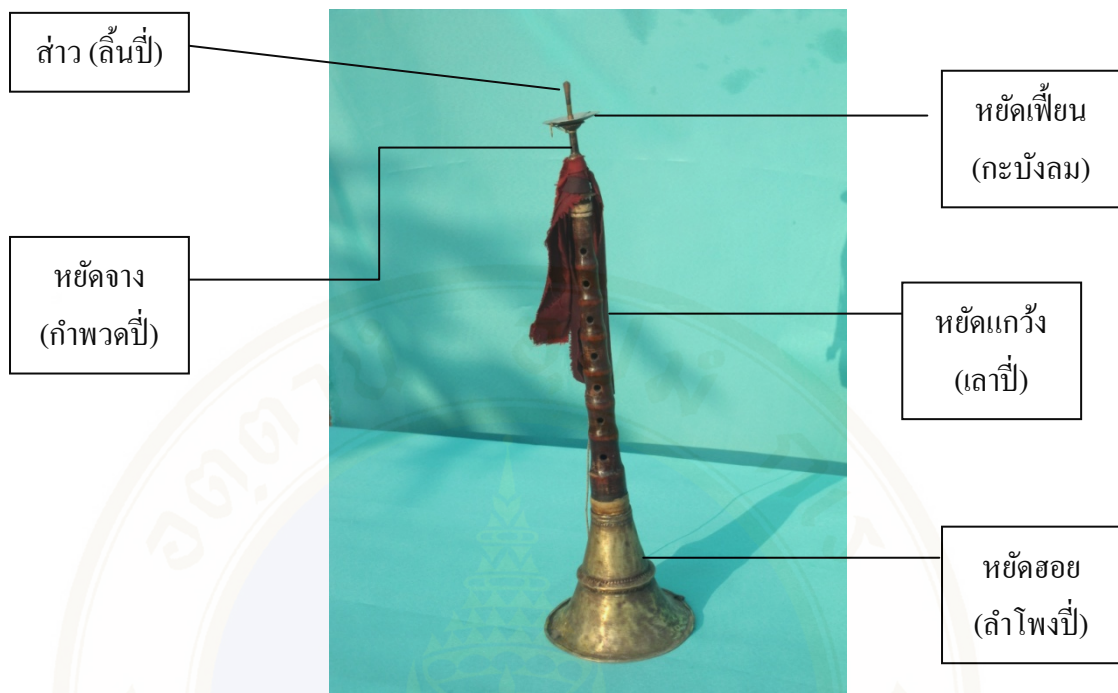
1) หยัด ของนายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว

นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว อายุ 69 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1143/1 หมู่ที่ 16 บ้านตลาดมั่ง ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ภาพที่ 5.1 นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว ขณะเป่าหยัด (ปี่)

บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นกปี

ภาพที่ 5.2 ลักษณะทางกายภาพของหัต (ปี่)

บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี่

หัต เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ที่ชาวเมียนได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เครื่องดนตรีชิ้นนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหัตเป็นเครื่องดนตรีที่จำเป็นต้องใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญหลายพิธี อีกทั้งยังเป็นเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวที่ใช้ในการบรรเลงทำนองของเพลง

ลักษณะทางกายภาพของหัต

หัต มีลักษณะเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าแบบมีลิ้น ชาวเมียนใช้ในการบรรเลงทำนองในพิธีกรรมต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายปี่ชวา แต่ลำโพงทำจากโลหะ ตัวเลาของหัตเจาะรูทั้งหมด 8 รู เป็นรูเปิด-ปิดเสียง 7 รู และรูค้ำยัน 1 รู หัตสามารถจำแนกส่วนประกอบได้ทั้งหมดเป็น 5 ส่วน คือ ส่าว (ลั่นปี่) หัตจาง (กำพวดปี่) หัตแฉ่ง (กะบังลม) หัตแกว่ง (เลาปี่) และหัตสอย (ลำโพงปี่) ซึ่งส่วนประกอบต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือ ส่าว หรือ ลิ่นของปี เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดเสียง ดังนั้นผู้ที่บรรเลงหยัดต้องพิถีพิถันในการเลือกส่าวเป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว ทำให้ทราบว่า ส่าวทำมาจากรังหนอนชนิดหนึ่งที่เกาะติดอยู่ตามต้นมะขาม ลักษณะของรังเป็นสีขาว ยาวประมาณ 4 เซนติเมตร เมื่อจับดูมีความแข็งของรังพอสมควร และหลังจากที่เลือกรังหนอนมาได้แล้ว ต้องนำรังหนอนนั้นมาตัดปลายทั้งสองด้านออก แล้วใช้ไม้ปลายแหลมเสียบเข้าไปในรูเพื่อตรวจดูว่าในรังหนอนนั้นยังมีตัวหนอนอยู่หรือไม่ ถ้ามีก็ต้องนำตัวหนอนออกให้หมดก่อนเสมอ เพราะมีจะนั้นตัวหนอนจะไปอุดช่องระบายลม ต่อจากนั้นใช้มีดตัดให้มีลักษณะโค้งมน ซึ่งมีความยาวประมาณ 2 เซนติเมตร สิ่งสำคัญก่อนที่จะนำส่าวมาใช้เป็นส่วนประกอบของหยัด คือ ต้องแช่น้ำให้ส่าวมีความอ่อนนุ่มเล็กน้อย เพื่อให้ส่าวเกิดการสั่นสะเทือนได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 5.3 ส่าว หรือ ลิ่นปี (ที่ทำจากรังหนอน)

บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นักปี

ส่วนที่ 2 คือ หยัดจาง หรือ กำพวดของปี เป็นส่วนที่ต้องนำส่าวเข้ามาประกอบ หยัดจางนี้ทำหน้าที่เป็นส่วนที่เชื่อมต่อระหว่างส่าวกับตัวเลาของหยัด ในอดีตหยัดจางนี้ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้ที่สามารถหาได้ทั่วไปในชุมชน แต่เนื่องจากรูปร่างที่มีขนาดเล็กทำให้แตกเปราะได้ง่าย ปัจจุบันจึงนิยมใช้เงินหรือโลหะอื่น ๆ มาประดิษฐ์ขึ้นแทน มีความยาวโดยประมาณ 7 เซนติเมตร

ส่วนที่ 3 คือ หัศดเพี้ยน หรือ กะบังลม เป็นส่วนที่ช่วยรองรับริมฝีปากของผู้เป่าในขณะที่บรรเลง ซึ่งผู้เป่านั้นใส่หัศดเพี้ยนไว้ตรงกลางระหว่างส่วกับหัศดจาง มีลักษณะเป็นรูปวงกลมแบน เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3.5 เซนติเมตร วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์ส่วนใหญ่ใช้เงินหรือ โลหะมาตีให้เป็นแผ่นบาง

ส่วนที่ 4 คือ หัศดแกว้ง หรือ เลาของปี เป็นส่วนที่ยาวที่สุดในบรรดาส่วนประกอบทั้งหมด มีความยาวโดยประมาณ 22.1 เซนติเมตร หัศดแกว้งนี้ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้เนื้ออ่อนที่มีน้ำหนักเบา เช่น ไม้สัก ไม้หมอนป่า เป็นต้น รูปทรงของหัศดแกว้งมีลักษณะยาวแล้วกลงตรงกลาง มีการเจาะรูที่หัศดแกว้งทั้งหมด 8 รู โดยเจาะรูด้านหน้า 7 รู เพื่อเปิด-ปิดเสียงต่าง ๆ ซึ่งแต่ละรูมีระยะห่างกันประมาณ 2.5 เซนติเมตร ส่วนด้านหลังเจาะรู 1 รู เพื่อเป็นรูสำหรับค้ำยัน

ส่วนที่ 5 หัศดซอย หรือ ลำโพงของปี เป็นส่วนที่ช่วยกระจายเสียงของหัศดให้ดังกังวานมากยิ่งขึ้น มีลักษณะเป็นลำโพงที่ประดิษฐ์ขึ้นจากทองเหลือง สามารถวัดเส้นผ่านศูนย์กลางได้ประมาณ 12 เซนติเมตร และวัดความยาวได้ประมาณ 13 เซนติเมตร

เมื่อนำมาประกอบกันทุกส่วนแล้วมีความยาวโดยรวมประมาณ 44 เซนติเมตร ซึ่งวัสดุต่าง ๆ ที่นำมาประดิษฐ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อม กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดวัสดุที่นำมาใช้ประดิษฐ์อย่างตายตัว ผู้ประดิษฐ์สามารถหาวัสดุที่มีภายในท้องถิ่นหรือวัสดุที่สามารถหาซื้อได้จากชุมชนใกล้เคียงมาใช้เป็นวัสดุ แต่จากการสังเกตพบว่า ภายในอำเภอคลองลานนี้ไม่พบผู้ที่ประกอบอาชีพประดิษฐ์หัศดจำหน่ายเลย มีแต่ผู้ที่สามารถบรรเลงหัศดได้เท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้สอบถามจากนายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว ทำให้ทราบว่าในอำเภอคลองลานนี้เคยมีผู้ที่ประดิษฐ์หัศดได้ แต่พอเมื่อพวกเขาเสียชีวิตลงก็ไม่ได้มีผู้ที่สืบทอดวิชาการประดิษฐ์หัศดแต่อย่างใด ดังนั้นในปัจจุบันเมื่อมีใครต้องการหาซื้อหัศดเพื่อมาใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมก็ต้องไปหาซื้อจากจังหวัดน่านและพะเยา เพราะจังหวัดดังกล่าวยังพอมีคนที่สามารถประดิษฐ์หัศดได้อยู่บ้าง

ระบบเสียงของหยัด

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของหยัดทำให้ทราบว่า วัสดุที่นำมาประดิษฐ์หยัดสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น อีกทั้งผู้ที่ประดิษฐ์หยัดแต่ละคนก็มีความจำเพาะในการประดิษฐ์แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ การประดิษฐ์หยัดนั้นไม่มีสูตรเฉพาะที่ตายตัว ผู้ประดิษฐ์จะทำการประมาณตามที่ตนเองถนัดเป็นหลัก ดังนั้นระบบเสียงของหยัดแต่ละเลาจึงมีความแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวัดระดับเสียงจากหยัดของนายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว และดำเนินการบันทึกข้อมูลเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2553 ระดับเสียงจริงที่วัดได้นั้น ผู้วิจัยวัดระดับเสียงจำนวน 3 ครั้ง แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงระดับเสียงจริงมากที่สุด ซึ่งค่าที่วัดได้อยู่ในบันไดเสียง F[#] Major โดยมีระดับเสียงเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ระดับเสียงของหยัดเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง

ลำดับเสียง	ลักษณะการเปิด - ปิดรูของหยัด	ระดับเสียงที่วัดได้
เสียงที่ 1	ปิดหมดทุกรู	F [#] + 40 Cent
เสียงที่ 2	เปิดรูที่ 1	G [#]
เสียงที่ 3	เปิดรูที่ 1 และ 2	A [#] - 50 Cent
เสียงที่ 4	เปิดรูที่ 1, 2, และ 3	B
เสียงที่ 5	เปิดรูที่ 1, 2, 3 และ 4	C [#] - 40 Cent
เสียงที่ 6	เปิดรูที่ 1, 2, 3, 4 และ 5	D [#] - 20 Cent
เสียงที่ 7	เปิดรูที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6	E [#] (F) - 40 Cent
เสียงที่ 8	เปิดรูที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 และ 7	F [#] + 40 Cent

หมายเหตุ: การเปิด - ปิดรูของหยัดนั้น รูที่ 1 หมายถึง รูที่อยู่ล่างสุด แล้วไล่ขึ้นไปตามลำดับ

จากตารางจึงเห็นได้ว่า ระบบเสียงหยัดของนายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว ทั้ง 8 เสียง มีค่าของระดับเสียงที่วัดได้โดยประมาณ ดังต่อไปนี้

- เสียงที่ 1 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น F[#] + 40 Cent
- เสียงที่ 2 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น G[#]
- เสียงที่ 3 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น A[#] - 50 Cent
- เสียงที่ 4 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น B

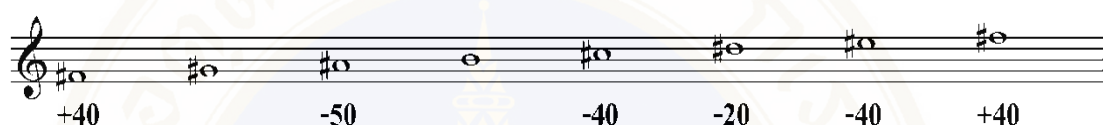
เสียงที่ 5 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น $C^\# - 40 \text{ Cent}$

เสียงที่ 6 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น $D^\# - 20 \text{ Cent}$

เสียงที่ 7 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น $E^\# (F) - 40 \text{ Cent}$

เสียงที่ 8 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น $F^\# + 40 \text{ Cent}$

เมื่อนำระดับเสียงที่วัดได้มาบันทึกเป็นโน้ตสากลลงบนบรรทัด 5 เส้น จึงได้บันไดเสียงของหยัด ดังนี้

2) ห่งจอง ของนายแข่งจ้อย แซ่เต๋น

นายแข่งจ้อย แซ่เต๋น อยู่บ้านเลขที่ 17/14 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ภาพที่ 5.4 นายแข่งจ้อย แซ่เต๋น ขณะใช้ห่งจองในพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.5 ลักษณะทางกายภาพของหังจอง (แตรเขาควาย)

บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นักปี

ลักษณะทางกายภาพของหังจอง

หังจอง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าชนิดที่ไม่มีลิ้น เครื่องดนตรีชิ้นนี้ประดิษฐ์ขึ้นจากเขาของสัตว์ เช่น เขาควาย เขากะทิ เป็นต้น ทำให้คนที่พบเห็นทั่วไปเรียกหังจองว่า “แตรเขาควาย” ชาวเมียนประดิษฐ์หังจองด้วยการนำเขาควายด้านใดด้านหนึ่งมาตัดส่วนปลายแหลมของเขาก่อนจนทะลุถึงส่วนที่กลวงของเขาควาย หลังจากนั้นก็นำเขาควายไปกลึงหรือขัดให้ผิวเรียบลื่น ชาวเมียนบางคนที่ต้องการความสวยงามก็จะตกแต่งและกลึงเขาควายให้มีลวดลายแตกต่างกันออกไป ส่วนขนาดของหังจองนั้นไม่มีขนาดตายตัวขึ้นอยู่กับว่าผู้ประดิษฐ์สามารถหาเขาควายได้ขนาดใหญ่เท่าไร ซึ่งขนาดหังจองของนายแซงจ้อย แซ่เต๋น ที่ผู้วิจัยได้วัดขนาดนั้นมีความยาวประมาณ 38 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางด้านที่ใช้เป่ายาวประมาณ 2 เซนติเมตร ส่วนเส้นผ่านศูนย์กลางด้านปลายหังจองยาวประมาณ 7 เซนติเมตร

ระบบเสียงของหังจอง

หังจอง เป็นเครื่องดนตรีที่ชาวเมียนมาใช้เป่าในพิธีกรรมสำคัญเพื่อใช้เสียงเป็นสื่อในการติดต่อกับผีและสิ่งเหนือธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ผีบรรพบุรุษ เทพเจ้า เป็นต้น ดังนั้นเสียงที่เราได้ยินจึงเป็นเสียงที่อยู่ในกลุ่มเสียงต่ำเป็นหลัก เพื่อสื่อให้เห็นว่าพิธีกรรมนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์และน่าเคารพเป็นอย่างยิ่ง

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของหังจองทำให้ทราบว่า หังจองเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่มีการเจาะรูเพื่อสร้างระดับเสียงที่แตกต่างกัน แต่นายแซงจ้อย แซ่เต๋น ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเป่าหังจองกับผู้วิจัยว่า การเป่าหังจองนั้นต้องใช้ริมฝีปากและปอดเป็นตัวบังคับให้เกิดเสียง ซึ่งถึงแม้ว่าหังจองนั้นไม่มีรูเพื่อสร้างระดับเสียงแต่ผู้ประกอบพิธีที่มีผละกำลังดีและมีความชำนาญสามารถที่จะบังคับลมในการเป่าให้มีระดับเสียงแตกต่างกันออกไปได้ถึง 7 เสียง สำหรับลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ที่อาจทำให้เสียงของหังจองแต่ละอันมีความแตกต่างกันออกไป ก็คือ ขนาดของหังจองมีลักษณะที่ไม่ตายตัว อีกทั้งยังสามารถใช้เขาสัตว์ได้หลายชนิด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวัดระดับเสียงจากหังจองของนายแซงจ้อย แซ่เต๋น และดำเนินการบันทึกข้อมูลเมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2553 ระดับเสียงจริงที่วัดได้นั้น ผู้วิจัยวัดระดับเสียงจำนวน 3 ครั้ง แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงระดับเสียงจริงมากที่สุด ซึ่งค่าที่วัดได้อยู่ในบันไดเสียง F Major โดยมีระดับเสียงเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 ระดับเสียงของหังจองเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง

ลำดับเสียง	ระดับเสียงที่วัดได้
เสียงที่ 1	F - 20 Cent
เสียงที่ 2	G + 10 Cent
เสียงที่ 3	A + 5 Cent
เสียงที่ 4	B ^b - 25 Cent
เสียงที่ 5	C + 7 Cent
เสียงที่ 6	D - 16 Cent
เสียงที่ 7	E + 25 Cent

หมายเหตุ: เสียงที่เป่าได้นั้นขึ้นอยู่กับแรงลมที่ผู้เป่าได้เป่าออกไป ซึ่งค่าที่วัดได้อาจมีความคลาดเคลื่อนเล็กน้อย

จากตารางจึงเห็นได้ว่า ระบบเสียงห่งจองของนายแซ่งจ้อย แซ่เคิ่น ทั้ง 7 เสียง มีค่าของระดับเสียงที่วัดได้โดยประมาณ ดังต่อไปนี้

เสียงที่ 1 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น F - 20 Cent

เสียงที่ 2 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น G + 10 Cent

เสียงที่ 3 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น A + 5 Cent

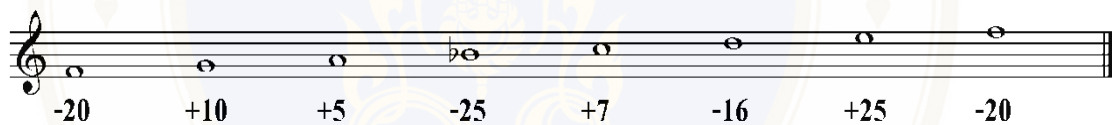
เสียงที่ 4 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น B^b - 25 Cent

เสียงที่ 5 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น C + 7 Cent

เสียงที่ 6 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น D - 16 Cent

เสียงที่ 7 สามารถวัดระดับเสียงโดยประมาณได้เป็น E + 25 Cent

เมื่อนำระดับเสียงที่วัดได้มาบันทึกเป็นโน้ตสากลลงบนบรรทัด 5 เส้น จึงได้บันไดเสียงของห่งจอง ดังนี้

5.1.2 เครื่องตี

เครื่องตีของชนเผ่าเมี่ยนมี 3 ชนิด คือ โย้ (กลอง) มั่ง (ฆ้อง) และเช่าเจ็ย (ฉาบ)

1) โย้ ของนายแข่งจ้อย แซ่เต๋น

ภาพที่ 5.6 ลักษณะทางกายภาพของโย้ (กลอง)

บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

โย้ เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ของชาวเมี่ยนที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีลักษณะเป็นกลองสองหน้าชนิดหนึ่งที่มีรูปร่างเป็นทรงกระบอกสั้น เครื่องดนตรีชิ้นนี้ถือว่ามีสำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เนื่องจากโย้นั้นใช้เป็นเครื่องสำหรับบรรเลงจังหวะหลักของเพลง นอกจากนี้ โย้ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เพลงมีจังหวะที่รุดร่า สนุกสนาน และหนักแน่นได้อีกด้วย

ลักษณะทางกายภาพของโย้

โย้ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ชาวเมี่ยนใช้ตีเพื่อให้จังหวะในเพลง ซึ่งขนาดและสัดส่วนของโย้แต่ละใบอาจจะไม่เท่ากัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ที่ประดิษฐ์โย้จะดูว่าผู้ใช้นั้นนำไปใช้ในลักษณะใด ผู้ประดิษฐ์จึงทำสัดส่วนของโย้ให้มีขนาดพอเหมาะกับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้เป็นหลัก โดยส่วนประกอบของโย้สามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วน คือ น่อม (ตัวกลอง) โย้ดืบ (หนังกลอง) โย้จ้อย (ไม้ตี) ซึ่งส่วนประกอบต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือ น่อม หรือ ตัวหุ่นกลอง เป็นส่วนโครงสร้างหลักของโ้ ซึ่งส่วนนี้ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะม่วง ไม้มะขาม เป็นต้น มีลักษณะเป็นทรงกระบอกเตี้ย กลวงตรงกลาง เส้นผ่านศูนย์กลางที่วัดได้ประมาณ 30 เซนติเมตร ด้านข้างของตัวกลองมีการตกแต่งด้วยไม้ซึ่งเหลาให้เป็นลิ่มสี่เหลี่ยมชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำมาขัดให้เป็นแถว 3 แถวสวนทางกันจนรอบตัวกลอง ลิ่มไม้ที่นำมาตกแต่งนี้มีได้มีไว้เพื่อความสวยงาม แต่ประโยชน์หลักของลิ่มไม้นี้คือ ใช้สำหรับตอกให้หนังหน้ากลองตึงขึ้นเมื่อหนังหน้ากลองเกิดหย่อนไม้ได้เสียงที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 คือ โ้ดิบ หรือ หนังหน้ากลอง เป็นส่วนที่ต้องเลือกหาหนังของสัตว์ที่มีความยืดหยุ่นสูง นายแซงจ้อย แซ่เต๋น เล่าว่า ในอดีตนั้นนิยมใช้หนังของเลียงผามาประดิษฐ์เป็นหนังกลอง เพราะหนังของสัตว์ชนิดนี้มีลักษณะบาง แต่ยืดหยุ่นได้ดี เมื่อนำมาประดิษฐ์เป็นโ้ดิบแล้ว ทำให้เสียงของโ้มีความก้องกังวานดี แต่ในปัจจุบันไม่สามารถหาหนังเลียงผามาใช้ได้จึงเปลี่ยนมาใช้หนังวัวแทนซึ่งก็มีความยืดหยุ่นของหนังดีพอ ๆ กัน โดยเมื่อได้หนังมาแล้วต้องนำไปตากจนแห้ง แล้วนำไปตัดเป็นรูปวงกลมให้มีขนาดใหญ่กว่าหุ่นกลองจำนวน 2 แผ่น เจาะรูรอบขอบของหนังนั้นห่างกันประมาณ 3 เซนติเมตร เพื่อให้สำหรับร้อยเชือก ก่อนนำมาใช้ซึ่งที่หุ่นกลองต้องนำไปแช่น้ำให้มีความยืดหยุ่น หลังจากนั้นนำมาจึงให้ตั้งทั้งสองด้านด้วยเชือกพลาสติก แล้วโยงเข้าหากันให้แน่นเพื่อป้องกันไม่ให้หลุดออกจากกัน

ส่วนที่ 3 คือ โ้จู้ย หรือ ไม้สำหรับใช้ตี เป็นส่วนที่ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะม่วง ไม้มะขาม เป็นต้น แล้วนำมาเหลาให้เป็นแท่งยาว โดยเหลาให้ส่วนหัวที่ใช้ตีลงบนหน้ากลองเป็นเหมือนด้ามทรงกลม โ้จู้ยมีความยาวโดยประมาณ 35 เซนติเมตร

2) มัง ของนายแข่งจ้อย แซ่เต๋น

ภาพที่ 5.7 ลักษณะทางกายภาพของมั่ง (มั่ง)

บันทึกภาพโดย: ญฐฐนิช นักปี

ลักษณะทางกายภาพของมั่ง

มั่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ชาวเมียนใช้ตีเพื่อประกอบจังหวะในเพลง มีลักษณะเป็นฆ้องใบเดียวซึ่งคล้ายคลึงกับฆ้องโหม่งของไทย แต่ด้านหน้าที่ใช้ตีมีลักษณะแบนเรียบไม่มีปมบนตรงกลาง ส่วนประกอบของมั่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ มั่ง (ตัวมั่ง) และมั่งจู้ย (ไม้ตี) ซึ่งส่วนประกอบต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คือ มั่ง หรือ ตัวมั่ง เป็นส่วนที่ประดิษฐ์ขึ้นจากทองเหลือง แล้วนำมาหล่อหรือตีขึ้นรูปให้ได้สัดส่วนที่ต้องการ สามารถวัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางได้ประมาณ 22 เซนติเมตร จากการสัมภาษณ์นายแข่งจ้อย แซ่เต๋น ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันมั่งที่ใช้บรรเลงของชาวเมียนมีผู้ที่ผลิตขึ้นค่อนข้างน้อย ดังนั้นผู้ที่ต้องการหาซื้อมั่งเพื่อนำมาใช้บรรเลงจึงอาจจะหาซื้อฆ้องที่มีขายอยู่ตามท้องตลาดซึ่งมีลักษณะเป็นฆ้องมีปมมาใช้ก็ได้

ส่วนที่ 2 คือ มั่งจู้ย หรือ ไม้สำหรับใช้ตี เป็นส่วนที่ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้เนื้อแข็ง แล้วนำมาเหลาให้เป็นแท่งยาว โดยส่วนหัวที่ใช้ตีลงบนมั่งเป็นส่วนที่ต้องหาผ้ามาพันหุ้มไว้เป็นรูปทรงกลมแล้วใช้เชือกมัดติดกับด้ามให้แน่น มั่งจู้ยมีความยาวโดยประมาณ 30 เซนติเมตร

3) เช่าเจ๊ย ของนายแข่งจ้อย แซ่เต๋น

ภาพที่ 5.8 ลักษณะทางกายภาพของเช่าเจ๊ย (ฉาบ)

บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ลักษณะทางกายภาพของเช่าเจ๊ย

เช่าเจ๊ย เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่ง ชาวเมียนใช้เพื่อบรรเลงประกอบจังหวะในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่าเจ๊ยนี้มีลักษณะเป็นฉาบคู่ ประดิษฐ์ขึ้นมาจากทองเหลือง ซึ่งรูปร่างลักษณะนั้นเหมือนกับฉาบคู่ของไทยทุกประการ ดังนั้นในปัจจุบันจึงสามารถนำฉาบคู่ของไทยไปใช้บรรเลงแทนได้ เช่าเจ๊ยที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลสามารถวัดเส้นผ่านศูนย์กลางได้ยาวประมาณ 15 เซนติเมตร

5.2 ดนตรีพิธีกรรม

5.2.1 พิธีแต่งงาน

ชาวเมียนมีวงจรชีวิตที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 วงจรชีวิตของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

เดือน	ชื่อเรียกภาษาเมียน	กิจกรรม
มกราคม-มีนาคม	ซุนก้วย	ถางป่า, เตรียมดินเพาะปลูก
เมษายน-มิถุนายน	ผ่าก้วย	หว่านเมล็ดพันธุ์พืช
กรกฎาคม-กันยายน	เชียวก้วย	เก็บเกี่ยวผลผลิต
ตุลาคม-ธันวาคม	ตงก้วย	แต่งงาน, มีครอบครัว

จากตารางจึงเห็นได้ว่า ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม (ซุนก้วย) เป็นช่วงเวลาที่ชาวเมียน เตรียมพร้อมในการปรับสภาพพื้นดินเพื่อรอเวลาสำหรับการเพาะปลูก ช่วงนี้มีการถางป่า พรวนดิน และปรับหน้าดินซึ่งนอกจากกิจกรรมหลักของการดำรงชีวิตแล้ว ช่วงนี้ก็ยังเป็นช่วงที่มีการจัดพิธีงานปีใหม่นด้วย ส่วนในเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน (ผ่าก้วย) นั้นเป็นช่วงเวลาที่ชาวเมียนทำการหว่านเมล็ดพันธุ์เพื่อเพาะปลูก และในเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน (เชียวก้วย) ก็จะเป็นช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่าง ๆ ในช่วงนี้ผู้ชายชาวเมียนคนใดที่หมายปองสาวชาวเมียนอยู่ก็ต้องขยันทำมาหากินและเก็บเกี่ยวผลผลิตให้ได้มากที่สุดเพราะหลังจากหมดฤดูเก็บเกี่ยวแล้วก็เข้าสู่ช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม (ตงก้วย) ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวเมียนคู่ที่มีความรักและตกลงปลงใจต่อกันจะไปให้ผู้ใหญ่หาฤกษ์ยามยามดีแล้วจัดพิธีแต่งงานกันในช่วงนี้ สาเหตุที่ชาวเมียนนิยมจัดพิธีแต่งงานในช่วงตงก้วยนั้นเป็นกุศโลบายที่บรรพบุรุษของชาวเมียนนั้นได้กำหนดไว้เพื่อที่ว่า หลังจากผ่านพิธีแต่งงานแล้ว ครอบครัวนั้นจะได้มีแรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยกันเตรียมดินและถางหญ้าในช่วงซุนก้วยต่อไป และอีกสาเหตุหนึ่งที่ชาวเมียนไม่นิยมแต่งงานในช่วงเวลาอื่นก็เพราะทุกคนต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเองและในช่วงเวลานั้น ๆ เป็นช่วงที่ทำการเพาะปลูกแล้วได้ผลผลิตดี ทุกคนจึงต้องช่วยกันทำงานเพื่อสร้างฐานะที่ดีให้แก่ครอบครัว

พิธีกรรมการแต่งงานของชาวเมียนถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในพิธีแต่งงานนั้นมีขั้นตอนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากซึ่งชาวเมียนยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน พิธีแต่งงานของชาวเมียนมีอยู่ด้วยกัน 2 แบบ ดังต่อไปนี้

1) พิธีแต่งงานเล็ก เป็นพิธีแต่งงานของชาวเมียนที่ได้ลดขั้นตอนของพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ไม่สำคัญออกไป ดังนั้นการจัดงานจึงใช้เวลาเพียงวันเดียว เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายและจำนวนแรงงานที่ต้องช่วยกันจัดเตรียมงาน การจัดงานในลักษณะนี้ไม่มีการใช้เครื่องดนตรีบรรเลงเพลงประกอบในพิธีกรรมเลยแม้แต่ชิ้นเดียว แต่มีการร้องเพลงอวยพรให้แก่คู่บ่าวสาว ส่วนลักษณะในการแต่งกายของคู่บ่าวสาวนั้นก็ไม่ต้องแต่งกายในชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ปัจจุบันการจัดพิธีแต่งงานในลักษณะนี้จึงเป็นที่นิยมอย่างมาก

2) พิธีแต่งงานใหญ่ เป็นพิธีแต่งงานของชาวเมียนที่มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมเต็มรูปแบบ ใช้เวลาจัดงานประมาณ 3 วัน 3 คืน โดยพิธีนี้ต้องมีการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรม ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้คือ ปี่ กลอง ฆ้อง และฉาบ การจัดงานลักษณะนี้มีค่าใช้จ่ายสูงมาก เนื่องจากใช้เวลาในการประกอบพิธีกรรมหลายวันและต้องใช้แรงงานเพื่อช่วยกันจัดงานและเตรียมสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร นิยมจัดพิธีแต่งงานใหญ่ โดยรวบรัดขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ ให้มีความกระชับขึ้น ซึ่งขั้นตอนที่รวบรัดส่วนใหญ่เป็นขั้นตอนการเลี้ยงฉลองในวันที่ 3 ดังนั้นการจัดงานจึงใช้เวลาเพียง 2 วัน 2 คืนเท่านั้น จุดประสงค์หลักที่ได้กระทำเช่นนี้ก็เพื่อต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้จัดงานให้น้อยลง ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าพิธีแต่งงานใหญ่มีความสำคัญกับชาวเมียนเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีการใช้ดนตรีประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วย ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมโดยละเอียดต่อไป

ชาวเมียนเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาวคืออายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ก็เริ่มที่จะหาคู่ครองเพื่อสร้างครอบครัวด้วยกัน ฝ่ายชายจะเป็นผู้ที่เริ่มไปหาฝ่ายหญิงคนที่ตนเองหมายปองแล้วสานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อทั้งสองฝ่ายเกิดความรักขึ้นต่อกันแล้ว ฝ่ายชายต้องไปบอกกล่าวให้พ่อแม่ของตนรับทราบ ซึ่งหลังจากนั้นพ่อแม่ของฝ่ายชายจะนำวัน เดือน ปีเกิดของหนุ่มสาวคู่ นั้นไปให้ผู้ประกอบพิธีหรือผู้ที่สามารถดูดวงชะตาตามวันเกิดของทั้งคู่ได้ดูว่าทั้งคู่มีดวงชะตาที่สมพงศ์กันหรือไม่ ถ้าเกิดดวงชะตาสมพงศ์กัน ฝ่ายชายก็จะให้พ่อแม่ไปสุ่ขอฝ่ายหญิงเพื่อทำการหมั้นหมายไว้ก่อน พ่อแม่ของฝ่ายชายจะนำกำไลข้อมือทองหรือกำไลข้อมือเงิน 1 คู่พร้อมทั้งไก่ตัวผู้ 2 ตัว ไก่ตัวเมีย 1 ตัว ไปมอบให้กับฝ่ายหญิง ซึ่งเมื่อเดินทางไปถึงบ้านฝ่ายหญิงแล้วต้องฆ่าไก่ตัวผู้ 1 ตัว เพื่อนำมารับประทานอาหารร่วมกัน ในระหว่างรับประทานอาหารนี้เองที่พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะตกลงค่าสินสอดและกำหนดวันแต่งงานซึ่งส่วนใหญ่ถูกกำหนดให้มีหลังจากหมั้นหมายกันแล้ว 1 ปีหรือ

มากกว่านั้นถ้าทั้งสองฝ่ายยังไม่พร้อม เมื่อตกลงกันได้แล้วก็จะฆ่าไก่อีก 2 ตัวเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แล้วบอกกล่าวให้บรรพบุรุษทราบว่าหนุ่มสาวทั้งสองได้หมั้นหมายกันแล้ว สุดท้ายพ่อแม่ฝ่ายชายจะนำเงินแท่งจำนวน 1 แท่งขึ้นไป พร้อมทั้งมอบผ้าทอและอุปกรณ์สำหรับปักชุดแต่งงานของเจ้าสาวให้แก่ฝ่ายหญิง เป็นอันเสร็จพิธี (นิคม ตั้งสว่างไทย, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ ก่อนพิธีการแต่งงานจะเริ่มขึ้นพ่อแม่ของเจ้าบ่าวต้องนำห่อเกลือ หรือที่ชาวเมี่ยน เรียกว่า เย่าเปี้ยว ไปให้แก่พ่อแม่ของเจ้าสาวและหมอบปีที่ทำหน้าที่บรรเลงเพลงประกอบพิธีกรรม ในส่วนของพ่อแม่เจ้าสาวเมื่อได้ห่อเกลือมาแล้วต้องนำเกลือมาแบ่งออกให้เป็นห่อเล็ก ๆ ห่อด้วยใบตองแล้วใช้ด้ายสีแดงผูกไว้ หลังจากนั้นพ่อแม่เจ้าสาวจะไปเชิญญาติพี่น้องของตนเองให้มาร่วมในพิธีแต่งงานของลูกสาวโดยนำห่อเกลือ 1 ห่อพร้อมกับบุหรี 1 มวนมอบให้แก่ญาติแต่ละคน เมื่อถึงวันงานญาติของฝ่ายเจ้าสาวต้องนำห่อเกลือที่พ่อแม่เจ้าสาวมอบให้มาในงานด้วย เนื่องจากชาวเมี่ยนมีความเชื่อว่าถ้าได้รับห่อเกลือแล้วไม่นำห่อเกลือมาในงาน อาหารในงานก็จะมีรสชาติจืดชืด ไม่น่ารับประทาน ความเชื่อดังกล่าวนี้อาจเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ส่วนหมอบปีที่มาบรรเลงดนตรีในพิธีกรรมนั้นเป็นบุคคลที่ชาวเมี่ยนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เจ้าภาพหรือพ่อแม่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะเป็นผู้ไปเชิญหมอบปีให้มาบรรเลงดนตรีในงานแต่งงานโดยต้องเชิญล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน เนื่องจากวงจรชีวิตของชาวเมี่ยนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นมีช่วงเวลาที่จะสามารถจัดงานแต่งงานได้เพียง 3 เดือน อีกทั้งคนที่เป่าปี่ได้ก็มีจำนวนน้อย ดังนั้นเมื่อจัดงานจึงต้องเชิญหมอบปีล่วงหน้าเพื่อให้หมอบปีได้มีเวลาเตรียมตัว เมื่อหมอบปีตกลงไปงานที่ใดแล้วจะไม่สามารถรับงานอื่นได้อีก นอกจากเป็นงานที่จัดขึ้นคนละวันกัน สำหรับค่าตอบแทนที่หมอบปีได้รับก็แล้วแต่จะตกลงกัน จากการสัมภาษณ์นายเย่าเสี้ยว แซ่ลิ หมอบปีในอำเภอคลองลาน ได้กล่าวว่า “เมื่อตนเองรับงานจะไม่มีการเรียกร้องเงินค่าตอบแทน เพราะผู้ที่เป็นหมอบปีถือว่าได้สละเวลาของตนเองเพื่อส่วนรวม แต่ถ้าเจ้าภาพยินดีที่จะมีค่าตอบแทนให้ก็แล้วแต่ว่าเขาจะให้เท่าไรก็ได้”

สำหรับการจัดเตรียมสถานที่และอาหารภายในงาน เป็นสิ่งที่ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมการทั้งหมดเพื่อให้ฝ่ายเจ้าสาวเป็นที่พึงพอใจ โดยการจัดสถานที่นั้นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือ สถานที่สำหรับหมอบปีที่เจ้าภาพต้องจัดไว้เป็นพิเศษ กล่าวคือ เจ้าภาพต้องจัดโต๊ะไว้สำหรับให้หมอบปีทำพิธีไหว้ครูและวางอาหาร ซึ่งโต๊ะนั้นต้องปูด้วยผ้าสีแดงเพื่อเป็นสิริมงคลแก่พิธี อีกทั้งเจ้าภาพต้องจัดเตียงนอนตั้งไว้ติดกับโต๊ะไหว้ครูเพื่อให้หมอบปีได้นอนพักผ่อนในช่วงที่ไม่มีการบรรเลงเพลงด้วย ส่วนการเตรียมอาหารนั้นฝ่ายเจ้าบ่าวต้องไปเชิญพ่อครัวผู้ชายให้มาเป็นพ่อครัวใหญ่ เนื่องจากในพิธีแต่งงานพ่อครัวใหญ่ถือว่ามีความสำคัญมากเพราะต้องทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานทั้งหมดเป็นเวลา 2 วัน 2 คืน เจ้าภาพต้องหาผู้ที่มีฝีมือในการปรุงอาหารและมีร่างกายที่แข็งแรงเพื่อให้ผู้นั้นมี

กำลังในการปรุงอาหารเลี้ยงคนจำนวนมากได้ ต่อจากนี้พ่อครัวจะเป็นผู้บอกกล่าวให้ฝ่ายเจ้าบ่าวหาวัตถุดิบต่าง ๆ ที่จะนำมาประกอบอาหาร ซึ่งวัตถุดิบหลักก็คือ หมู ไก่ และข้าว ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องหาวัตถุดิบมาให้เพียงพอกับจำนวนแขกที่มาในงานด้วย

สำหรับลำดับขั้นตอนในพิธีแต่งงานใหญ่ของชาวเมียน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งใช้ระยะเวลาในการจัดงานทั้งหมด 2 วัน 2 คืน มีรายละเอียดของลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก คือ พิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

พิธีนี้เป็นพิธีที่จัดขึ้นช่วงเช้าของวันแรก โดยเป็นการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษของฝ่ายชาย เพื่อเป็นการบอกกล่าวและเชิญผีบรรพบุรุษในตระกูลของตนเองให้ทราบว่ากำลังมีงานแต่งงานเกิดขึ้น พร้อมทั้งขอให้ผีบรรพบุรุษช่วยปกป้องคุ้มครองแขกทุกคนที่มาร่วมงานและช่วยให้พิธีแต่งงานครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ไม่มีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น พิธีกรรมนี้ต้องฆ่าหมู 1 ตัว แล้วชำแหละหมูออกเป็น 5 ส่วน หลังจากนั้นนำหมูที่ชำแหละแล้วมาวางเรียงกันที่โต๊ะหน้าห้องผีบรรพบุรุษ บนโต๊ะที่ใช้ประกอบพิธีประกอบด้วย หมู 1 ตัว ห่อข้าวสาร 1 ห่อ (ห่อด้วยผ้าดิบสีขาว) ถ้วยเหล้า 5 ใบ ถ้วยน้ำชา 1 ใบ กระดาษเงิน และกระดาษรูป เมื่อผู้ประกอบพิธีเริ่มสวดคาถาตามฤกษ์ยามที่กำหนดไว้ คนตรีก็เริ่มบรรเลงประโคมขึ้นซึ่งหมอปี่บรรเลงเพลงหยัดซึ่งเป็นเพลงแรกเพื่อเป็นการประโคมบอกให้ชาวบ้านในละแวกนั้นรับรู้ว่ามีพิธีแต่งงานได้เริ่มขึ้นแล้ว หลังจากนั้นหมอปี่จะเป่าเพลงกะหล่ห่ม่านเข้าไปช้ามาเรื่อย ๆ จนกว่าผู้ประกอบพิธีจะทำพิธีเสร็จ เพื่อเป็นการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ

เพลงหยัดซิง

บรรเลงหยัดโดย นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว

7

13

20

27

โน้ตเพลงที่ 5.1 เพลงหยัดซิง

บันทึกโน้ตโดย: ญัฐนิช นักปี

เพลงกะหล่อหมา

บรรเลงหยัดโดย นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว

7

Cl.

13

Cl.

19

Cl.

25

Cl.

31

Cl.

37

Cl.

43

Cl.

49

Cl.

55

Cl.

61

Cl.

67

Cl.

โน้ตเพลงที่ 5.2 เพลงกะหล่ำหม่า

บันทึกโน้ตโดย: ญัฐนิช นักปี

ขั้นตอนที่ 2 คือ พิธีต้อนรับเจ้าสาว

หลังจากที่ประกอบพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษเสร็จแล้วในช่วงเช้า ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะช่วยกันจัดสถานที่ จัดโต๊ะอาหาร รวมทั้งประกอบอาหารที่นำมาเลี้ยงญาติฝ่ายเจ้าสาวและแขกที่มาในงาน เพื่อรอต้อนรับขบวนของเจ้าสาวที่จะมาถึงในช่วงบ่าย เมื่อถึงฤกษ์ดีของวันนี้ ขบวนเจ้าสาวและญาติฝ่ายเจ้าสาวก็เดินทางมาถึงบริเวณใกล้ ๆ หน้าหมู่บ้านของเจ้าบ่าว ในช่วงเวลานี้ ญาติที่เป็นผู้หึงของเจ้าสาวจะช่วยกันแต่งตัวให้เจ้าสาวด้วยชุดแต่งงานที่เตรียมมา เมื่อแต่งตัวเจ้าสาวใกล้เสร็จ ญาติเจ้าสาวที่เป็นผู้ชายก็เริ่มตั้งขบวน โดยการจัดขบวนนี้คนนำขบวนต้องเป็นเจ้าภาพฝ่ายเจ้าสาวก็คือพี่ชายของเจ้าสาว หลังจากนั้นต่อด้วยญาติผู้ชาย ขบวนเจ้าสาว และญาติผู้หญิง ตามลำดับ ขณะเดียวกันนี้ขบวนของนักดนตรีที่นำด้วยหมอปีก็จะเดินทางออกมจากบ้านเจ้าบ่าวเพื่อมารับขบวนของเจ้าสาว เมื่อมาถึงหมอปีก็จะเป่าเพลงหยัดซิงเพื่อเป็นการต้อนรับเจ้าสาวและญาติ ๆ แต่ถ้ามอปีเป่าเพลงหยัดซิงจบแล้วเจ้าสาวยังแต่งตัวไม่เสร็จ หมอปีก็จะเป่าเพลงซองเซียงบ่วง มีความหมายเพื่อบอกเจ้าสาวว่าให้แต่งตัวสวย ๆ แล้วรีบมาตั้งขบวนเร็ว ๆ เมื่อเจ้าสาวแต่งตัวเสร็จแล้ว หมอปีและนักดนตรีคนอื่น ๆ ก็จะมาตั้งแถวเรียงหน้ากระดานหันหน้าเข้าหาญาติฝ่ายเจ้าสาวแล้วถามว่าพร้อมแล้วหรือยัง พอฝ่ายเจ้าสาวตอบว่าพร้อมแล้วหมอปีก็จะเป่าเพลงหยัดซิง พร้อมกับทำการคำนับญาติเจ้าสาวจำนวน 3 ครั้ง ซึ่งญาติเจ้าสาวก็คำนับด้วยพร้อม ๆ กัน หลังจากนั้นหมอปีก็เป่าเพลงเซียงทางนำหน้าขบวน โดยมีนักดนตรีคนอื่น ๆ เดินตาม มีลำดับดังนี้ คือ ปี่ กลอง ฆ้อง และ ฉาบ ต่อด้วยญาติของเจ้าสาว ซึ่งญาติที่เป็นผู้ชายนั้นอยู่ส่วนต้นของแถวเสมอ แล้วส่วนท้ายแถวจึงเป็นญาติที่เป็นผู้หญิง

ภาพที่ 5.9 ขณะญาติเจ้าสาวกำลังแต่งตัวให้เจ้าสาวที่หน้าหมู่บ้าน
บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.10 ขบวนของเจ้าสาวหลังจากแต่งตัวเสร็จแล้ว
บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.11 หมอป่าและนักดนตรีบรรเลงเพลงหยัดซึ่งก่อนที่จะนำบุญติเจ้าสาวจำนวน 3 ครั้ง
บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.12 หมอป่าและนักดนตรีบรรเลงเพลงเขี่ยะทางนำขบวนบุญติเจ้าสาว
ไปสถานที่ประกอบพิธีต้อนรับเจ้าสาว
บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี

เพลงของเจียงบ่วง

บรรเลงหยัดโดย นายไหนดิ่ง แซ่เต๋น

7
Cl.

13
Cl.

19
Cl.

25
Cl.

31
Cl.

โน้ตเพลงที่ 5.3 เพลงของเจียงบ่วง

บันทึกโน้ตโดย: ณัฏฐนิช นกปี

เพลงเข็ญะทาง

บรรเลงหยัดโดย นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว

7

13

19

25

31

37

Cl.

Cl.

Cl.

Cl.

Cl.

Cl.

Cl.

โน้ตเพลงที่ 5.4 เพลงเซี่ยะทาง

บันทึกโน้ตโดย: ณัฏฐนิช นักปี

ในขณะที่ขณะนักดนตรีกำลังบรรเลงเพลงเซี่ยะทางนำขบวนญาติเจ้าสาวเดินทางมา ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวก็ต้องจัดเก้าอี้ไว้ที่ลานหมู่บ้าน (ไม่ใช่ที่หน้าบ้านเจ้าบ่าว) เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าตาม จำนวนญาติของเจ้าสาว โดยการตั้งเก้าอี้ต้องเปิดทางไว้ช่องหนึ่งเพื่อเป็นทางไว้สำหรับเดินเข้าได้ พอ ขบวนญาติเจ้าสาวมาถึงบริเวณนั้น หมอปีก็นำขบวนเดินเข้าไปนั่งเก้าอี้ที่จัดไว้ ส่วนเจ้าสาวจะยืนอยู่ ตรงกลางวง หลังจากนั้นหมอปีและนักดนตรีออกไปยืนข้างหน้าด้านนอกวงแล้วคำนับญาติเจ้าสาว 3 ครั้ง เพื่อเป็นการเชิญให้ญาติเจ้าสาวนั่งลงได้ เมื่อญาติเจ้าสาวนั่งเสร็จเรียบร้อย หมอปีจึงหยุดบรรเลง เพลง ต่อไปก็เป็นหน้าที่ของฝ่ายเจ้าบ่าวที่ต้องออกมาต้อนรับ ซึ่งญาติเจ้าบ่าวต้องกล่าวขอบคุณหมอ ปีและนักดนตรีพร้อมทั้งส่งบุหรีให้คนละ 1 มวน ด้วยเหล้า และถ้วยน้ำชา ตามลำดับ หลังจากนั้น ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะกล่าวทักทายและต้อนรับเจ้าภาพของฝ่ายเจ้าสาวก่อนแล้วส่งบุหรี 1 มวน ถ้วย เหล้า และถ้วยน้ำชา ตามลำดับ ซึ่งต้องกระทำแบบเดียวกันนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบตามจำนวนญาติทุก คนของเจ้าสาว การการะเช่นนี้ต้องกระทำกับหมอปีเป็นคนแรกเสมอ ต่อไปเป็นนักดนตรีจนครบ จึงต่อด้วยญาติเจ้าสาว และเพื่อนเจ้าสาว (ส่วนการดื่มเหล้าและน้ำชา นั้น หลังจากที่ยกถ้วยดื่มแล้ว ควรดื่มให้หมดถ้วย แต่ถ้าหากดื่มไม่หมดก็ต้องเทส่วนที่เหลือลงพื้นเสมอ แล้วถึงจะวางแก้วกลับที่ เดิมได้)

ภาพที่ 5.13 ลักษณะการจัดเก้าอี้เพื่อทำพิธีต้อนรับเจ้าสาว
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.14 ขบวนเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาวต้องยืนอยู่กลางวง
จนกว่าจะประกอบพิธีต้อนรับเจ้าสาวเสร็จ
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.15 ญาติฝ่ายเจ้าบ่าวกำลังนำบุหรี เหล้า และน้ำชา มาต้อนรับญาติเจ้าสาว
บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นักปี

หลังจากทำพิธีต้อนรับเจ้าสาวเสร็จแล้ว ญาติเจ้าสาวจะมาตั้งขบวนเพื่อเดินทางต่อไปที่บ้านเจ้าบ่าว โดยก่อนออกเดินทางหมอปีจะเป่าปี่เพลงหยัดซิงแล้วทำการคารวะญาติเจ้าสาว 3 ครั้ง ต่อจากนั้นเป่าเพลงเซี่ยะทางนำขบวนญาติเจ้าสาวไปบ้านเจ้าบ่าว เมื่อเดินทางมาถึงบริเวณบ้านเจ้าบ่าวแล้ว ญาติของเจ้าบ่าวอีกกลุ่มหนึ่งก็ทำการต้อนรับญาติเจ้าสาวอีกครั้งด้วยลักษณะเดียวกันกับพิธีต้อนรับเจ้าสาวก่อนหน้านี้ ต่างกันตรงที่การต้อนรับครั้งนี้ขบวนเจ้าสาวไม่ต้องมาขึ้นกลางวง แต่เมื่อมาถึงญาติเจ้าบ่าวจะมานบอกสถานที่ที่ให้ขบวนเจ้าสาวสามารถเข้าไปพักผ่อนได้ ซึ่งสถานที่นี้เป็นเพียงเพิงพักที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดไว้ให้ เพราะเจ้าสาวยังไม่สามารถเข้ามาอาศัยในบ้านของเจ้าบ่าวได้ ในขณะเดียวกันที่บริเวณบ้านเมื่อญาติเจ้าบ่าวทำพิธีต้อนรับญาติเจ้าสาวเสร็จ หมอปีจะเป่าเพลงเซี่ยะทางอีกครั้งเพื่อนำขบวนญาติเจ้าสาวไปที่สำหรับพักผ่อน เมื่อญาติฝ่ายเจ้าสาวเข้าที่พักเรียบร้อยแล้ว หมอปีก็จะเป่าปี่เพลงต่าง ๆ วนซ้ำไปซ้ำมาเรื่อย ๆ เพื่อประกอบบรรยากาศไม่ให้เงียบเหงาด้วยเพลงจอมเตี้ยจอมตั่ง เพลงแซงเตี้ยแซงตั่ง เพลงมันถ่างโฮ้ง และเพลงซองเซี่ยงบ่วง หลังจากนั้นเป็นการพักผ่อนตามอัธยาศัยเพื่อรอเวลาในพิธีเลี้ยงต้อนรับญาติเจ้าสาวช่วงตอนเย็น

ภาพที่ 5.16 สถานที่พักหรือเพิงพักของเจ้าสาวที่ญาติเจ้าบ่าวจัดเตรียมไว้ให้
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.17 เจ้าสาวขณะกำลังพักผ่อนอยู่ในเพิงพัก
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.18 คณณักดนตรีขณะกำลังบรรเลงเพลงเพื่อประกอบบรรยากาศของงาน
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.19 ผู้ดูแลฝ่ายเจ้าภาพกำลังเตรียมจัดโต๊ะอาหารสำหรับงานเลี้ยงต้อนรับช่วงเย็น
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

เพลงจอมเตี้ยจอมตั้ง⁺

บรรเลงหยัดโดย นายไพนเส็ง แซ่เต๋น

7

13

19

25

31

37

43

โน้ตเพลงที่ 5.5 เพลงจอมเตี้ยจอมตั้ง⁺

บันทึกโน้ตโดย: ญัฐนิช นักปี

เพลงแข่งเตี้ยแข่งตั้ง⁺

บรรเลงหยัดโดย นายไหนดิ่ง แซ่เต๋น

7

Cl.

13

Cl.

19

Cl.

25

Cl.

โน้ตเพลงที่ 5.6 เพลงแข่งเตี้ยแข่งตั้ง⁺

บันทึกโน้ตโดย: ณัฏฐนิช นักปี

เพลงมันต่างโธ้ง

บรรเลงหยัดโดย นายไพนเส็ง แซ่เต๋น

7

Cl.

13

Cl.

19

Cl.

25

Cl.

32

Cl.

โน้ตเพลงที่ 5.7 เพลงมันต่างโธ้ง

บันทึกโน้ตโดย: ญัฐนิช นักปี

ขั้นตอนที่ 3 คือ พิธีงานเลี้ยงต้อนรับเจ้าสาว

เมื่อถึงเวลาช่วงเย็นซึ่งเป็นช่วงพิธีงานเลี้ยงต้อนรับญาติเจ้าสาว หมอปีจะเริ่มเป่าปี่ ประโคมด้วยเพลงหยัดซิง ต่อด้วยเพลงแซงเตี้ยแซงต้ง เพื่อเป็นการส่งสัญญาณบอกให้ญาติเจ้าสาว ทราบว่าขณะนี้ถึงเวลารับประทานอาหารแล้ว และตอนนี้ญาติเจ้าสาวกำลังจัดโต๊ะอาหารอยู่ ซึ่งเมื่อ ญาติเจ้าสาวได้ยินเสียงดนตรีก็รับรู้ว่างานเลี้ยงกำลังจะเริ่มขึ้น ซึ่งใครที่ทำธุระอื่นอยู่ให้หยุดทำแล้ว แต่งตัวออกมาตั้งขบวนรอที่บริเวณลานบ้าน จากนั้นหมอปีและนักดนตรีจะเดินแห่ไปค้ำบั้งหึงผิ บรรพบุรุษ 3 ครั้ง แล้วเดินออกไปปรับญาติเจ้าสาวทางประตูหน้าบ้าน ขณะเดินไปถ้ายังมองไม่เห็น ขบวนของญาติเจ้าสาว หมอปีจะเป่าเพลงซองเซียงบ่วง เพื่อบอกให้ญาติเจ้าสาวรีบแต่งตัวสวย ๆ แล้วออกมาตั้งขบวน พอญาติเจ้าสาวตั้งขบวนเสร็จ หมอปีและคณะนักดนตรีจะบรรเลงเพลงเซียงเยะ ทางแล้วค้ำบั้งญาติเจ้าสาว 3 ครั้ง ซึ่งญาติเจ้าสาวก็ค้ำบั้งด้วยพร้อม ๆ กัน หลังจากนั้นหมอปีก็เป่าปี่ เพลงเซียงเยะทางนำหน้าขบวนญาติของเจ้าสาว โดยมีนักดนตรีคนอื่น ๆ เดินตาม ต่อท้ายด้วยญาติ เจ้าสาว ซึ่งญาติที่เป็นผู้ชายนั้นอยู่ส่วนต้นของแถวเสมอ แล้วจึงเป็นญาติที่เป็นผู้หญิงอยู่ส่วนท้ายแถว

หลังจากเดินมาถึงโต๊ะอาหารแล้ว หมอปีจะเป่าปี่เพลงเซียงเยะทางเดินนำหน้าพาเจ้าภาพ ฝ่ายเจ้าสาวให้นั่งที่หัวโต๊ะก่อน แล้วญาติคนอื่น ๆ จึงนั่งต่อกันไปจนครบ หมอปีจะเป่าปี่เพลงจอม เตี้ยจอมต้งเพื่อเชิญให้ญาติเจ้าสาวนั่งรับประทานอาหารได้ โดยญาติเจ้าสาวทั้งหมดต้องค้ำบั้ง 3 ครั้ง แล้วจึงนั่งลงรับประทานอาหาร การนั่งโต๊ะเพื่อรับประทานอาหารนั้น มีการแบ่งโต๊ะระหว่างชาย หญิง ซึ่งแสดงให้เห็นสถานภาพทางสังคมของชายหญิงอย่างชัดเจน โดยญาติเจ้าสาวที่เป็นผู้ชายจะ นั่งโต๊ะใหญ่กลางบ้าน ส่วนญาติเจ้าสาวที่เป็นผู้หญิงจะนั่งโต๊ะที่จัดให้มีระดับต่ำกว่า (บางสถานที่ นั้น การนั่งโต๊ะเพื่อรับประทานอาหาร ผู้ชายจะนั่งบนเก้าอี้ ส่วนผู้หญิงนั่งกับพื้น) การนั่งที่โต๊ะใหญ่ นั้น หัวโต๊ะใหญ่ต้องมีประธานฝ่ายเจ้าสาวที่คอยดูแลรับรองแขกและบอกพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ญาติ ฝ่ายเจ้าสาวรับทราบ

เริ่มรับประทานอาหาร เจ้าบ่าว พ่อเจ้าบ่าว และพ่อครัวใหญ่ ต้องมาแนะนำตัวกับญาติ เจ้าสาว แล้วทำการคารวะญาติเจ้าสาวทุกคนโดยการยกแก้วเหล้าที่ตนเองถืออยู่ส่งให้ญาติเจ้าสาว พอ ญาติเจ้าสาวรับแก้วเหล้ามาแล้วต้องยกชูขึ้น 1 ครั้ง ถึงจะส่งคืน หลังจากนั้นญาติเจ้าสาวก็ส่งแก้ว เหล้าของตนเองให้อีกฝ่ายสลับกันบ้าง ซึ่งคนที่รับแก้วมาก็จะชูแก้วขึ้น 1 ครั้งแล้วส่งคืนเช่นกัน ใน ระหว่างนี้ หมอปีและคณะนักดนตรีจะบรรเลงเพลงวนไปเรื่อย ๆ เพลงที่ใช้คือ เพลงจอมเตี้ยจอมต้ง เพลงแซงเตี้ยแซงต้ง เพลงมันถ่างโฮ้ง และเพลงซองเซียงบ่วง ซึ่งในการบรรเลงเพลงต่าง ๆ ถ้าหมอปี เห็นอื่ก็สามารถหยุดพักได้ เมื่อหายเหนื่อยจึงเริ่มเป่าใหม่อีกครั้ง จากการสัมภาษณ์นายโหนเส็ง แซ่ เต็น หมอปีในงานแต่งงานครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ในพิธีแต่งงานใหญ่ต้องใช้ปี่บรรเลงเพลงเกือบตลอด ทั้งวัน ซึ่งหมอปีต้องเป็นผู้ที่แข็งแรงเป็นอย่างมากถึงจะสามารถเป่าปี่เพียงคนเดียวตลอดทั้งงานได้

ดังนั้นพิธีแต่งงานใหญ่บางพิธีที่เจ้าภาพฝ่ายเจ้าบ่าวมีกำลังทรัพย์มากจึงสามารถจ้างหมอปีมาเป็นผู้เป่าปี่ในงานได้ถึง 2 คน เพื่อผลัดกันเวลาที่หมอปีอีกคนหนึ่งเหนื่อย หลังจากพิธีงานเลี้ยงต้อนรับเจ้าสาวเสร็จสิ้น ญาติเจ้าสาวแต่ละคนสามารถแยกย้ายกันไปพักผ่อนได้ ส่วนญาติเจ้าบ่าวจะช่วยกันเตรียมอาหารและเครื่องเซ่นไหว้ที่ต้องใช้ในพิธีกรรมต่อไปช่วงเช้ามีคของวันรุ่งขึ้น

ภาพที่ 5.20 หมอปีและคณะนักดนตรีกำลังแห่ประโคมเพื่อไปรับญาติฝ่ายเจ้าสาว
มาร่วมรับประทานอาหารในงานเลี้ยงต้อนรับ
บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.21 หมอปีและคณะนักดนตรีกำลังบรรเลงเพลงเขี้ยวทาง
พร้อมกับคำนำญาติเจ้าสาว 3 ครั้ง ก่อนนำขบวนไปในงานเลี้ยงต้อนรับ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.22 หมอปีและคณะนักดนตรีบรรเลงเพลงจอมเตี้ยจอมตั้ง
เพื่อเชิญให้ญาติเจ้าสาวนั่งรับประทานอาหาร
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.23 โต๊ะอาหารสำหรับญาติเจ้าสาวที่ เป็นผู้หญิงซึ่งอยู่คนละโต๊ะกับโต๊ะใหญ่ในบ้านเจ้าสาว
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.24 พ่อครัวใหญ่มาแนะนำตัวกับญาติเจ้าสาว แล้วยกแก้วเหล้าเพื่อเป็นการคารวะ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.25 หญิงสาวกำลังช่วยกันเตรียมอาหารและเครื่องเซ่นไหว้
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ขั้นตอนที่ 4 คือ พิธีเชื่อมความสัมพันธ์

ช่วงเช้ามีดของวันที่ 2 เวลาประมาณ 04.00 น. หญิงสาวจะเริ่มช่วยกันแต่งตัวให้เจ้าสาวในชุดแต่งงาน ขณะเดียวกัน บริเวณประตูเล็กด้านข้างบ้านเจ้าสาวมีการจัดเตรียมทำพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ โดยที่หน้าประตูมีโต๊ะสำหรับประกอบพิธีวางอยู่ เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ครั้งนี้คือ หัวหมูดิบ 1 หัว กระดาษเงิน ถ้วยเหล้า 5 ใบ ถ้วยน้ำชา 1 ใบ กระถางธูป 1 กระถาง และลูกไก่ 1 ตัว ลูกไก่ตัวนี้ผู้ประกอบพิธีได้ผูกขาข้างหนึ่งไว้กับขาโต๊ะเซ่นไหว้ ส่วนภายในบ้านเจ้าสาวมีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับประกอบพิธีด้วยการปูเสื่อที่หน้าห้องผีบรรพบุรุษ

ภาพที่ 5.26 ญาติเจ้าสาวช่วยกันแต่งตัวให้เจ้าสาวเพื่อทำพิธีเชื่อมความสัมพันธ์

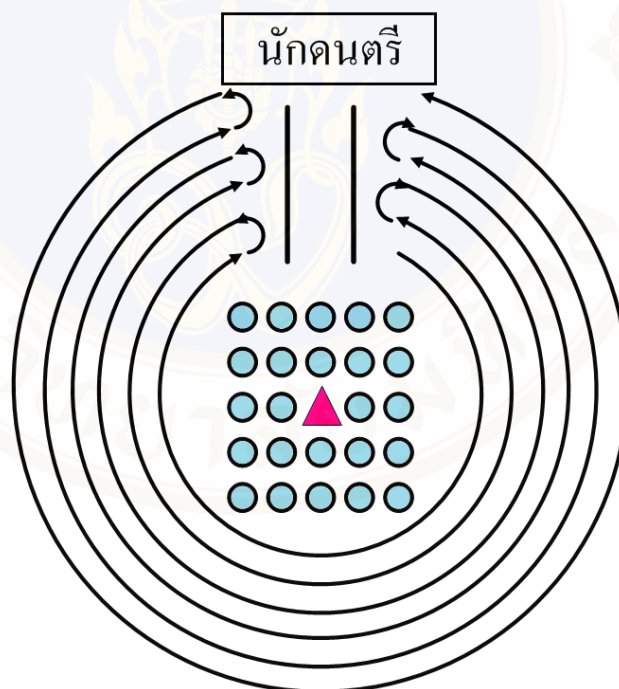
บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี

เมื่อถึงฤกษ์งามยามดีที่ฝ่ายเจ้าบ่าวได้หามา ผู้ประกอบพิธีจะเริ่มทำพิธีที่โต๊ะเซ่นไหว้ข้างบ้าน โดยสวดคาถาต่าง ๆ เพื่อบอกกล่าวผีบรรพบุรุษและผีอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานที่แห่งนี้ให้รับทราบว่าวันนี้เป็นวันที่มีการจัดพิธีแต่งงานขึ้น ขอให้ผีบรรพบุรุษมาร่วมแสดงความยินดีและช่วยปกป้องคุ้มครองให้การจัดงานครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งในการประกอบพิธีจะมีการใช้ข้าวเพื่อเสี่ยงทายอยู่ตลอดเวลา หลังจากนั้นหมอปี่และคณะนักดนตรีจะเป่าปี่เพลงหยัดซิงแล้วไปยืนค้ำหน้าหน้าหิ้งผีบรรพบุรุษ 3 ครั้ง ก่อนจะเดินวนรอบเสื่อที่จัดเตรียมไว้ให้เจ้าสาวนั่งประกอบพิธี 3 รอบ แล้วเดินออกทางประตูด้านข้างไปรับขบวนญาติเจ้าสาว เมื่อถึงที่นัดหมายแล้วก็เป่าปี่ต้อนรับเจ้าสาวซึ่งขึ้นตอนต่าง ๆ เหมือนพิธีต้อนรับเจ้าสาวของวันแรกทุกประการ เพียงแต่ขบวนเจ้าสาวยังคงยืนอยู่บริเวณถนน มิได้เข้าร่วมพิธีด้วยแต่อย่างใด หลังจากนั้นเป็นพิธีเชื่อมความสัมพันธ์ซึ่งเป็นพิธีที่มีความสำคัญมากพิธีหนึ่งในงานแต่งงานของชาวเมียน เพราะชาวเมียนมีความเชื่อว่าคู่บ่าวสาวจะมีความผูกพันกันด้วยการใช้เสียงปี่เป็นสื่อ พิธีนี้เริ่มขึ้นหลังจากประกอบพิธีต้อนรับเจ้าสาวได้เสร็จสิ้นลง หมอปี่จะเป่าปี่เพลงหยัดซิงเพื่อเป็นสัญญาณให้ญาติเจ้าสาวทุกคนมาตั้งขบวนอีกครั้ง การจัดแถวขบวนครั้งนี้เรียงตามลำดับคือ เจ้าภาพฝ่ายเจ้าสาว ญาติเจ้าสาวที่เป็นผู้ชาย ขบวนเจ้าสาว และญาติเจ้าสาวที่เป็นผู้หญิง เมื่อตั้งขบวนเสร็จ หมอปี่และคณะนักดนตรีจะเดินไปด้านหน้าแล้วเป่าปี่เพลงหยัดซิงพร้อมทั้งค้ำหน้าญาติเจ้าสาว 3 ครั้ง ต่อจากนั้นหมอปี่เป่าปี่เพลงเซี่ยะทางแล้วเดินนำหน้านักดนตรีคนอื่น ๆ ไปเดินวนรอบญาติเจ้าสาวและเจ้าสาว ซึ่งการเดินวนลักษณะนี้ เสมือนเป็นการผูกเชือกเพื่อให้สิ่งของรวมอยู่ด้วยกัน โดยผูกปมเชือกไว้ที่ทศทั้งสี่ทิศ เพื่อ

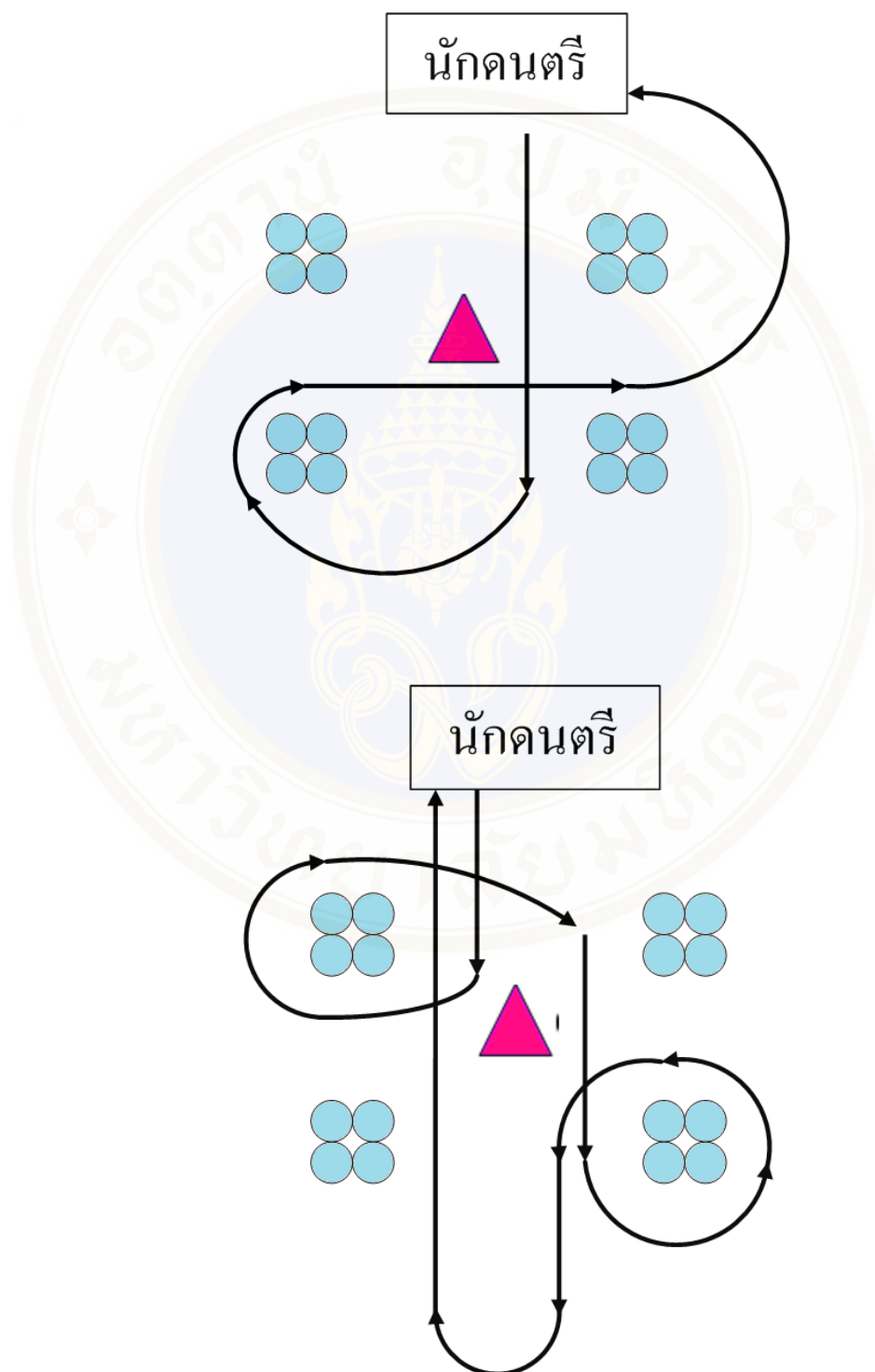
เป็นการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในทิศทั้งสี่ให้รับรู้ทั่วถึงกัน กล่าวคือ การประกอบพิธีกรรมนี้ก็เพื่อให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวเป็นเหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งต่อจากนี้เจ้าสาวจะกลับไปอยู่ที่อื่นไม่ได้อีกแล้ว ดังนั้นในพิธีนี้หมอปีจึงมีความสำคัญมาก เพราะหมอปีต้องเป่าเป่เพลงเชื้อะทางพร้อมทั้งเดินวนรอบเจ้าสาวอย่างถูกต้อง โดยรูปแบบวิธีการเดินวนของหมอปี ผู้วิจัยได้ทำแผนผังพร้อมทั้งอธิบายดังต่อไปนี้

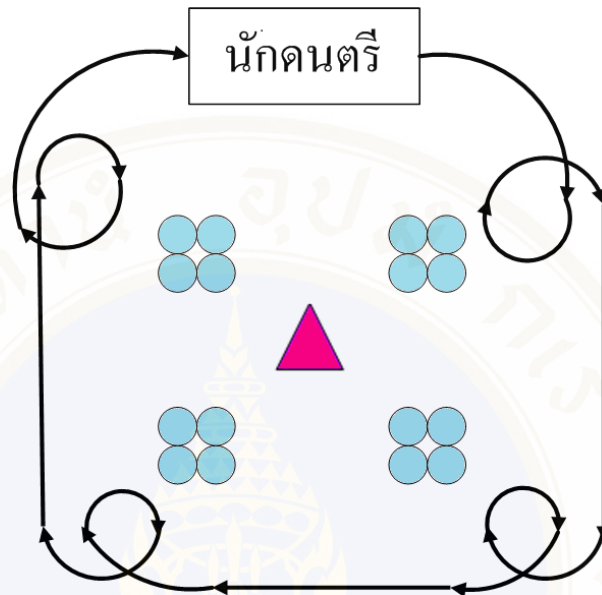
ขั้นที่ 1 นักดนตรีคำนับ 3 ครั้ง จากนั้นเดินวนรอบเจ้าสาวและญาติ ๆ ไปกลับ 3 รอบ โดยเว้นช่องตรงกลางด้านหน้าไว้

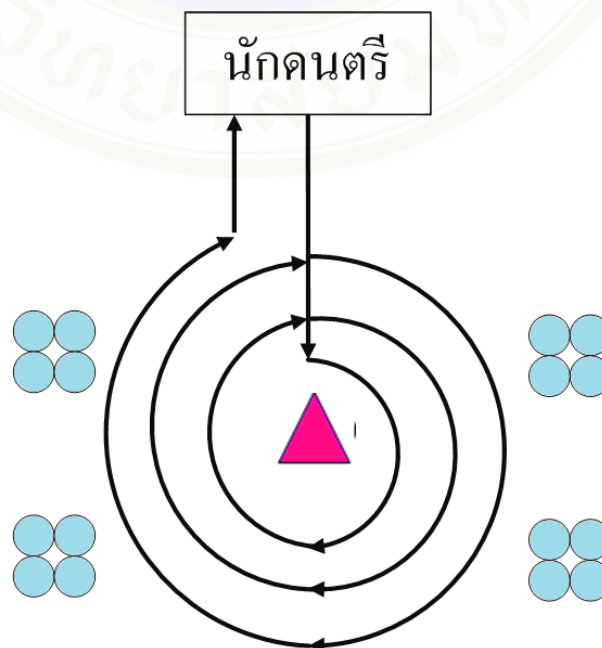
ขั้นที่ 2 นักดนตรีคำนวณ 3 ครั้ง จากนั้นเดินวนรอบญาติเจ้าสาว โดยแบ่งญาติเจ้าสาว
ออกเป็น 4 ส่วน

ขั้นที่ 3 นักดนตรีคำนวณ 3 ครั้ง จากนั้นเดินเป็นวงกลมเพื่อวนเสาที่สมมุติขึ้นทั้ง 4 มุม ๆ ละ 1 รอบ

ขั้นที่ 4 นักดนตรีคำนวณ 3 ครั้ง จากนั้นเดินตรงเข้าไปที่เจ้าสาวแล้วเดินวนรอบเจ้าสาว 3 รอบ แล้วเดินออกทางเดิม เสร็จแล้วนักดนตรีเดินนำขบวนทั้งหมดไปที่บ้านเจ้าบ่าว

ขั้นตอนที่ 5 คือ พิธีส่งตัวเจ้าสาวเข้าสู่ตระกูลของเจ้าบ่าว

ในขณะที่หมอปี่กำลังทำพิธีเชื่อมความสัมพันธ์นั้น ผู้ประกอบพิธีก็ยังสวดคาถาเช่น ไหว้และเสี่ยงทายไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งหมอปี่เป่าปี่เพลงเซี่ยะทางเดินนำพาขบวนญาติเจ้าสาวและเจ้าสาวมาที่บ้านเจ้าบ่าว เจ้าสาวนั้นต้องมีน้องเจ้าสาวเดินจูงมาส่งที่หน้าประตูด้วย เมื่อเจ้าสาวเดินมาถึงประตูข้างบ้านที่ใช้ประกอบพิธี ผู้ประกอบพิธีจะจับลูกไก่ที่ได้กล่าวมาข้างต้น แล้วเดินวนรอบเจ้าสาว 3 รอบ หลังจากนั้นรับนำลูกไก่วิ่งไปที่ลานหน้าบ้านแล้วเชือดคอลูกไก่อัดนั้นให้ตายเพื่อเป็นการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษและผีอื่น ๆ ว่าเจ้าสาวได้เข้ามาเป็นคนในตระกูลเจ้าบ่าวแล้ว ขอให้สิ่งไม่ดีที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเจ้าสาวได้หมดสิ้นไปพร้อมกับชีวิตของลูกไก่อัดนี้

จากนั้นผู้ประกอบพิธีเดินกลับมายังโต๊ะเช่น ไหว้แล้วหงายขาโต๊ะให้จี้ขึ้นฟ้า แล้วนำกระถางรูปมาวางไว้ตรงกลางโต๊ะ ต่อมาน้องเจ้าบ่าวยกมารับชายผ้าจากน้องเจ้าสาวพร้อมทั้งจูงเจ้าสาวเข้าบ้าน โดยให้เจ้าสาวก้าวเหยียบลงบนกลางโต๊ะเพื่อเข้าไปในบ้านเจ้าบ่าว เมื่อเจ้าสาวเดินมาถึงหน้าห้องบูชาผีบรรพบุรุษในบ้านเจ้าบ่าวแล้วต้องนั่งลงบนเสื่อที่ปูจัดเตรียมไว้ในที่นั่งคุกเข่า สัมภาระทั้งหมดคือ รม ผ้าห่ม และกระบุงใส่ของที่น้องเจ้าสาวนำมาถูกจัดวางไว้บริเวณด้านซ้ายมือของเจ้าสาว จากนั้นผู้ประกอบพิธีจะเริ่มทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง ช่วงนี้หมอปี่เป่าปี่เพลงกะหล่อหมาเพลงเดียว จนกว่าจะถึงช่วงส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าเรือนหอ ขณะรอเวลาในการประกอบพิธีกรรมนั้นญาติฝ่ายเจ้าบ่าวจะแจกนุหรี เหล้า น้ำชา และข้าวเหนียวห่อให้แก่ญาติฝ่ายเจ้าสาว จากการพูดคุยกับชาวบ้านทำให้ทราบว่า การแจกอาหารให้แก่ญาติเจ้าสาวในช่วงเช้ามีคตินี้จำเป็นต้องแจกข้าวเหนียวห่อ เนื่องจากชาวเมียนเชื่อว่าข้าวเหนียวเป็นสัญลักษณ์ของความเหนียวแน่น การแจกข้าวเหนียวจึงจะทำให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวรักกันอย่างเหนียวแน่นและยาวนาน

ภายในบ้านเจ้าบ่าวที่เจ้าสาวกำลังนั่งประกอบพิธีอยู่นั้น ผู้ประกอบพิธีก็นำจ้าวมาเสี่ยงทายไปด้วย หลังจากนั้นนำข้าวสารมายื่นถือเอาไว้ที่ประตูข้างบ้านแล้วสวดคาถาเพื่อเสกข้าวสารนั้น แล้วหยิบข้าวสารโปรยไปทั่ว ๆ บริเวณบ้าน พร้อมกับสั่นกระดิ่งไปด้วย ผู้ประกอบพิธีต้องใช้จ้าวเสี่ยงทายจนกว่าผลที่ได้เป็นไปในทางที่ดีถึงจะเสร็จสิ้นพิธีนี้ได้ เมื่อได้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษเรียบร้อยแล้ว น้องเจ้าสาวจับชายผ้าคนละครึ่งด้านกับเจ้าสาวแล้วเดินจูงพาเจ้าสาวเข้าเรือนหอ โดยมีแม่เจ้าบ่าวเป็นผู้ช่วยขนเครื่องใช้ต่าง ๆ เข้าไปส่งในเรือนหอเป็นอันเสร็จพิธีส่งตัวเจ้าสาวเข้าสู่ตระกูลของเจ้าบ่าว

ภาพที่ 5.27 เจ้าสาวเดินทางมาถึงบริเวณหน้าประตูที่ประกอบพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.28 โต๊ะเช่นไหว้ที่ผู้ประกอบพิธีหงายขาโต๊ะขึ้นเพื่อให้เจ้าสาวเดินเหยียบลงบนโต๊ะ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.29 เจ้าสาวกำลังนั่งประกอบพิธีหน้าหิ้งผีบรรพบุรุษในบ้านเจ้าบ่าว
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.30 ฉายาติเจ้าบ่าวแจกบุหรี เหล้า น้ำชา และข้าวเหนียวห่อ
ให้แก่ญาติเจ้าสาวขณะรอเจ้าสาวประกอบพิธี
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.31 น้องเจ้าสาวจับชายผ้าคนละด้านกับเจ้าสาวแล้วเดินจงพเจ้าสาวเข้าเรือนหอ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.32ญาติเจ้าบ่าวช่วยกันแต่งตัวให้เจ้าบ่าวระหว่างรอเจ้าสาวประกอบพิธี
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ขั้นตอนที่ 6 คือ พิธีรับไหว้เจ้าสาว

หลังจากเจ้าสาวได้เข้ามาอยู่ในตระกูลและนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกันกับเจ้าบ่าวแล้ว เจ้าสาวต้องทำพิธีรับไหว้กับญาติและแขกทุกคนที่มาร่วมงาน โดยการนำแก้วใส่น้ำเปล่าวางใน กาละมังใบเล็ก แล้วนำตะเกียบมาวางพาดด้านบน จากนั้นวางผ้าขนหนูบนตะเกียบอีกทีหนึ่ง เจ้าสาว จะนำอุปกรณ์รับไหว้ทั้งหมดไปมอบให้ญาติที่มาร่วมงานทีละคน ซึ่งเมื่อญาติคนนั้นได้รับอุปกรณ์ ไปแล้วจะนำน้ำในแก้วล้างหน้าล้างมือแล้วเช็ดหน้าและมือด้วยผ้าขนหนู จากนั้นญาติคนนั้นใส่เงิน หรือของมีค่าที่เตรียมมาลงไปในกาละมังแล้วนำไปมอบให้แก่เจ้าสาว พิธีนี้เป็นพิธีที่เสมือนการบอกกล่าวญาติพี่น้องทุกคนที่มาร่วมงานให้ได้รับรู้ว่าเจ้าสาวได้ย้ายเข้ามาอยู่ในตระกูลเจ้าบ่าวเรียบร้อยแล้ว ในขณะที่กำลังประกอบพิธีนี้หมอปี่เป่าเป่าเพลงจอมเตี้ยจอมตั่ง เพลงแซงเตี้ยแซงตั่ง เพลงมันถ่าง โส้ และเพลงซองเซียงบ่วง เพื่อประกอบบรรยากาศไปเรื่อย ๆ

ภาพที่ 5.33 อุปกรณ์รับไหว้
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.34 เจ้าสว่นำอุปกรณ์รับไหว้มอบให้ญาติแต่ละคน
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ขั้นตอนที่ 7 คือ พิธีตกลงค่าสินสอด

ในขั้นตอนนี้เป็นการพูดคุยตกลงกันระหว่างเจ้าภาพฝ่ายเจ้าสาว พ่อแม่เจ้าสาว เจ้าภาพฝ่ายเจ้าบ่าว และพ่อแม่เจ้าบ่าวเรื่องค่าสินสอดที่เจ้าบ่าวต้องจ่ายให้พ่อแม่เจ้าสาวและญาติของเจ้าสาวทุกคน ในการแต่งงานของชาวเมี่ยนถือว่าญาติเจ้าสาวเป็นเหมือนแขกที่มาร่วมแสดงความยินดี พวกเขาญาติเจ้าสาวต้องขอมสละเวลาและละทิ้งการทำงานเพื่อมาร่วมพิธีในครั้งนี้ ดังนั้นเจ้าบ่าวจึงต้องจ่ายค่าสินสอดเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่ญาติเจ้าสาวทุกคนด้วย ส่วนการตกลงเรื่องค่าสินสอดกันนั้นจะให้เจ้าภาพแต่ละฝ่ายเป็นผู้เจรจาก่อน เมื่อตกลงกันได้แล้วพ่อแม่เจ้าบ่าวจะนำสินสอดมาวางไว้บนโต๊ะระหว่างการสนทนามีการรับประทานอาหารร่วมกันไปด้วย

ส่วนญาติเจ้านั้น หมอปีเป็นผู้เป่าปี่เพลงหยัดซิงและเพลงเซี่ยะทางไปเชิญมาร่วมรับประทานอาหารที่โต๊ะด้านนอกซึ่งวิธีการเหมือนกันทุกครั้งดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ภาพที่ 5.35 เจ้าภาพทั้งสองฝ่ายกำลังเจรจาเรื่องค่าสินสอด

บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ขั้นตอนที่ 8 คือ พิธีเลี้ยงฉลองให้แก่คู่บ่าวสาว

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีแต่งงานใหญ่ซึ่งเป็นการเลี้ยงฉลองให้แก่คู่บ่าวสาวที่ได้เป็นสามีภรรยาแล้ว โดยพิธีนี้จัดขึ้นช่วงกลางวัน เริ่มด้วยหมอปี่จะเป็นผู้เป่าปี่เพลงหยดชิงและเพลงเซี่ยะทางไปเชิญญาติเจ้าสาวมาร่วมรับประทานอาหารกัน จากนั้นคู่บ่าวสาวเดินไปทักทายแขกที่มาร่วมงานตามโต๊ะซึ่งคู่บ่าวสาวจะแจกบุหรี่ ยกเหล้า ยกน้ำชา เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณทุกคนที่มาร่วมงาน ในขณะที่เดียวกันระหว่างการเลี้ยงฉลอง ญาติเจ้าบ่าวและญาติเจ้าสาวจะส่งตัวแทนมาร้องเพลงอวยพรและสอนวิธีใช้ชีวิตคู่ ซึ่งเพลงที่ใช้ร้องนี้คนร้องต้องมีปฏิภาณไหวพริบดีในการคิดคำร้องขึ้นมาทันที เพราะญาติฝ่ายเจ้าบ่าวและญาติฝ่ายเจ้าสาวต้องร้องสลับกันไปเรื่อย ๆ เหมือนเป็นการร้องแกล้งกัน ใครที่สามารถใช้ภาษาที่มีความหมายดีที่สุดในที่สุดก็จะเป็นผู้ชนะ หลังจากร้องเพลงแล้วมีการร่ำถาดเพื่ออวยพรให้คู่บ่าวสาวและแสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษรวมทั้งผู้มาร่วมงานด้วย การร่ำถาดนั้นหมอปี่จะเป่าปี่เพลงกะหล่ำชาเป็นเพลงแรกและต่อด้วยเพลงกะหล่ำหมาสลับกันไปเรื่อย ๆ จำนวน 3 รอบ แล้วลงจบด้วยเพลงกะหล่ำหมาอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อร่ำถาดเสร็จ ผู้ประกอบพิธีกรรมต้องไปเก็บเศษอาหารและเหล้าที่แขกรับประทานเหลือไว้มาใส่ถ้วยและแก้วรวมกันไว้ จากนั้นนำไปมอบให้แก่คู่บ่าวสาว ซึ่งคู่บ่าวสาวเมื่อรับมาแล้วจะนำมารับประทานในเรือนหอ จากการสัมภาษณ์นายปาวฟู แซ่จ้าว ทำให้ทราบว่า ชาวเมี่ยนมีความเชื่อว่าการนำเศษอาหารที่เหลือของผู้ร่วมงานมารับประทานในเรือนหอจะทำให้คู่บ่าวสาว

เจริญรุ่งเรือง คำขำขำร่าย เพราะผู้ที่มาร่วมงานเป็นผู้ที่นำเอาความโชคดีและความร่ำรวยมาสู่งานแต่งงานครั้งนี้

เมื่อการเลี้ยงฉลองเสร็จสิ้น หมอปีและนักดนตรีต้องเป่าปี่เพลงหยัดซิงเดินวนรอบบ้าน แล้วเดินออกทางประตูหน้าบ้าน 2 ครั้ง ทางประตูด้านข้าง 1 ครั้ง เพื่อเป็นการเก็บเสียงปี่ออกจากบ้าน เจ้าบ่าว เนื่องจากชาวเมี่ยนมีความเชื่อว่าถ้านำปี่มาเป่าประกอบพิธีกรรมภายในบ้านแล้วผู้เป่าไม่เป่าเก็บเสียงปี่กลับไปด้วยหลังจากเลิกพิธี จะทำให้คนที่อยู่ในบ้านนั้นได้ยินเสียงปี่ก้องอยู่ในหูตลอดทั้งวันทั้งคืน ดังนั้นเมื่อประกอบพิธีเสร็จ หมอปีต้องเป่าปี่เพลงหยัดซิงเพื่อเก็บเสียงปี่ออกจากบ้านนั้นด้วยเสมอ

ภาพที่ 5.36 คู่บ่าวสาวแจกบูหรื เหล้า น้ำชา ให้กับแขกผู้มาร่วมงานเพื่อเป็นการขอบคุณ
บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.37 นายติเจ้าป่าร้องเพลงอวยพรให้คู่บ่าวสาว
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.38 นายติเจ้าป่ารำทาดเพื่ออวยพรให้คู่บ่าวสาวและแสดงความเคารพ
ต่อผีบรรพบุรุษรวมทั้งผู้มาร่วมงานด้วย
บันทึกภาพโดย: ณัฐฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.39 ผู้ประกอบพิธีนำเศษอาหารและเหล้าที่ผู้ร่วมงานรับประทานเหลือ
มามอบให้แก่คู่บ่าวสาว
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

เพลงกะหล่ำชา

บรรเลงหยัดโดย นายไพนเส็ง แซ่เต๋น

7
Cl.

13
Cl.

19
Cl.

25
Cl.

31
Cl.

โน้ตเพลงที่ 5.8 เพลงกะหล่ำชา

บันทึกโน้ตโดย: ญัฐนิช นักปี

จากพิธีกรรมการแต่งงานที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นได้ว่า หมอปีมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในพิธีแต่งงานนั้นใช้เสียงปี่เป็นสื่อที่ช่วยให้งานมีระบบระเบียบและสำเร็จลุล่วงไปได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ทุกประการ ตั้งแต่การบรรเลงปี่ประกอบพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษ เพื่อแสดงถึงความเคารพทักทายต่อผู้มีพระคุณทั้งหลายและช่วยทำให้พิธีกรรมนั้น ๆ มีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น การบรรเลงปี่ไปต้อนรับเจ้าสาวเพื่อแสดงถึงการต้อนรับด้วยมิตรไมตรีอันดี ซึ่งการที่หมอปีและคณะนักดนตรีต้องคำนับญาติเจ้าสาวทุกครั้งทีไปต้อนรับหรือไปเชิญก็แสดงให้เห็นว่า หมอปีและนักดนตรีทุกคนให้ความเคารพนับถือญาติเจ้าสาวทั้งกาย วาจา และใจ นอกจากนี้ในพิธีเชื่อมความสัมพันธ์ หมอปียังเป่าปี่เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างเจ้าสาวกับเจ้าบ่าว ซึ่งเสียงปี่ที่เป่านี้ช่วยกล่อมเกลารสใจของเจ้าสาวให้บริสุทธิ์ผุดผ่องก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมย้ายเข้าไปอยู่ในตระกูลของเจ้าบ่าว อีกทั้งเมื่อถึงพิธีเลี้ยงฉลองงานแต่งงานให้คู่บ่าวสาว หมอปีและนักดนตรีก็บรรเลงเพลงที่เสมือนเป็นการอวยพรให้คู่บ่าวสาวมีความสุขความเจริญ และยังช่วยสร้างความสนุกสนานรื่นเริงให้บรรยากาศภายในงานไม่เงียบเหงาด้วย

5.2.2 พิธีประเพณีปีใหม่

ชาวเมียนมีวิถีการดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกับชาวจีนเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากชาวเมียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของจีน ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จึงใช้เหมือนกับคนจีน ไม่ว่าจะเป็นการนับวันเดือนปี การละเล่นต่าง ๆ รวมทั้งอาหารด้วย ซึ่งวันขึ้นปีใหม่ของชาวเมียนนี้ถือเอาวันตรุษจีนเป็นเป็นหลัก การประกอบพิธีกรรมมีทั้งหมด 3 วันคือ วันแซงเอี้ยค วันแซงเหย และวันแซงฟาม แต่ละวันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วันแรก คือ วันแซงเอี้ยค

วันนี้เป็นวันที่ตรงกับวันส่งท้ายปีเก่า ชาวเมียนจะทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษและจัดงานสังสรรค์ภายในครอบครัว แต่ละครัวเรือนมีการจัดพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษของตนเอง ซึ่งสมาชิกภายในครอบครัวที่ออกไปประกอบอาชีพต่างถิ่นก็กลับมาที่บ้านเกิดเพื่อแสดงความเคารพที่มีต่อบรรพบุรุษ พิธีกรรมนี้แต่ละครอบครัวจะจัดไม่ตรงกัน ขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวไหนหาฤกษ์ยามได้เมื่อไหร่ ซึ่งบางครอบครัวอาจได้ฤกษ์ดีในวันที่สองของงานปีใหม่คือ วันแซงเหย ก็เป็นไปได้

หลังจากที่ไหว้ผีบรรพบุรุษเรียบร้อยแล้ว ต่อไปเป็นการเลี้ยงฉลองภายในครอบครัวซึ่งเมื่อทราบว่าบ้านไหนมีการจัดเลี้ยงฉลอง ชาวเมียนจะไปช่วยกันจัดงานหรือมารับประทานอาหารที่บ้านที่มีการจัดเลี้ยง เพื่อเป็นการมาอวยพรให้ครอบครัวนั้นมีความสุข คำขวยรัวรวย และมีแต่สิ่งที่ดี

เข้ามาในชีวิตตลอดทั้งปี ชาวเมียนถือว่าเมื่อมีงานเลี้ยงที่บ้านไหนต้องไปร่วมแสดงความยินดี ถ้าไม่ไปพอลองงานที่บ้านของเราเขาก็จะไม่มาเช่นกัน

ก่อนที่จะถึงพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษและงานเลี้ยงฉลอง แต่ละครอบครัวต้องเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในพิธีกรรม ซึ่งของต่าง ๆ มีดังนี้

1) ฟืนสำหรับหุงต้ม ชาวเมียนต้องเตรียมฟืนให้พร้อมและเพียงพอที่จะประกอบอาหาร เพราะในวันปีใหม่ ชาวเมียนมีความเชื่อว่าห้ามออกไปทำไร่นาหรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ต้องอยู่ที่บ้านและจัดงานเลี้ยงฉลอง ไม่เช่นนั้นตลอดทั้งปีประกอบอาชีพอะไรก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

2) เนื้อสัตว์ ได้แก่ หมูและไก่ ในวันปีใหม่ชาวเมียนจะใช้เนื้อหมูและเนื้อไก่ประกอบอาหาร เพื่อแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความมั่งมีของครอบครัวนั้น

3) ขนมยั่ว เป็นขนมที่ใช้สำหรับไหว้ผีบรรพบุรุษและใช้รับประทานในงานเลี้ยงฉลองวันขึ้นปีใหม่ ขนมยั่วนี้ชาวเมียนจะช่วยกันทำก่อนวันงาน โดยใช้ข้าวเหนียวหนึ่งสุกมาตำด้วยครกกระเดื่องให้เป็นเนื้อเดียวกัน ระหว่างตำจะโรยลงไปด้วย ผู้ตำกับผู้โรยงาและปลิกข้าวเหนียวต้องมีความสัมพันธ์กัน มิฉะนั้นครกอาจตำโดนมือได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีที่มีภายในครอบครัว หลังจากที่ทำขนมเป็นเนื้อเดียวกันแล้วต้องนำมาปั้นและห่อด้วยใบตองอีกทีหนึ่ง

4) ไข่ไก่ย้อมสีแดง เป็นไข่ที่ชาวเมียนจะแจกให้กับผู้ที่มาเยี่ยมเยียน เพื่อเป็นของที่ระลึกและแสดงการต้อนรับ ชาวเมียนถือว่าผู้ที่ได้รับไข่ย้อมสีแดงนี้เป็นผู้มีโชคและยังเป็นสิริมงคลแก่ตนเองด้วย

5) ประทัด ใช้จุดเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

ภาพที่ 5.40 ชาวบ้านกำลังช่วยกันทำขนมยั่วะ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.41 ขนมยั่วะที่เสร็จแล้ว
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

วันที่สอง คือ วันแข่งเหย

วันที่สองเป็นวันที่ชาวเมียนตระกูลใหญ่จะประกอบพิธีลุยไฟ ซึ่งเป็นเสมือนพิธีส่งให้ลูกหลานในตระกูลที่เป็นผู้ชายได้ไปรับใช้ผิบรรพบุรุษบนสรวงสวรรค์ พิธีนี้ชาวเมียนจะจัดขึ้นทุก 2-3 ปีต่อ 1 ครั้ง เพราะชาวเมียนมีความเชื่อว่าถ้าไม่ประกอบพิธีลุยไฟอยู่เสมอ จะทำให้เกิดอุปสรรคในการทำมาหากิน การเพาะปลูกก็ไม่ได้ผล การค้าขายก็ติดขัด ดังนั้นในช่วงพิธีปีใหม่สามารถพบเห็นพิธีนี้ได้อยู่บ่อยครั้ง

พิธีกรรมนี้เริ่มเวลาประมาณ 01.00 น. เป็นต้นไปแล้วแต่ว่าฤกษ์ดีของตนเองนั้นเมื่อไหร่ ส่วนพิธีที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์เริ่มพิธีเวลา 03.25 น. ผู้ประกอบพิธี 2 คนช่วยกันสวดคาถาไหว้ผิบรรพบุรุษ เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้คือ

- 1) หมูดิบ 1 ตัว หั่นออกเป็น 5 ส่วน นำมาวางเรียงกันที่โต๊ะเครื่องเซ่นไหว้
- 2) ห่อข้าวสาร 10 ห่อ ห่อด้วยผ้าดิบสีขาว ด้านในใส่เหรียญ 5 บาทไว้ด้วย
- 3) ถ้วยเหล้า 5 ถ้วย
- 4) ถ้วยน้ำชา 1 ถ้วย
- 5) กระดาษเงิน

หลังจากนั้นนำไก่จำนวน 5 ตัวมาเชือดคอแล้วนำเลือดใส่ถ้วยรวมกันไว้ จากนั้นเทเหล้าลงในถ้วยที่เตรียมเอาไว้ เมื่อใช้ข้าวเสี่ยงทายแล้วผลออกมาเป็นที่พอใจแล้ว ผู้ประกอบพิธีจะนำกระดาษเงินจำนวนมากมาจุดไฟเผาที่กลางบ้าน เพื่อเป็นของเซ่นไหว้ส่งไปให้ผิบรรพบุรุษ เมื่อเสร็จพิธีจึงเริ่มใช้กลอง ฉิ่ง และฉาบตีจังหวะที่รุดร่า ฮึกเหิม สักครู่เริ่มมีการเข้าทรงร่างที่ 1 ร่างทรงนั้นเป็นบรรพบุรุษที่ลงมาทำพิธีเปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากครอบครัว ต่อมาเป็นร่างทรงคนที่ 2, 3, 4, 5, 6 ตามลำดับ พิธีกรรมนี้ในสมัยก่อนผู้ที่เป่าร่างทรงต้องลุยไฟที่ได้จากการเผากระดาษเงินให้ทั่วภายในบ้าน เพื่อแสดงให้เห็นว่าบ้านนี้มีเงินเต็มบ้าน แต่จากการสัมภาษณ์นางสาวนงเง็ก แซ่เต๋น ซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน ทำให้ทราบว่าปัจจุบันเมื่อทำพิธีเผากระดาษเงินเสร็จจะนำไปไว้ที่หน้าบ้านไม่นำมาลุยไฟ เนื่องจากเมื่อมีการลุยไฟแล้วในหลาย ๆ บ้านเคยเกิดเหตุไฟไหม้บ้านเพราะเศษไฟไปติดกับของใช้ภายในบ้าน ต่อมาผู้ประกอบพิธีนี้จึงบอกให้ผู้เข้าร่วมพิธีคิดเสมือนว่ากำลังลุยไฟอยู่แต่ไม่ต้องทำจริง ๆ จากนั้นเมื่อร่างทรงครบแล้ว ชายวัยรุ่นชาวเมียนต้องทำพิธีส่งตัวเพื่อไปเป็นผู้รับใช้ผิบรรพบุรุษบนสรวงสวรรค์ ซึ่งผู้ประกอบพิธีต้องเสี่ยงทายไปเรื่อย ๆ ว่าจำนวนชายวัยรุ่นที่หามาเป็นที่พอใจแก่ผิบรรพบุรุษแล้วหรือยัง ถ้ายังก็ต้องหามาจนครบ เมื่อครบแล้วก็ให้นำไก่มาเชือดคอเพื่อนำเลือดมาเซ่นไหว้อีก 18 ตัว สุดท้ายผู้เข้าทรงแต่ละคน รวมทั้งผู้ที่ถูกส่งตัวไปรับใช้ผิบรรพบุรุษต้องนำธูปมาถือแล้วเดินไปรอบ ๆ บ้านจึงเป็นอันเสร็จพิธี โดยในระหว่างพิธีต้องตีกลอง ฉิ่ง และฉาบไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเสร็จพิธี หลังจากนั้นจึงเป็นงานเลี้ยงฉลองปีใหม่

ภาพที่ 5.42 เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีลุยไฟ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.43 ผู้ประกอบพิธีกำลังให้ผู้ช่วยเผากระดาษเงินเพื่อใช้ในพิธีลุยไฟ
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.44 คณนักรดนตรีที่ไ้บรรงเลงประกอบในพิธีลุยไฟ
บันทึกภาพโดย: ญัฎฐนิข นักรปี

ภาพที่ 5.45 ผู้เ้าทรงกำลังประกอบพิธีลุยไฟ
บันทึกภาพโดย: ญัฎฐนิข นักรปี

ภาพที่ 5.46 ผู้เข้าร่วมทั้งชายหนุ่มที่ถูกส่งตัวไปปรับใช้ฝีมือบรรพบุรุษ
กำลังอวยพรให้กับครอบครัวที่ประกอบพิธีเซ่นไหว้
บันทึกภาพโดย: ณัฏฐนิช นกปี

วันที่สาม คือ วันแข่งฟาม

วันที่สามซึ่งเป็นวันสุดท้ายในพิธีปีใหม่ ชาวเมี่ยนจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่มของตนเอง และเดินทางไปเยี่ยมเยียนชาวเมี่ยนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเป็นการอวยพรและพบปะสังสรรค์กันระหว่างชุมชนซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ปัจจุบันชาวเมี่ยนอำเภอคลองลาน มีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ก็เริ่มถูกละเลยมออกไป ผู้นำชุมชนชาวเมี่ยนจึงเริ่มเล็งเห็นว่าถ้าไม่มีการอนุรักษ์และสืบทอดเอาไว้ต่อไปลูกหลานชาวเมี่ยนอาจจะไม่รู้จักรัวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มตนเองเลย ดังนั้นชาวเมี่ยนจึงร่วมมือร่วมใจกันจัดงานประเพณีวันขึ้นปีใหม่มั่น ซึ่งในระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามได้มีการจัดงานประเพณีวันขึ้นปีใหม่ที่ชุมชนชาวเมี่ยนหมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยจึงได้อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

เช้าของวันขึ้นปีใหม่มั่น ชาวเมี่ยนแต่ละคนออกมาช่วยกันประกอบอาหารที่จะใช้เลี้ยงต้อนรับชาวเมี่ยนจากหมู่บ้านอื่น ๆ ที่เดินทางมาเยี่ยมเยียน หลังจากนั้นช่วงสายของวันนั้นชาวเมี่ยนทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ จะร่วมมือกันแต่งชุดประจำกลุ่มของตนเองซึ่งแสดงออกถึงความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในขณะที่ทุกคนขบวนชาวเมี่ยนจากต่างหมู่บ้านนำโดยหมอปีและคณะนักดนตรีบรรเลงเพลงหยัดซึ่งเป็นเพลงแรกเพื่อเป็นการประกาศและบอกกล่าวให้ทุกคนทราบว่ากำลังออกเดินทางไปยังชมชาวเมี่ยนอีกหมู่บ้านหนึ่ง ต่อจากนั้นบรรเลงเพลงเซี่ยะทางและเพลงมันถ่างโฮ้งเพื่อเป็นการแห่ประโคมและบรรยายบรรยากาศโดยรอบว่าสวยงาม

เมื่อเดินทางไปถึงอีกหมู่บ้านหนึ่ง มีการต้อนรับด้วยการแจกเหล้าคนละ 1 ถ้วย และผู้ไปเยือนทุกคนยังได้รับไข่ม้วนนำโชคเพื่อเป็นสิริมงคลอีกด้วย

ภายในบริเวณงานมีการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ เครื่องเช่นไหว้ คือ ไก่ 2 ตัว เหล้า 5 ถ้วย น้ำชา 1 ถ้วย และกระดวยเงิน ผู้ประกอบพิธีสวดคาถาเพื่อบอกกล่าวผีบรรพบุรุษและผีอื่น ๆ ให้มาร่วมเลี้ยงฉลองและอวยพรให้แก่ผู้ที่มาร่วมงาน จากนั้นชาวเมี่ยนทั้งสองหมู่บ้านมาตั้งขบวนรวมกันด้านหลังโต๊ะประกอบพิธีกรรม คือ หันหน้าออกนอกหมู่บ้าน แล้วหมอบปี๋จิงเป่าปี๋เพลงหยัดซิง ชาวเมี่ยนทุกคนก็จะขึ้นค่านับ 3 ครั้งและนั่งค่านับ 3 ครั้ง รวมเป็น 1 ชุด ทำทั้งหมด 3 ชุด เพื่อเป็นการนำสิ่งไม่ดีที่ผ่านมามาทิ้งหมดออกจากหมู่บ้าน ต่อไปจะขึ้นกลับหลังหันหน้าเข้าหมู่บ้าน แล้วค่านับ 3 ชุด เพื่อเป็นการนำสิ่งที่เป็นมงคลทั้งหลายเข้ามาสู่หมู่บ้าน เมื่อเสร็จพิธีการค่านับก็มีการรับประทานอาหารร่วมกันเพื่อเลี้ยงฉลองให้ชาวเมี่ยนทุกคนมีแต่ความสุข ไม่มีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้นตลอดทั้งปี หลังจากนั้นก็เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อสานความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านและแขกผู้มาเยือน กิจกรรมในครั้งนี้ได้แก่ การแข่งขันยิงหน้าไม้ การแข่งขันเปตอง การแข่งขันปักผ้า เป็นต้น

ภาพที่ 5.47 ผู้ประกอบพิธีกำลังเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษในพิธีปีใหม่เมี่ยน
บันทึกภาพโดย: ญัฐนิช นักปี๋

ภาพที่ 5.48 หมอปีและคณะนักดนตรี แห่งประโคนนำขบวนชาวเมี่ยนไปเยี่ยมเยียนหมู่บ้านอื่น
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

ภาพที่ 5.49 การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยเหล้าและไข่แดงนำโชค
บันทึกภาพโดย: ณัฐนิช นักปี

จากพิธีกรรมที่ได้กล่าวมาแล้วจึงเห็นได้ว่า เครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีปีใหม่คือ ปี่ กลอง
ฆ้อง ฉาบ โดยพิธีลุยไฟนั้นไม่ใช่ปีแต่ใช้กลอง ฆ้อง ฉาบ ซึ่งล้วนแต่เป็นเครื่องประกอบจังหวะ
ทั้งสิ้น ส่วนพิธีแห่ประโคมและพิธีไหว้ผีนรพบุรุษต้องใช้ปีเป็นเครื่องดำเนินทำนองหลักเสมอ แล้ว
จึงใช้กลอง ฆ้อง ฉาบ เป็นเครื่องประกอบจังหวะร่วมด้วย เครื่องดนตรีจึงถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญใน
พิธีปีใหม่เมียนเป็นอย่างมาก ซึ่งเพลงที่ใช้ในพิธีปีใหม่มีทั้งหมด 3 เพลงคือ

- 1) เพลงหยัดซิง
- 2) เพลงเซี่ยะทาง
- 3) เพลงมันถ่างโฮ้ง

5.2.3 บทเพลง

ชาวเมียนมีบทเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมหลายบทเพลง ซึ่งบทเพลงต่าง ๆ นี้
ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยชาวเมียนในแต่ละพื้นที่มีจำนวนบทเพลงที่นำมาใช้แตกต่าง
กันออกไป อีกทั้งชื่อเรียกบทเพลงต่าง ๆ ก็แตกต่างกันออกไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหมอปี่ที่มาบรรเลง
เพลงในพิธีกรรมนั้น ๆ ว่าได้เลือกใช้เพลงอะไรบ้าง จากการสังเกตการณ์ในพิธีกรรมและสัมภาษณ์
รายละเอียดของบทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ จากนักดนตรีในอำเภอคลองลานหลายท่าน ทำให้
ทราบว่า เพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมนั้นมีจำนวนทั้งหมด 8 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่ใช้ทั้งในพิธี
แต่งงานใหญ่และพิธีปีใหม่อีกด้วย

สำหรับบทเพลงที่ใช้ในพิธีแต่งงานใหญ่ ผู้วิจัยพบในพิธีกรรมทั้ง 8 เพลง คือ เพลงหยัด
ซิง เพลงกะหล่อหมา เพลงกะหล่อชา เพลงเซี่ยะทาง เพลงซองเซียงบ๊วง เพลงมันถ่างโฮ้ง เพลงแซง
เตี้ยแซงตั้ง และเพลงจอมเตี้ยจอมตั้ง ส่วนในพิธีปีใหม่ ผู้วิจัยพบบทเพลงทั้งหมด 3 เพลง คือ เพลง
หยัดซิง เพลงเซี่ยะทาง และเพลงมันถ่างโฮ้ง บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ นี้ บางเพลงซึ่งเป็นเพลง
เดียวกันแต่เมื่อบรรเลงในพิธีกรรมที่ต่างกันแล้วบทเพลงนั้นก็มีความหมายเปลี่ยนไปตามพิธีกรรม
นั้น ๆ ซึ่งบทเพลงต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) เพลงหยัดซิง เป็นเพลงที่ถือได้ว่ามีความสำคัญในการบรรเลงเพลงต่าง ๆ เป็นอย่าง
มาก เพราะเป็นเพลงที่ใช้ในการโหมโรงเพื่อบอกกล่าวให้ชาวเมียนรับรู้ว่ากำลังมีการประกอบ
พิธีกรรมเกิดขึ้น นอกจากนี้เพลงหยัดซิงยังเป็นเพลงแรกที่ใช้บรรเลงนำเพลงอื่น ๆ เพื่อเป็นการ
ทดสอบเสียงปีไปในตัวด้วย อีกทั้งเมื่อนำไปบรรเลงในพิธีกรรมแต่งงานและพิธีกรรมปีใหม่ยังม
ีความหมายเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น เคารพผีนรพบุรุษ เคารพสถานที่ เคารพผู้ที่มา
ร่วมงาน เป็นต้น

2) เพลงกะหล่อหมา เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงหยัดซึ่งในพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ เพลงนี้มีความหมายเสมือนเรียกให้ผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นไหว้ที่ได้จัดเตรียมไว้ นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงตอนท้ายช่วงเพลงเร็วขณะรำดาในพิธีเลี้ยงฉลองแต่งงาน

3) เพลงกะหล่อซา เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการรำดาในช่วงแรกซึ่งเป็นเพลงช้า มีความหมายเพื่ออวยพรให้คู่บ่าวสาวและแขกผู้มาร่วมงานในพิธีแต่งงาน

4) เพลงเจียะทาง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในขบวนแห่ สำหรับในพิธีแต่งงานใช้บรรเลงเพื่อไปปรับญาติเจ้าสาวมาร่วมในพิธี ส่วนในพิธีปีใหม่ใช้บรรเลงแห่ขบวนขณะเดินทางไปเยี่ยมเยือนหมู่บ้านอื่น

5) เพลงของเจียงบ่วง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีแต่งงานเพื่อบอกให้เจ้าสาวแต่งตัวสวย ๆ แล้วรีบมาตั้งแถวเข้าขบวนเพื่อไปประกอบพิธีอื่น ๆ ต่อไป

6) เพลงมันถ่างโฮ้ง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงทั้งในพิธีงานแต่งงานและพิธีปีใหม่ เพื่อเปรียบเทียบบรรยากาศขณะนั้นว่ามีความสวยงามเหมือนอยู่ในสวนดอกไม้ ผู้บรรเลงจึงใช้เพลงนี้บรรเลงประกอบบรรยากาศเสมอเพื่อแสดงถึงความสุขและความสบายใจ

7) เพลงแซงเตี้ยแซงตั้ง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีแต่งงานเพื่อบอกกล่าวให้แขกผู้มาร่วมงานทราบว่าขณะนี้ญาติเจ้าบ่าวกำลังจัดโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร อีกทั้งในระหว่างรับประทานอาหารยังใช้เพลงนี้บรรเลงเพื่อประกอบบรรยากาศของงานได้ด้วย

8) เพลงจอมเตี้ยจอมตั้ง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีแต่งงานเพื่อบอกกล่าวให้แขกผู้มาร่วมงานว่าให้มานั่งรับประทานอาหารได้แล้ว อีกทั้งยังใช้เพื่อบรรเลงประกอบบรรยากาศขณะรับประทานอาหารได้อีกด้วย

บทเพลงทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะทางดนตรีสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบ พบว่าบทเพลงของชาวเมียนเป็นบทเพลงที่มีแนวทำนองเดียว ซึ่งลักษณะการประพันธ์นั้นเป็นแบบการบรรเลงไปเรื่อย ๆ โดยให้อิสระแก่ผู้บรรเลง ลักษณะของเพลงเป็นเพลงที่มีท่อนเดียวแล้วบรรเลงวนซ้ำไปซ้ำมาขึ้นอยู่กับพิธีกรรมเป็นหลัก

2) ลักษณะของเสียงและบันไดเสียง พบว่าเสียงที่เกิดจากบทเพลงของชาวเมียนเน้นการถ่ายทอดความรู้สึกตามความหมายของบทเพลงนั้น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของการบรรเลงบทเพลงของชาวเมียน สำหรับบันไดเสียงที่ใช้ในบทเพลงนั้นอยู่ในระบบบันไดเสียง 5 เสียง (Pentatonic Scale) ทุกบทเพลง

3) ทำนองเพลง บทเพลงของชาวเขมยมีทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งมีประเด็นต่าง ๆ คือ

3.1) ทำนองของบทเพลงชาวเขมยพบการโยงเสียงเป็นจำนวนมากในทุกบทเพลง

3.2) การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงทุกเพลงนั้นพบว่าการเคลื่อนที่ 2 ลักษณะ คือ การเคลื่อนที่แบบตามขึ้นและการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขึ้น

3.3) การตกแต่งทำนองของบทเพลง พบว่ามีตัวโน้ตที่ใช้ในการตกแต่งทำนองทุกบทเพลง เพื่อให้ทำนองเพลงมีความหลากหลายออกไป

3.4) ช่วงกว้างของเสียง พบว่าบทเพลงทุกเพลงมีช่วงที่กว้างที่สุดอยู่ในช่วงไม่เกินคู่ 8

4) จังหวะ บทเพลงแต่ละเพลงมีจังหวะแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บรรเลงหลักเป็นหลัก

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง คนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนด สามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน

จากการวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

ชาวเมี่ยนในอำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีถิ่นฐานเดิมอยู่บนพื้นที่ราบสูงหรือบนภูเขาแถบจังหวัดเชียงราย น่าน แพร่ และพะเยา แล้วได้อพยพมาอยู่ที่คลองพิไกร อำเภอรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ต่อมาชาวเมี่ยนกลุ่มนี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 8 หลังคาเรือน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2514

สภาพทั่วไปของอำเภอกลองลาน

อำเภอกลองลานเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพื้นที่ มีสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าไม้และภูเขาสูง ประกอบด้วยป่าเต็งรัง ป่าดงดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ สภาพภูมิอากาศสามารถแบ่งได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยอำเภอกลองลานมีเขตการปกครองทั้งหมด 4 ตำบล 68 หมู่บ้าน

ประชากร

ประชากรชาวเมี่ยนอาศัยอยู่ใน 5 หมู่บ้าน ของ 2 ตำบลในเขตอำเภอกลองลาน คือ ตำบลกลองลานพัฒนา 3 หมู่บ้าน ตำบลสั๊กงาม 2 หมู่บ้าน มีจำนวนรวมทั้งหมด 8,847 คน แบ่งเป็น เพศชาย 4,723 คน และเพศหญิง 4,224 คน

โครงสร้างทางสังคม และระบบการปกครอง

โครงสร้างทางสังคมและระบบการปกครองของชาวเมียนมีการจัดการภายในสังคมของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม คือ

- 1) ผู้ปกครองหรือหัวหน้าหมู่บ้าน
- 2) กลุ่มผู้อาวุโส
- 3) ผู้ประกอบพิธีกรรม
- 4) กลุ่มผู้นำด้านกฎหมายชาวบ้าน

ครอบครัว

ลักษณะครอบครัวของชาวเมียนมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ครอบครัวขยายฝ่ายชาย ที่ครอบครัวนั้นต้องประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ตั้งแต่ 3 ช่วงอายุ (รุ่น) ขึ้นไป ได้แก่ ปู่-ย่า พ่อ-แม่ ลูก เป็นต้น และครอบครัวเดี่ยวที่ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ เพียง 1 - 2 ช่วงอายุ (รุ่น) ได้แก่ พ่อ - แม่ กับลูก หรือ สามีกับภรรยา เป็นต้น

ภาษา

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานใช้ภาษาเมียนในการสนทนาระหว่างกัน ซึ่งสำเนียงในการพูดมีความคล้ายคลึงกับภาษาจีนกวางตุ้ง ส่วนภาษาเขียนนั้นใช้ตัวอักษรภาษาจีนในการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นชาวเมียนที่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทยนั้นใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสื่อสารทั้งพูดและเขียน

การแต่งกาย

ชาวเมียนมีความประณีตและพิถีพิถันในการแต่งกายเป็นอย่างมาก ดังนั้นเครื่องแต่งกายแต่ละชิ้นจึงมีการปักลวดลายลงบนผ้าเพื่อความสวยงาม เครื่องแต่งกายของหญิงชาวเมียนประกอบด้วย เสื้อคลุมแขนยาว กางเกงขาเกวีย ผ้าคาดเอว และผ้าโพกศีรษะ ส่วนเครื่องแต่งกายของผู้ชายนั้น ประกอบด้วย เสื้อคอกลม และกางเกงขาเกวีย เสื้อผ้าทุกชิ้นตัดเย็บด้วยผ้าสีดำหรือสีน้ำเงิน และมีการปักลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการประดับเสื้อผ้าด้วยเครื่องเงินซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกฐานะความเป็นอยู่ของผู้ที่สวมใส่ด้วย

ที่อยู่อาศัย

การสร้างที่อยู่อาศัยของชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลาน มีทั้งบ้านที่เป็นลักษณะบ้านแบบขยายและแบบเดี่ยว โดยแบบขยายนั้นมีบ้านหลายหลังในบริเวณเดียวกัน ซึ่งบ้านแต่ละหลังก็เป็นญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกันที่สร้างเพิ่มขึ้นเมื่อแต่งงานมีครอบครัว ส่วนบ้านแบบเดี่ยวนั้นปลูกสร้างตามแบบบ้านของคนไทยพื้นราบ หรือตามสมัยนิยม ซึ่งมีทั้งบ้านชั้นเดียวและสองชั้น

การศึกษา

การศึกษาของชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลานนั้น ประชากรเด็กและวัยรุ่นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีการศึกษาภาคบังคับและโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตั้งอยู่หลายแห่ง ประชากรกลุ่มนี้สามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ส่วนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ แต่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้บ้าง

เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลานมีฐานะค่อนข้างดีจนถึงดีมาก เนื่องจากชาวเมี่ยนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำเครื่องเงิน และช่างปักผ้า ส่วนอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เกษตรกร เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และข้าราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนยังมีศูนย์หัตถกรรมเครื่องเงินที่เป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชาวเมี่ยนตั้งอยู่ด้วย

อาหาร

ชาวเมี่ยนนิยมรับประทานอาหารที่สามารถผลิตได้เองในครัวเรือน เช่น ไก่ หมู และผักสวนครัวต่าง ๆ ส่วนอาหารอื่น ๆ ที่นิยมรับประทานตามฤดูกาลโดยการออกไปหาจากป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ เป็นต้น อาหารของชาวเมี่ยนมีลักษณะวิธีการปรุงด้วยการต้มกับผัดเป็นหลัก

การคมนาคมและสาธารณูปโภค

ชาวเมี่ยนในอำเภอคลองลาน ใช้ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1117 สายคลองลาน-อุ้มผาง เป็นถนนสายหลักที่สามารถเดินทางไปจังหวัดอื่น ๆ ได้ ส่วนถนนที่เข้าไปตามตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ยังเป็นถนนลูกรัง สำหรับสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้าและน้ำประปามีเกือบทุกพื้นที่ในอำเภอคลองลาน แต่ก็มีพื้นที่บางส่วนที่ยังต้องใช้น้ำจากบ่อบาดาลและน้ำฝน

ศาสนาและความเชื่อ

การนับถือศาสนาของชาวเขมรในอำเภอคลองลานส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็มีบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งชาวเขมรแต่ละคนก็ยังมีความเชื่อเรื่องผีและนับถือผีบรรพบุรุษไปด้วย เห็นได้จากทุกครัวเรือนต้องมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และทุกปีชาวเขมรจะทำพิธีเชิญผีบรรพบุรุษมาเช่นไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ ด้วย เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสารทจีน เป็นต้น สำหรับความเชื่อเรื่องผีของชาวเขมรยังคงมีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเขมรมากมาย ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ ของชาวเขมรในอำเภอคลองลานนั้นมีทั้งหมด 6 เรื่อง ดังนี้

- 1) ความเชื่อเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- 2) ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับสวรรค์และนรก
- 3) ความเชื่อเรื่องวันดีและการหาฤกษ์ยาม
- 4) ความเชื่อเรื่องการทำนายและโชคกลาง
- 5) ความเชื่อเรื่องขวัญ
- 6) ความเชื่อเรื่องอาหาร

ประเพณีและพิธีกรรม

ชาวเขมรในอำเภอคลองลานมีประเพณีและพิธีกรรมหลายอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมมาจากชาวจีน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ดังนั้นประเพณีและพิธีกรรมของชาวเขมรจึงมีความสอดคล้องกับการนับวันเดือนปีของชาวจีนด้วย ชาวเขมรมีประเพณีที่ถือปฏิบัติในรอบ 1 ปี คือ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ และประเพณีวันสารทจีน (ปีใหม่น้อย) ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิต คือ พิธีการเกิด พิธีการบวช พิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ

ศิลปกรรม

ชาวเขมรในอำเภอคลองลานมีการสร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นมาหลากหลายหลายอย่าง เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอารมณ์ ด้านความรู้สึกรักใคร่ ด้านความเชื่อ และด้านความบันเทิง เป็นต้น ผลงานที่ชาวเขมรได้สร้างขึ้นมาเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความประณีตและละเอียดอ่อนของกลุ่มได้ ซึ่งผลงานต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

- 1) การปักผ้า
- 2) นิทาน
- 3) ดนตรี

4) เพลงร้อง

6.1.2 ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรี

ลักษณะทางกายภาพ

จากการวิจัยทำให้ทราบว่า เครื่องดนตรีของชาวเมี่ยนเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของชาวเมี่ยนได้สร้างไว้ เครื่องดนตรีมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถประดิษฐ์ขึ้นได้จากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เครื่องดนตรีของชาวเมี่ยนที่ผู้วิจัยพบในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถจำแนกจากลักษณะการบรรเลงได้ 2 ลักษณะ คือ เครื่องเป่า ได้แก่ หยัด (ปี่) และหังจอง (แตรเขาควาย) เครื่องตี ได้แก่ โย้ (กลอง) มั่ง (ฆ้อง) และเช่าเจ้ย (ฉาบ) ดังนี้

1) หยัด เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าแบบมีลิ้นที่ใช้บรรเลงทำนองในพิธีกรรมต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายปี่ชวา สามารถจำแนกส่วนประกอบได้เป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ ส่ว หรือ ลิ้นของปี่ เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียง ทำมาจากรังหนอนชนิดหนึ่งที่ติดอยู่ตามต้นมะขาม ก่อนนำมาใช้ต้องตัดปลายด้านหัวและท้ายทิ้ง แล้วนำไปแช่น้ำเพื่อให้ส่วเกิดการสั่นสะเทือนได้ง่าย

ส่วนที่ 2 คือ หยัดจาง หรือ กำพวดของปี่ เป็นส่วนที่ต้องนำส่วมาประกอบ ทำจากไม้ แต่ในปัจจุบันนิยมทำขึ้นจากเงินหรือโลหะอื่น ๆ

ส่วนที่ 3 คือ หยัดเพี้ยน หรือ กะบังลม เป็นส่วนที่ช่วยรองรับริมฝีปากของผู้เป่า มีลักษณะเป็นรูปวงกลมแบน ทำจากแผ่นเงินหรือโลหะ

ส่วนที่ 4 คือ หยัดแกว้ง หรือ เลาของปี่ เป็นส่วนที่ทำจากไม้เนื้ออ่อนที่มีน้ำหนักรเบา เลาปี่มีลักษณะยาวแล้วกลวงตรงกลาง มีการเจาะรูด้านหน้า 7 รู ด้านหลัง 1 รู

ส่วนที่ 5 คือ หยัดสอย หรือ ลำโพงของปี่ เป็นส่วนที่ช่วยกระจายเสียงของหยัดให้ดังก้องวาน มีลักษณะเป็นลำโพงที่ทำจากทองเหลือง

2) หังจอง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าชนิดที่ไม่มีลิ้น ประดิษฐ์ขึ้นจากเขาของสัตว์ เช่น เขาควาย เขาระทิง เป็นต้น แล้วนำมาตัดส่วนปลายแหลมออกจนทะลุถึงส่วนที่กลวงจากนั้นนำไปกลึงหรือขัดให้ผิวเรียบลื่นตามต้องการ

3) โย้ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ใช้ตีประกอบจังหวะหลักของเพลงในพิธีกรรมต่าง ๆ สามารถจำแนกส่วนประกอบได้เป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ น่อม หรือ ตัวหุ่นกลอง เป็นส่วนโครงสร้างหลักของโย้ ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะเป็นทรงกระบอกเตี้ย กลวงตรงกลาง ด้านข้างของตัวกลองมีการนำไม้มาขัดให้เป็นแฉก เพื่อใช้สำหรับตอกหนังหน้ากลองให้ได้เสียงที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 คือ โย้ดืบ หรือ หนังหน้ากลอง เป็นส่วนที่ทำให้เสียงของโย้มีความก้องกังวาน ทำมาจากหนังสัตว์ที่มีความยืดหยุ่นสูง เช่น เลียงผา วัว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 คือ โย้จู้ย หรือ ไม้สำหรับใช้ตี เป็นส่วนที่ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะม่วง ไม้มะขาม เป็นต้น มีลักษณะเป็นแท่งยาว โดยส่วนหัวต้องกลึงให้เหมือนค้อนทรงกลม

4) มัง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ชาวเมียนมาใช้ตีเพื่อประกอบจังหวะในเพลง มีลักษณะเป็นฆ้องใบเดียวซึ่งคล้ายคลึงกับฆ้องโหม่งของไทย สามารถจำแนกส่วนประกอบได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ มัง หรือ ตัวฆ้อง เป็นส่วนที่ทำจากทองเหลือง ด้านหน้าที่ใช้ตีมีลักษณะแบนเรียบไม่มีปมูนตรงกลาง

ส่วนที่ 2 คือ มังจู้ย หรือ ไม้สำหรับใช้ตี เป็นส่วนที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะเป็นแท่งยาว โดยส่วนหัวที่ใช้ตีต้องหาผ้ามาพันหุ้มไว้เป็นรูปทรงกลม

5) เช่าเจีย เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ชาวเมียนมาใช้ตีเพื่อประกอบจังหวะในเพลง มีลักษณะเป็นฉาบคู่ขนาดเล็กคล้ายฉาบคู่ของไทย ทำมาจากทองเหลือง

ระบบเสียง

เครื่องดนตรีของชาวเมียนที่สามารถวัดระบบเสียงได้มี 2 ชนิด คือ หยัด และหง่จอง

1) ระบบเสียงของหยัด ที่วัดได้จากหยัดของนายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว นั้นอยู่ในบันไดเสียง F[#] Major สามารถนำมามันที่กลองบรรทัด 5 เส้นได้ดังนี้

2) ระบบเสียงของหง่จอง ที่วัดได้จากหง่จองของนายแข่งจ้อย แซ่เต๋น นั้นอยู่ในบันไดเสียง F Major สามารถนำมาบันทึกลงบรรทัด 5 เส้นได้ดังนี้

6.1.3 คนตรีพิธีกรรม

จากการวิจัยทำให้ทราบว่าชาวเมี่ยนมีบทเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมจำนวน 8 เพลง คือ เพลงหยัดซิง เพลงกะหล่อหมา เพลงกะหล่อชา เพลงเซี่ยะทาง เพลงซองเซี่ยงบ่วง เพลงมันถ่างโฮ้ง เพลงแซงเคี้ยแซงตั้ง และเพลงจอมเคี้ยจอมตั้ง ซึ่งบทเพลงทั้งหมดนี้มีลักษณะเฉพาะทางดนตรี คือ รูปแบบของบทเพลงมีแนวทำนองเดียวและมีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว บันไดเสียงที่ใช้ในบทเพลงอยู่ในระบบบันไดเสียง 5 เสียง ทำนองเพลงส่วนใหญ่ใช้การโยงเสียงเพื่อสร้างความต่อเนื่องของเสียงและมีการใช้โน้ตนอกบันไดเสียงนั้น ๆ ตกแต่งทำนองเพลงให้เกิดความหลากหลาย ส่วนจังหวะในบทเพลงนั้นแต่ละบทเพลงมีจังหวะที่แตกต่างกันออกไปโดยขึ้นอยู่กับผู้เป่าหยัดเป็นหลัก

สำหรับบทบาทหน้าที่ของคนตรีพิธีกรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปโดยจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) บทบาททางด้านความเชื่อ เป็นบทบาทที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นปีใหม่ เป็นต้น โดยในพิธีแต่งงานนั้นจำเป็นต้องใช้คนตรีเพื่อเป็นสื่อในการติดต่อกับผีบรรพบุรุษ และใช้คนตรีเพื่อบอกขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมนั้น อีกทั้งคนตรียังเป็นการแสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษและผู้ที่มาร่วมงานอีกด้วย ส่วนในพิธีงานปีใหม่นั้นคนตรียังมีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากในวันนี้ต้องมีการเชิญดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษให้มารับของเซ่นไหว้ซึ่งต้องใช้เสียงคนตรีเพื่อบอกกล่าว และคนตรียังใช้สำหรับการแห่ประโคมนำขบวนเพื่อไปเยี่ยมเยือนชาวเมี่ยนหมู่บ้านอื่นด้วย ดังนั้นเสียงคนตรียังมีความสำคัญที่ช่วยให้พิธีกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2) บทบาททางด้านความบันเทิง เป็นบทบาทที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังเช่นในพิธีแต่งงานและพิธีขึ้นปีใหม่ก็ใช้คนตรีเพื่อความบันเทิงในบางขั้นตอนของพิธีกรรม เห็นได้จากเมื่อถึงช่วงงานเลี้ยงฉลองต่าง ๆ คนตรียังเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความสนุกสนาน และสร้างบรรยากาศให้

เกิดความเครียดขึ้นได้ นอกจากนี้ดนตรียังเป็นสื่อในการอวยพรให้เกิดแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิต ดังนั้นเมื่อขาดเสียงดนตรีในงานต่าง ๆ ทำให้เกิดความเงียบเหงาและน่าเบื่อหน่ายได้

3) **บทบาทด้านการสื่อสาร** ดนตรีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ไม่เห็น โดยชาวเมียนใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อสร้างความพอใจให้กับผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า นอกจากนี้ในพิธีแต่งงานยังใช้เสียงดนตรีเพื่อเป็นสื่อในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคู่บ่าวสาวและยังช่วยกล่อมเกลาคิดใจของเจ้าสาวให้เกิดความบริสุทธิ์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าดนตรีเป็นสื่อที่ส่งผลต่อความคิดและจิตใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

4) **บทบาทด้านฐานะทางสังคม** นักดนตรีโดยเฉพาะหมอปี เป็นผู้ที่ชาวเมียนให้ความเคารพนับถือ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านดนตรีและเป็นผู้ที่เสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพราะส่วนใหญ่ผู้ที่เป็นหมอปีนั้นต้องประกอบอาชีพหลักของตนเองด้วย เช่น ทำไร่นา เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่เป็นหมอปีจึงเป็นผู้ที่ได้รับเกียรติทางสังคมของชาวเมียนเป็นอย่างมาก

5) **บทบาทด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม** ในปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมของชาวเมียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพดั้งเดิมเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวเมียนได้รับการศึกษามีสาธารณูปโภคที่สะดวกสบายขึ้น และการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมเมือง จึงทำให้ชาวเมียนบางคนเริ่มละทิ้งวัฒนธรรมของตนเอง ดังเช่นในการประกอบพิธีกรรมนั้นเริ่มมีการลดขั้นตอนบางอย่างออกไป จากที่เคยใช้ดนตรีของกลุ่มก็เปลี่ยนไปใช้ดนตรีตามสมัยนิยม ส่งผลให้ผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีได้เริ่มลดน้อยลงเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด อีกทั้งการบรรเลงดนตรีของชาวเมียนในปัจจุบันก็มุ่งเน้นเพื่อการแสดงเป็นหลัก

6.2 อภิปรายผล

ชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่บนพื้นที่สูงในแถบจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน และแพร่ เนื่องจากประชากรชาวเมียนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ความต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จึงได้อพยพเคลื่อนย้ายหาพื้นที่ทำกินใหม่ ครั้งแรกได้อพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือนในแถบตำบลคลองพิไกร อำเภอรานกระด่าย จังหวัดกำแพงเพชร และต่อมาในปีพ.ศ. 2514 ได้มีชาวเมียนจากคลองพิไกรจำนวน 8 หลังคาเรือน อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่สูงมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้นานาพันธุ์และสัตว์ป่า ในการดำรงชีวิตนั้นจึงได้ไปชักชวนกันอพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือนจับจองหาพื้นที่ทำกินในปีพ.ศ. 2517 เพิ่มขึ้นอีก

107 หลังคาเรือน เมื่อมีชาวเมียนเข้าไปอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นประกอบกับมีความต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งชาวเมียนได้บุกรุกเข้าไปยังพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคลองลานส่งผลให้เกิดพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ทางราชการจึงดำเนินการผลักดันชาวเมียนที่บุกรุกพื้นที่ป่าให้อพยพย้ายถิ่นลงมาอยู่ในเขตพื้นที่ที่ทางราชการได้จัดให้และกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตอำเภอคลองลาน

ชาวเมียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักความสงบ นิยมอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม รักความสามัคคี มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และให้ความสำคัญต่อผู้นำและผู้อาวุโส ในกรณีเกิดข้อพิพาทกัน ผู้อาวุโสของทั้งสองฝ่ายจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งคือความซื่อสัตย์สุจริต ชาวเมียนจะยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แม้กระทั่งในการขนานนาสาลเกล้าของชาวเมียนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ หากสมประสงค์ก็จะเก็บโดยการเพิ่มจำนวนสิ่งของที่ใช้ในการขนานให้มีจำนวนมากขึ้น เช่น ขนด้วยไถเวลาเก็บจะใช้หมู ขนด้วยหมูจะเก็บด้วยวัว เป็นต้น หากไม่สมประสงค์ในสิ่งใดบนไว้ชาวเมียนก็ต้องเก็บซึ่งมีความเชื่อว่าถ้าไม่เก็บจะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองและครอบครัว

วัฒนธรรมประเพณีในวิถีชีวิตของชาวเมียนอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร นั้นมีประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปี คือ พิธีประเพณีปีใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีบวช พิธีศพ พิธีทำบุญให้ผู้ล่วงลับ และพิธีสะเดาะเคราะห์ ซึ่งพิธีกรรมที่กล่าวมานี้ล้วนมีดนตรีเข้าไปประกอบในพิธีกรรมทั้งสิ้น ในการประกอบพิธีต้องมีผู้นำประกอบพิธีซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดีและที่สำคัญต้องเป็นผู้อ่านหนังสือภาษาจีนได้ ในการประกอบพิธีนั้นผู้ประกอบพิธีต้องอ่านสมุคบันทึกร่องราวต่าง ๆ ที่ถูกบันทึกไว้ของทุกครอบครัว ในขั้นตอนของการประกอบพิธีทุกขั้นตอนผู้ประกอบพิธีจะทำการเสี่ยงทาย การเสี่ยงทายนั้นเป็นข้อกำหนดในการผ่านขั้นตอนต่าง ๆ หากเสี่ยงทายแล้วไม่ผ่าน ผู้ประกอบพิธีต้องเริ่มขั้นตอนนั้นใหม่ซึ่งมีความหมายว่าสิ่งที่ได้กระทำให้กับผิยังไม่ถูกต้องหรือผิยังไม่พอใจ วิธีการเสี่ยงทายนี้อยู่สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ซื่อตรงของชาวเมียน ฉะนั้นในการประกอบพิธีจึงใช้ระยะเวลาแตกต่างกันบางครั้งอาจจะไม่นานนัก แต่บางครั้งใช้ระยะเวลานานเป็นวัน ๆ เลยก็น่าให้เห็น วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ของชาวเมียนมุ่งให้เกิดความสุข ความอุดมสมบูรณ์ในการทำมาหากิน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครอบครัว โดยขอให้ผีบรรพบุรุษช่วยคุ้มครอง คลับันดาลให้แก่ลูกหลาน ญาติพี่น้องและยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

ชาวเมียนที่นับถือผีบรรพบุรุษทุกครอบครัวจะมีหิ้งผีหรือที่บูชาผีบรรพบุรุษไว้ภายในบ้าน หิ้งผีที่บูชานี้จะมีสมุคบันทึกร่องราวต่าง ๆ ของกลุ่มตระกูล รายชื่อ กฎเกณฑ์ข้อห้าม วันเดือนปีที่ดีและไม่ดีของตระกูลซึ่งในแต่ละตระกูลจะมีวันดีไม่ตรงกัน เมื่อมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นก็ต้อง

ประกอบพิธีเข้าร่วมกับผีบรรพบุรุษของตระกูลตนเอง มีการใช้จ้าวเพื่อเสี่ยงทาย และมีการใช้ดนตรีประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ คือ หยัด ห่งจอง โย้ มั่ง และเช่าจ้อย

ระบบครอบครัวของชาวเมี่ยนมีลักษณะเป็นสามีคนเดียวหรือภรรยาคนเดียวและให้ความสำคัญกับผู้ชายในการสืบทอดวงศ์ตระกูล เมื่อมีการแต่งงานจึงต้องให้ฝ่ายหญิงย้ายไปนับถือผีบรรพบุรุษทางฝ่ายชาย

ชาวเมี่ยนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ พิธีกรรม รวมถึงศิลปะการดนตรี วิถีชีวิตของชาวเมี่ยนมีความผูกพันอยู่กับความเชื่อต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษที่ชาวเมี่ยนให้ความเคารพบูชา ใน ทุก ๆ คราวเรือนมีการตั้งหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษและมีการประกอบพิธีเช่นไหว้อย่างสม่ำเสมอ สิ่งนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวเมี่ยนเป็นผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษของตนเอง อีกทั้งชาวเมี่ยนยังใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสารและสร้างความพึงพอใจให้แก่สิ่งทั้งหลายตามความเชื่อของพวกเขาด้วย

ดนตรีของชาวเมี่ยนอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีรูปแบบลักษณะเป็นวงปีกลองชนิดหนึ่ง นำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมมีลักษณะเป็นการประโคมเป็นหลัก การผสมวงดนตรีของชาวเมี่ยน ประกอบด้วย หยัด (ปี) โย้ (กลอง) มั่ง (ฆ้อง) เช่าจ้อย (ฉาบ) ส่วนเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นเครื่องเป่า คือ ห่งจอง(แตรเขาคาย) จะใช้เป่าเฉพาะในการประกอบพิธีกรรมของผู้ประกอบพิธีในขั้นตอนการติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพยดาเท่านั้น สำหรับวงปีกลองที่ใช้ประโคมและการแห่ประโคมมีลักษณะเป็นการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ การอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเริ่มต้นของการจัดงาน การดำเนินขั้นตอนของพิธีกรรม และเป็นเครื่องมือในการกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลินอฟสกี (Malinowski, 2002) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่งตามความจำเป็นต่าง ๆ

ระบบเสียงของหยัด มีระดับเสียงเรียงลำดับขึ้นทั้งหมด 7 เสียง ได้แก่ F[#] G[#] A[#] B C[#] D[#] E[#](F) ซึ่งการเป่าหยัดในทำนองเพลงแต่ละเพลงจะใช้เสียงอยู่ในกลุ่ม 5 เสียง โดยมีการละเว้นเสียงในขั้นที่ 4 และเสียงขั้นที่ 7 แต่ก็สามารถพบเสียงทั้งสองขั้นดังกล่าวได้โดยเป็นโน้ตประดับในบทเพลง ส่วนระบบเสียงของห่งจองนั้นมีระดับเสียงเรียงลำดับขึ้นทั้งหมด 7 เสียง ได้แก่ F G A B^b C D E สำหรับบทเพลงของชาวเมี่ยนมีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียวแล้วบรรเลงวนซ้ำไปซ้ำมาเรื่อย ๆ ขึ้นอยู่กับพิธีกรรมเป็นหลัก ซึ่งเสียงที่ใช้ในบทเพลงต่าง ๆ มุ่งเน้นเพื่อการถ่ายทอดความรู้สึกตามความหมายของเพลงนั้น

วิถีชีวิตของชาวเมียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับดนตรีเมียนอย่างชัดเจนดังจะเห็นได้จากเวลาที่ชาวเมียนบูชาผีบรรพบุรุษต้องมีเครื่องดนตรีประกอบอยู่ในพิธีกรรมด้วยเสมอ ชาวเมียนฟังดนตรีเมียนอย่างมีความเข้าใจและสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ คือ โย้ มัง และเช่าเจีย ได้เกือบทุกคน ชาวเมียนมีความเชื่อว่าเสียงของดนตรีทำให้พิธีกรรมนั้นเกิดความรู้สึกดีลึกลับยิ่งขึ้นและเสียงของดนตรีนั้นยังสามารถเป็นสื่อที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มองไม่เห็นได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านดนตรีพิธีกรรมของปัญญา รุ่งเรือง (2552) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีทำหน้าที่เป็นสื่อประสานระหว่างจิตของมนุษย์กับพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์เชื่อว่ามีอยู่และสามารถติดต่อได้ด้วยการทำพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีนักดนตรีเป็นผู้ทำหน้าที่เร่งเร้าให้จิตของผู้ประกอบพิธีจดจ่อกับพิธีกรรมนั้น ๆ จนก่อให้เกิดสมาธิได้ ดนตรีจึงถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม เจ้าภาพของงานจึงต้องคอยดูแลรับรองอาหารการกินของนักดนตรีมิให้ขาดตลอดการจัดงานนั้น ๆ

ขนบธรรมเนียมของดนตรีนั้น หมอปีเริ่มเป่าประโคมเปิดงานไปรอบบริเวณบ้านหรือพื้นที่จัดงาน เรียกว่า เป็ดปี หลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนในการประกอบพิธีแล้ว หมอปีต้องเป่าแห่ไปรอบบริเวณบ้านเพื่อเก็บเสียงป้อนออกไปจากภายในบ้านแล้วนำออกไปส่งนอกบ้านให้หมด ซึ่งชาวเมียนมีความเชื่อว่าหากไม่เก็บเสียงดนตรีออกไปให้หมดแล้วจะทำให้เจ้าของบ้านได้ยินเสียงดนตรีดังตลอดเวลา

นอกจากนี้ดนตรีพิธีกรรมยังถือได้ว่ามีบทบาทต่อสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเมียนให้เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม สังคมวัฒนธรรมย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นตลอดเวลา ดังเช่นที่มอร์แกน (Morgan, 2010) ได้เสนอทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงคลาสสิก ว่าการพัฒนาเทคโนโลยีมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ตามมาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเมียนที่ความเจริญของสังคมเมืองได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความสะดวกสบายด้านการสื่อสาร การคมนาคม รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้สังคมวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวเมียนเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการที่ชาวเมียนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดจากสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวน ทำให้ต้องอพยพย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพที่มั่นคงขึ้น ดังนั้นเมื่อสภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจึงทำให้ชาวเมียนในปัจจุบันเริ่มละทิ้งวัฒนธรรมอันดีงามของตนเอง การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ก็เริ่มลดน้อยลงหรือไม่ก็มีการปรับลดขั้นตอนของพิธีกรรมที่ไม่จำเป็นออกไปเพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาในการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงทำให้บทบาทของดนตรีลดลงตามไปด้วย การวิจัยเรื่องดนตรีพิธีกรรมของ

ชาวเมียนในครั้งนี้น่าจะมีส่วนกระตุ้นให้ชาวเมียนในพื้นที่เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะประจำกลุ่มของตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยกันส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนให้ดำรงอยู่สืบไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียน ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรีเมียน และดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าองค์กรต่าง ๆ เช่น สำนักวัฒนธรรม ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมชาวเขา และชุมชนชาวเมียน เป็นต้น ควรนำองค์ความรู้ทั้งหลายเหล่านี้ไปอนุรักษ์และเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อไป
- 2) สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นด้านการศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์สามารถนำการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาให้แก่นักศึกษาได้

6.3.2 ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) การวิจัยในครั้งนี้พบว่ายังมีบทเพลงขับร้องของชาวเมียนที่มีลักษณะการร้องคนเดียวและการร้องโต้ตอบกัน บทเพลงขับร้องดังกล่าวมีความน่าสนใจซึ่งมีความหมายของทำนองในการขับร้องมีทั้งการบอกเล่าถึงความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ การอวยพร การอบรมสั่งสอนในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี และการเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต
- 2) สามารถทำการศึกษากระบวนการสร้างเครื่องดนตรีของชาวเมียน ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีช่างที่สามารถสร้างเครื่องดนตรีเมียนอยู่ในพื้นที่อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องดนตรีนับว่ามีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชาวเมียน ชาวเมียน ทุกหลังคาเรือนที่นับถือผีต้องมีที่บูชาผีบรรพบุรุษและองค์ประกอบต่าง ๆ ของที่บูชานี้ต้องมีเครื่องดนตรีวางหรือแขวนไว้เพื่อใช้ในการจัดพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต
- 3) สามารถทำการศึกษาพิธีกรรมที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างบารมี ความอุดมสมบูรณ์ และการคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คือ พิธีสร้างภาพเขียนและพิธีการปลุกเสกภาพเขียนในการเปลี่ยนรูปภาพใหม่ เพื่อให้ช่วยคุ้มครองและเสริมบารมีให้แก่ครอบครัวของตนซึ่งในการประกอบพิธีกรรมนี้ใช้ระยะเวลา 7 วัน และมีข้อห้ามคือ หากเจ้าของ

บ้านมิได้ไปเชิญให้ไปร่วมงานจะไม่อนุญาตให้ผู้นั้นเข้าไปในบริเวณบ้านเด็ดขาด เพราะชาวเมียนมีความเชื่อว่าจะเกิดสิ่งไม่ดีต่อผู้เข้าไปและเกิดสิ่งไม่ดีต่อเจ้าของบ้าน การปลูกเสกภาพเขียนมีลักษณะคล้ายกับการปลูกเสกพระหรือเครื่องรางของขลัง ผู้สนใจสามารถทำการศึกษาพิธีกรรมดังกล่าวเพื่อรวบรวมให้เป็นองค์ความรู้ของชาวเมียนในการศึกษาครั้งต่อไปได้

ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

MUSIC IN THE CEREMONIES OF THE MIEN PEOPLE FROM KHLONG LAN DISTRICT,
KAMPHAENG PHET PROVINCE, THAILAND

ณัฐรุณิช นักปี 5237822 MSMS/M

ศศ.ม. (ดนตรี)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, กศ.บ., กศ.ม., ศศ.ม., อรวรรณ บรรจงศิลป์,
กศ.บ., ค.ม., M.M.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความเป็นมาและความสำคัญของหัวข้อวิจัย

ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ทางความคิดและการกระทำของมนุษย์ ในระยะเริ่มแรก ดนตรีอาจเป็นเพียงการขับกล่อม ขับร้อง หรือเป็นเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียวนำมาบรรเลงเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งบทเพลงและเครื่องดนตรีมีรูปแบบที่เรียบง่าย สามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้เองได้จากธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ต่อมาเมื่อดนตรีเป็นที่นิยมในกลุ่มสังคมต่าง ๆ จึงมีการพัฒนารูปแบบทางดนตรีให้มีความสลับซับซ้อน วิจิตรพิสดาร และประณีตงดงามขึ้นตามลำดับ

มนุษย์นั้นได้สร้างดนตรีขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจและสังคม ด้านจิตใจดนตรีได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ การผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน การเกี่ยวพาราตี เป็นต้น ด้านสังคมดนตรีมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทั้งนี้การที่มนุษย์นำดนตรีเข้าไปประกอบในพิธีกรรมนั้น ก็เพื่อต้องการใช้ดนตรีเป็นสื่อในการติดต่อกับสิ่งที่

ลึกลับเหนือธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเทพเจ้า เทวดา ฟ้าดิน แม้กระทั่งผีบรรพบุรุษ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าดนตรีพิธีกรรมได้ซึมซับเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ดนตรีพิธีกรรม เป็นดนตรีที่มีจุดประสงค์เพื่อนำไปใช้ประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังเช่น พิธีกรรมทางศาสนา การบวงสรวงเทพเจ้า การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฯลฯ ดนตรีมีบทบาทที่ส่งผลต่อความศรัทธาและความเชื่อ โดยเข้าไปช่วยสนับสนุนให้พิธีกรรมนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ดนตรีพิธีกรรมยังเป็นเสมือนนาฬิกาที่มีหน้าที่บอกเวลาและระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรม เพื่อสื่อให้ผู้ร่วมพิธีรับรู้ว่าจะขณะนี้พิธีดำเนินถึงขั้นตอนใดแล้ว ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมทั่วทุกภูมิภาคของโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ประชากรที่อาศัยอยู่ทั่วพื้นที่ของประเทศไทยนั้นมาจากเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ที่มีความหลากหลาย บางกลุ่มชาติพันธุ์ได้อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินที่เป็นที่สูงตามเทือกเขาของจังหวัดที่เป็นรอยต่อและเป็นเขตแดนของประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ในอดีตจึงนิยมเรียกกันว่า “ชาวไทยภูเขา” ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ ลาหู่ ลีซู เมี่ยน ฯลฯ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีวิถีทางดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ แต่ในปัจจุบันชาวไทยภูเขาได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ราบและมีวิถีชีวิตปะปนอยู่กับคนทั่วไปในสังคมชนบทและสังคมเมืองเป็นจำนวนมากจนทำให้สังคมและวิถีชีวิตของพวกเขาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ

เมี่ยน หรือ เข้า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน แล้วมาตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย เช่น เชียงราย น่าน พะเยา กำแพงเพชร เป็นต้น ชาวเมี่ยนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน มีความขยันอดทน ไม่ชอบบุกรุกใคร รักในเผ่าพันธุ์ของตนเอง และยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณีของกลุ่มอย่างเข้มแข็ง เห็นได้จากว่าเมื่อใดที่มีการประกอบพิธีกรรมหรือเทศกาลงานรื่นเริง จะมีพี่น้องชาวเมี่ยนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ชาวเมี่ยนยังมีความละเอียดอ่อนในการสร้างศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนเอง ดังเช่น การปักกลดลายบนผ้า การทำเครื่องเงิน และการบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

ดนตรีของชาวเมี่ยนนั้นมีทั้งที่นำไปใช้เพื่อความบันเทิงและนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรม ดนตรีที่นำไปใช้เพื่อสร้างความบันเทิงนั้น ส่วนมากเป็นการร้องเพลงเพื่ออวยพรหรือร้องเพลงโต้ตอบกันเพื่อเป็นการเกี้ยวพาราสีซึ่งกันและกัน ส่วนดนตรีที่นำไปใช้ประกอบพิธีกรรมนั้น ชาวเมี่ยนใช้ดนตรีที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเป็นหลัก เนื่องจากชาวเมี่ยนเชื่อว่าเครื่องดนตรีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ เหล่านั้นเปรียบเสมือนสื่อในการติดต่อกับเทพเจ้าและผี

บรรพบุรุษ ชาวเมียนจึงถือว่าเครื่องดนตรีเป็นของสูงที่ชาวบ้านธรรมดาสามัญนำมาบรรเลงเล่นไม่ได้ ผู้ที่สามารถบรรเลงได้ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเรียนและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

เครื่องดนตรีของชาวเมียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทเครื่องเป่า ได้แก่ ปี่ มีหน้าที่บรรเลงทำนองเพลง 2) ประเภทเครื่องตี ได้แก่ กลอง ฆ้อง ฉาบ มีหน้าที่บรรเลงจังหวะของเพลง เมื่อนำเครื่องดนตรีทั้งหมดมาบรรเลงรวมกันเป็นวงดนตรี จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นวงปี่กลอง ที่ใช้ประโคมแห่ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยนั้นยังสามารถพบเห็นชาวเมียนใช้เครื่องดนตรีบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ตามถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย พื้นที่ของจังหวัดมีความอุดมสมบูรณ์จนเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก สภาพภูมิประเทศด้านตะวันออกมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง ส่วนด้านตะวันตกมีลักษณะพื้นที่เป็นเทือกเขาสูงของทิวเขาถนนธงชัย จึงทำให้บริเวณนี้มีทรัพยากรป่าไม้หนาแน่นและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอีกด้วย จังหวัดกำแพงเพชรมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอไทรงาม อำเภอขามเฒ่า อำเภอคลองขลุง อำเภอพรานกระต่าย อำเภอลานกระบือ อำเภอทรายทองวัฒนา อำเภอปางศิลาทอง อำเภอบึงสามัคคี อำเภอโกสัมพีนคร และอำเภอคลองลาน

อำเภอคลองลาน เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดกำแพงเพชร พื้นที่ของอำเภอถือได้ว่าเป็นแหล่งป่าไม้ต้นน้ำที่สำคัญ ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติคลองลาน อำเภอคลองลานนี้เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ ลาหู่ ลีซู และเมียน โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เมียนนั้น ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมียนกลุ่มนี้ยังดำรงชีวิตด้วยวิถีชาวเมียนและมีวัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างหลงเหลืออยู่ถึงแม้ว่าสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมในสังคมได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง จนทำให้เกิดการแปรเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ยังมีวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษหลงเหลือให้ได้ศึกษาอยู่

จากความเป็นมาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมียน โดยเลือกพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากเมียนกลุ่มนี้ยังมีการประกอบพิธีกรรมแบบดั้งเดิม และยังคงรักษาศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มไว้ได้ ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ และเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนให้ดำรงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่นำมาวิเคราะห์ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี และระบบเสียง
3. เพื่อศึกษาดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวเมี่ยน
2. เป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยนให้คงอยู่สืบไป
3. สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาสำหรับผู้สนใจศึกษาดนตรีของชาวเมี่ยนครั้งต่อไป และผู้สนใจศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยทางมานุษยดนตรีวิทยา ที่ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และเก็บข้อมูลจากภาคสนามเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวางแผนงานเบื้องต้น
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม
3. การบันทึกข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

7. การสรุปผลข้อมูล
8. การนำเสนอข้อมูล

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำหนด สามารถสรุปผล และอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเมี่ยน

จากการวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

ชาวเมี่ยนในอำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีถิ่นฐานเดิมอยู่บนพื้นที่ราบสูงหรือบนภูเขาแถบจังหวัดเชียงราย น่าน แพร่ และพะเยา แล้วได้อพยพมาอยู่ที่คลองพิไกร อำเภอรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ต่อมาชาวเมี่ยนกลุ่มนี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 8 หลังคาเรือน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2514

สภาพทั่วไปของอำเภอกลองลาน

อำเภอกลองลานเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพื้นที่ มีสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าไม้และภูเขาสูง ประกอบด้วยป่าเต็งรัง ป่าดงดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ สภาพภูมิอากาศสามารถแบ่งได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยอำเภอกลองลานมีเขตการปกครองทั้งหมด 4 ตำบล 68 หมู่บ้าน

ประชากร

ประชากรชาวเมี่ยนอาศัยอยู่ใน 5 หมู่บ้าน ของ 2 ตำบลในเขตอำเภอกลองลาน คือ ตำบลกลองลานพัฒนา 3 หมู่บ้าน ตำบลสักงาม 2 หมู่บ้าน มีจำนวนรวมทั้งหมด 8,847 คน แบ่งเป็น เพศชาย 4,723 คน และเพศหญิง 4,224 คน

โครงสร้างทางสังคม และระบบการปกครอง

โครงสร้างทางสังคมและระบบการปกครองของชาวเมียนมีการจัดการภายในสังคมของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม คือ

- 1) ผู้ปกครองหรือหัวหน้าหมู่บ้าน
- 2) กลุ่มผู้อาวุโส
- 3) ผู้ประกอบพิธีกรรม
- 4) กลุ่มผู้นำด้านกฎหมายชาวบ้าน

ครอบครัว

ลักษณะครอบครัวของชาวเมียนมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ครอบครัวขยายฝ่ายชาย ที่ครอบครัวนั้นต้องประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ตั้งแต่ 3 ช่วงอายุ (รุ่น) ขึ้นไป ได้แก่ ปู่-ย่า พ่อ-แม่ ลูก เป็นต้น และครอบครัวเดี่ยวที่ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ เพียง 1 - 2 ช่วงอายุ (รุ่น) ได้แก่ พ่อ - แม่ กับลูก หรือ สามีกับภรรยา เป็นต้น

ภาษา

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานใช้ภาษาเมียนในการสนทนาระหว่างกัน ซึ่งสำเนียงในการพูดมีความคล้ายคลึงกับภาษาจีนกวางตุ้ง ส่วนภาษาเขียนนั้นใช้ตัวอักษรภาษาจีนในการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นชาวเมียนที่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษาของไทยนั้นใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสื่อสารทั้งพูดและเขียน

การแต่งกาย

ชาวเมียนมีความประณีตและพิถีพิถันในการแต่งกายเป็นอย่างมาก ดังนั้นเครื่องแต่งกายแต่ละชิ้นจึงมีการปักลวดลายลงบนผ้าเพื่อความสวยงาม เครื่องแต่งกายของหญิงชาวเมียนประกอบด้วย เสื้อคลุมแขนยาว กางเกงขาเกวีย ผ้าคาดเอว และผ้าโพกศีรษะ ส่วนเครื่องแต่งกายของผู้ชายนั้น ประกอบด้วย เสื้อคอกลม และกางเกงขาเกวีย เสื้อผ้าทุกชิ้นตัดเย็บด้วยผ้าสีดำหรือสีน้ำเงิน และมีการปักลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการประดับเสื้อผ้าวัยด้วยเครื่องเงินซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกฐานะความเป็นอยู่ของผู้ที่สวมใส่ด้วย

ที่อยู่อาศัย

การสร้างที่อยู่อาศัยของชาวเมียนในอำเภอคลองลาน มีทั้งบ้านที่เป็นลักษณะบ้านแบบขยายและแบบเดี่ยว โดยแบบขยายนี้นับมีบ้านหลายหลังในบริเวณเดียวกัน ซึ่งบ้านแต่ละหลังก็เป็นญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกันที่สร้างเพิ่มขึ้นเมื่อแต่งงานมีครอบครัว ส่วนบ้านแบบเดี่ยวนั้นปลูกสร้างตามแบบบ้านของคนไทยพื้นราบ หรือตามสมัยนิยม ซึ่งมีทั้งบ้านชั้นเดียวและสองชั้น

การศึกษา

การศึกษาของชาวเมียนในอำเภอคลองลานนั้น ประชากรเด็กและวัยรุ่นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีการศึกษาภาคบังคับและโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตั้งอยู่หลายแห่ง ประชากรกลุ่มนี้สามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ส่วนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ แต่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้บ้าง

เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานมีฐานะค่อนข้างดีจนถึงดีมาก เนื่องจากชาวเมียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำเครื่องเงิน และช่างปักผ้า ส่วนอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เกษตรกร เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และข้าราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนยังมีศูนย์หัตถกรรมเครื่องเงินที่เป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชาวเมียนตั้งอยู่ด้วย

อาหาร

ชาวเมียนนิยมรับประทานอาหารที่สามารถผลิตได้เองในครัวเรือน เช่น ไก่ หมู และผักสวนครัวต่าง ๆ ส่วนอาหารอื่น ๆ ที่นิยมรับประทานตามฤดูกาลโดยการออกไปหาจากป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ เป็นต้น อาหารของชาวเมียนมีลักษณะวิธีการปรุงด้วยการต้มกับผัดเป็นหลัก

การคมนาคมและสาธารณูปโภค

ชาวเมียนในอำเภอคลองลาน ใช้ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1117 สายคลองลาน-อุ้มผาง เป็นถนนสายหลักที่สามารถเดินทางไปจังหวัดอื่น ๆ ได้ ส่วนถนนที่เข้าไปตามตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ยังเป็นถนนลูกรัง สำหรับสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้าและน้ำประปามีเกือบทุกพื้นที่ในอำเภอคลองลาน แต่ก็มีพื้นที่บางส่วนของที่ยังต้องใช้น้ำจากบ่อบาดาลและน้ำฝน

ศาสนาและความเชื่อ

การนับถือศาสนาของชาวเมียนในอำเภอคลองลานส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็มีบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งชาวเมียนแต่ละคนก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องผีและนับถือผีบรรพบุรุษไปด้วย เห็นได้จากทุกครัวเรือนต้องมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และทุกปีชาวเมียนจะทำพิธีเชิญผีบรรพบุรุษมาเช่นไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ ด้วย เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสารทจีน เป็นต้น สำหรับความเชื่อเรื่องผีของชาวเมียนยังคงมีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเมียนมากมาย ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ ของชาวเมียนในอำเภอคลองลานนั้นมีทั้งหมด 6 เรื่อง ดังนี้

- 1) ความเชื่อเรื่องการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- 2) ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับสวรรค์และนรก
- 3) ความเชื่อเรื่องวันดีและการหาฤกษ์ยาม
- 4) ความเชื่อเรื่องการทำนายและโชคกลาง
- 5) ความเชื่อเรื่องขวัญ
- 6) ความเชื่อเรื่องอาหาร

ประเพณีและพิธีกรรม

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานมีประเพณีและพิธีกรรมหลายอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมมาจากชาวจีน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ดังนั้นประเพณีและพิธีกรรมของชาวเมียนจึงมีความสอดคล้องกับการนับวันเดือนปีของชาวจีนด้วย ชาวเมียนมีประเพณีที่ถือปฏิบัติในรอบ 1 ปี คือ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ และประเพณีวันสารทจีน (ปีใหม่น้อย) ส่วนพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิต คือ พิธีการเกิด พิธีการบวช พิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ

ศิลปกรรม

ชาวเมียนในอำเภอคลองลานมีการสร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นมาหลากหลายหลายอย่าง เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอารมณ์ ด้านความรู้สึกรักใคร่ ด้านความเชื่อ และด้านความบันเทิง เป็นต้น ผลงานที่ชาวเมียนได้สร้างขึ้นมาเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความประณีตและละเอียดอ่อนของกลุ่มได้ ซึ่งผลงานต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

- 1) การปักผ้า
- 2) นิทาน
- 3) คนตรี

4) เพลงร้อง

1.2 ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียงของเครื่องดนตรี

ลักษณะทางกายภาพ

จากการวิจัยทำให้ทราบว่า เครื่องดนตรีของชาวเมียนเป็นสิ่ง que แสดงถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของชาวเมียนได้สร้างไว้ เครื่องดนตรีมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถประดิษฐ์ขึ้นได้จากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เครื่องดนตรีของชาวเมียนที่ผู้วิจัยพบในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถจำแนกจากลักษณะการบรรเลงได้ 2 ลักษณะ คือ เครื่องเป่า ได้แก่ หยัด (ปี่) และห่งจอง (แตรเขาควาย) เครื่องตี ได้แก่ โย้ (กลอง) มั่ง (ฆ้อง) และเช่าเจีย (ฉาบ) ดังนี้

1) หยัด เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าแบบมีลิ้นที่ใช้บรรเลงทำนองในพิธีกรรมต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายปี่ชวา สามารถจำแนกส่วนประกอบได้เป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ ส่ว หรือ ลิ้นของปี่ เป็นส่วนที่ทำให้เกิดเสียง ทำมาจากรังหนอนชนิดหนึ่งที่ติดอยู่ตามต้นมะขาม ก่อนนำมาใช้ต้องตัดปลายด้านหัวและท้ายทิ้ง แล้วนำไปแช่น้ำเพื่อให้ส่วเกิดการสั่นสะเทือนได้ง่าย

ส่วนที่ 2 คือ หยัดจาง หรือ กำพวดของปี่ เป็นส่วนที่ต้องนำส่วมาประกอบ ทำจากไม้ แต่ในปัจจุบันนิยมทำขึ้นจากเงินหรือโลหะอื่น ๆ

ส่วนที่ 3 คือ หยัดเฟียน หรือ กะบังลม เป็นส่วนที่ช่วยรองรับริมฝีปากของผู้เป่า มีลักษณะเป็นรูปวงกลมแบน ทำจากแผ่นเงินหรือโลหะ

ส่วนที่ 4 คือ หยัดแกว้ง หรือ เลาของปี่ เป็นส่วนที่ทำจากไม้เนื้ออ่อนที่มีน้ำหนักรเบา เลาปี่มีลักษณะยาวแล้วกลวงตรงกลาง มีการเจาะรูด้านหน้า 7 รู ด้านหลัง 1 รู

ส่วนที่ 5 หยัดฮอย หรือ ลำโพงของปี่ เป็นส่วนที่ช่วยกระจายเสียงของหยัดให้ดังกังวาน มีลักษณะเป็นลำโพงที่ทำจากทองเหลือง

2) ห่งจอง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าชนิดที่ไม่มีลิ้น ประดิษฐ์ขึ้นจากเขาของสัตว์ เช่น เขาควาย เขากะทิ เป็นต้น แล้วนำมาตัดส่วนปลายแหลมออกจนทะลุถึงส่วนที่กลวงจากนั้นนำไปกลึงหรือขัดให้ผิวเรียบลื่นตามต้องการ

3) โย้ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ใช้ตีประกอบจังหวะหลักของเพลงในพิธีกรรมต่าง ๆ สามารถจำแนกส่วนประกอบได้เป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ น่อม หรือ ตัวหุ่นกลอง เป็นส่วนโครงสร้างหลักของโย้ ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะเป็นทรงกระบอกเตี้ย กลวงตรงกลาง ด้านข้างของตัวกลองมีการนำไม้มาขัดให้เป็นแถว เพื่อใช้สำหรับตอกหนังหน้ากลองให้ได้เสียงที่ต้องการ

ส่วนที่ 2 คือ โย้ดืบ หรือ หนังหน้ากลอง เป็นส่วนที่ทำให้เสียงของโย้มีความก้องกังวาน ทำมาจากหนังสัตว์ที่มีความยืดหยุ่นสูง เช่น เลียงผา วัว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 คือ โย้จู้ย หรือ ไม้สำหรับใช้ตี เป็นส่วนที่ทำมาจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะม่วง ไม้มะขาม เป็นต้น มีลักษณะเป็นแท่งยาว โดยส่วนหัวต้องกลึงให้เหมือนค้อนทรงกลม

4) มัง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ชาวเมียนมาใช้ตีเพื่อประกอบจังหวะในเพลง มีลักษณะเป็นฆ้องใบเดียวซึ่งคล้ายคลึงกับฆ้องโหม่งของไทย สามารถจำแนกส่วนประกอบได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ มัง หรือ ตัวฆ้อง เป็นส่วนที่ทำจากทองเหลือง ด้านหน้าที่ใช้ตีมีลักษณะแบนเรียบไม่มีปมูนตรงกลาง

ส่วนที่ 2 คือ มังจู้ย หรือ ไม้สำหรับใช้ตี เป็นส่วนที่ทำจากไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะเป็นแท่งยาว โดยส่วนหัวที่ใช้ตีต้องหาผ้ามาพันหุ้มไว้เป็นรูปทรงกลม

5) เช่าเจีย เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีชนิดหนึ่งที่ชาวเมียนมาใช้ตีเพื่อประกอบจังหวะในเพลง มีลักษณะเป็นฉาบคู่ขนาดเล็กคล้ายฉาบคู่ของไทย ทำมาจากทองเหลือง

ระบบเสียง

เครื่องดนตรีของชาวเมียนที่สามารถวัดระบบเสียงได้มี 2 ชนิด คือ หยัด และห่งจอง

1) ระบบเสียงของหยัด ที่วัดได้จากหยัดของนายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว นั้นอยู่ในบันไดเสียง F[#] Major สามารถนำมามันที่กลองบรรทัด 5 เส้นได้ดังนี้

2) ระบบเสียงของหง่จอง ที่วัดได้จากหง่จองของนายแข่งจ้อย แซ่เต๋น นั้นอยู่ในบันไดเสียง F Major สามารถนำมาบันทึกลงบรรทัด 5 เส้นได้ดังนี้

1.3 ดนตรีพิธีกรรม

จากการวิจัยทำให้ทราบว่าชาวเมียนมามีบทเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมจำนวน 8 เพลง คือ เพลงหยัดซิง เพลงกะหล่อหมา เพลงกะหล่อชา เพลงเซี่ยะทาง เพลงซองเซี่ยะบ่วง เพลงมันถ่างโฮ้ง เพลงแซงเคี้ยแซงตั้ง และเพลงจอมเคี้ยจอมตั้ง ซึ่งบทเพลงทั้งหมดนี้มีลักษณะเฉพาะทางดนตรี คือ รูปแบบของบทเพลงมีแนวทำนองเดียวและมีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว บันไดเสียงที่ใช้ในบทเพลงอยู่ในระบบบันไดเสียง 5 เสียง ทำนองเพลงส่วนใหญ่ใช้การโยงเสียงเพื่อสร้างความต่อเนื่องของเสียงและมีการใช้โน้ตนอกบันไดเสียงนั้น ๆ ตกแต่งทำนองเพลงให้เกิดความหลากหลาย ส่วนจังหวะในบทเพลงนั้นแต่ละบทเพลงมีจังหวะที่แตกต่างกันออกไปโดยขึ้นอยู่กับผู้เป่าหยัดเป็นหลัก

สำหรับบทบาทหน้าที่ของดนตรีพิธีกรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปโดยจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1) บทบาททางด้านความเชื่อ เป็นบทบาทที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นปีใหม่ เป็นต้น โดยในพิธีแต่งงานนั้นจำเป็นต้องใช้ดนตรีเพื่อเป็นสื่อในการติดต่อกับผีบรรพบุรุษ และใช้ดนตรีเพื่อบอกขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมนั้น อีกทั้งดนตรียังเป็นการแสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษและผู้ที่มาร่วมงานอีกด้วย ส่วนในพิธีงานปีใหม่นั้นดนตรีก็มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากในวันนี้ต้องมีการเชิญดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษให้มารับของเซ่นไหว้ซึ่งต้องใช้เสียงดนตรีเพื่อบอกกล่าว และดนตรียังใช้สำหรับการแห่ประโคมนำขบวนเพื่อไปเยี่ยมเยือนชาวเมียนหมู่บ้านอื่นด้วย ดังนั้นเสียงดนตรีจึงมีความสำคัญที่ช่วยให้พิธีกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2) บทบาททางด้านความบันเทิง เป็นบทบาทที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรมต่าง ๆ ดังเช่นในพิธีแต่งงานและพิธีขึ้นปีใหม่ก็ใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิงในบางขั้นตอนของพิธีกรรม เห็นได้จากเมื่อถึงช่วงงานเลี้ยงฉลองต่าง ๆ ดนตรีก็นับเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความสนุกสนาน และสร้างบรรยากาศให้

เกิดความเครียดขึ้นได้ นอกจากนี้ดนตรียังเป็นสื่อในการช่วยทำให้เกิดแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิต ดังนั้นเมื่อขาดเสียงดนตรีในงานต่าง ๆ ทำให้เกิดความเงียบเหงาและน่าเบื่อหน่ายได้

3) **บทบาทด้านการสื่อสาร** ดนตรีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ไม่เห็น โดยชาวเมียนใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อสร้างความพอใจให้กับผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า นอกจากนี้ในพิธีแต่งงานยังใช้เสียงดนตรีเพื่อเป็นสื่อในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคู่บ่าวสาวและยังช่วยกล่อมเกลาคิดใจของเจ้าสาวให้เกิดความบริสุทธิ์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าดนตรีเป็นสื่อที่ส่งผลต่อความคิดและจิตใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

4) **บทบาทด้านฐานะทางสังคม** นักดนตรีโดยเฉพาะหมอปี เป็นผู้ที่ชาวเมียนให้ความเคารพนับถือ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านดนตรีและเป็นผู้ที่เสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพราะส่วนใหญ่ผู้ที่เป็นหมอปีนั้นต้องประกอบอาชีพหลักของตนเองด้วย เช่น ทำไร่นา เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่เป็นหมอปีจึงเป็นผู้ที่ได้รับเกียรติทางสังคมของชาวเมียนเป็นอย่างมาก

5) **บทบาทด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม** ในปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมของชาวเมียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพดั้งเดิมเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวเมียนได้รับการศึกษามีสาธารณูปโภคที่สะดวกสบายขึ้น และการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมเมือง จึงทำให้ชาวเมียนบางคนเริ่มละทิ้งวัฒนธรรมของตนเอง ดังเช่นในการประกอบพิธีกรรมนั้นเริ่มมีการลดขั้นตอนบางอย่างออกไป จากที่เคยใช้ดนตรีของกลุ่มก็เปลี่ยนไปใช้ดนตรีตามสมัยนิยม ส่งผลให้ผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีได้เริ่มลดน้อยลงเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด อีกทั้งการบรรเลงดนตรีของชาวเมียนในปัจจุบันก็มุ่งเน้นเพื่อการแสดงเป็นหลัก

2. อภิปรายผล

ชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่บนพื้นที่สูงในแถบจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน และแพร่ เนื่องจากประชากรชาวเมียนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ความต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จึงได้อพยพเคลื่อนย้ายหาพื้นที่ทำกินใหม่ ครั้งแรกได้อพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือนในแถบตำบลคลองพิไกร อำเภอรานกระด่าย จังหวัดกำแพงเพชร และต่อมาในปีพ.ศ. 2514 ได้มีชาวเมียนจากคลองพิไกรจำนวน 8 หลังคาเรือน อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่สูงมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้นานาพันธุ์และสัตว์ป่า ในการดำรงชีวิตนั้นจึงได้ไปชักชวนกันอพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือนจับจองหาพื้นที่ทำกินในปีพ.ศ. 2517 เพิ่มขึ้นอีก

107 หลังคาเรือน เมื่อมีชาวเมียนเข้าไปอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นประกอบกับมีความต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งชาวเมียนได้บุกรุกเข้าไปยังพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติคลองลานส่งผลให้เกิดพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ทางราชการจึงดำเนินการผลักดันชาวเมียนที่บุกรุกพื้นที่ป่าให้อพยพย้ายถิ่นลงมาอยู่ในเขตพื้นที่ที่ทางราชการได้จัดให้และกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตอำเภอคลองลาน

ชาวเมียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รักความสงบ นิยมอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม รักความสามัคคี มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และให้ความสำคัญต่อผู้นำและผู้อาวุโส ในกรณีเกิดข้อพิพาทกัน ผู้อาวุโสของทั้งสองฝ่ายจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งคือความซื่อสัตย์สุจริต ชาวเมียนจะยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แม้กระทั่งในการขนานนาสาลเกล้าของชาวเมียนเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ หากสมประสงค์ก็จะเก็บโดยการเพิ่มจำนวนสิ่งของที่ใช้ในการขนให้มีจำนวนมากขึ้น เช่น ขนด้วยไถเวลาเก็บจะใช้หมู ขนด้วยหมูจะเก็บด้วยวัว เป็นต้น หากไม่สมประสงค์ในสิ่งใดบนไว้ชาวเมียนก็ต้องเก็บซึ่งมีความเชื่อว่าถ้าไม่เก็บจะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองและครอบครัว

วัฒนธรรมประเพณีในวิถีชีวิตของชาวเมียนอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร นั้นมีประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปี คือ พิธีประเพณีปีใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีบวช พิธีศพ พิธีทำบุญให้ผู้ล่วงลับ และพิธีสะเดาะเคราะห์ ซึ่งพิธีกรรมที่กล่าวมานี้ล้วนมีดนตรีเข้าไปประกอบในพิธีกรรมทั้งสิ้น ในการประกอบพิธีต้องมีผู้นำประกอบพิธีซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดีและที่สำคัญต้องเป็นผู้อ่านหนังสือภาษาจีนได้ ในการประกอบพิธีนั้นผู้ประกอบพิธีต้องอ่านสมุคบันทึกรื่องราวต่าง ๆ ที่ถูกบันทึกไว้ของทุกครอบครัว ในขั้นตอนของการประกอบพิธีทุกขั้นตอนผู้ประกอบพิธีจะทำการเสี่ยงทาย การเสี่ยงทายนั้นเป็นข้อกำหนดในการผ่านขั้นตอนต่าง ๆ หากเสี่ยงทายแล้วไม่ผ่าน ผู้ประกอบพิธีต้องเริ่มขั้นตอนนั้นใหม่ซึ่งมีความหมายว่าสิ่งที่ได้กระทำให้กับผียังไม่ถูกต้องหรือผียังไม่พอใจ วิธีการเสี่ยงทายนี้อย่างสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ซื่อตรงของชาวเมียน ฉะนั้นในการประกอบพิธีจึงใช้ระยะเวลาแตกต่างกันบางครั้งอาจจะไม่นานนัก แต่บางครั้งใช้ระยะเวลานานเป็นวัน ๆ เลยก็น่าให้เห็น วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ของชาวเมียนมุ่งเพื่อให้เกิดความสุข ความอุดมสมบูรณ์ในการทำมาหากิน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครอบครัว โดยขอให้ผีบรรพบุรุษช่วยคุ้มครอง คลับันดาลให้แก่ลูกหลาน ญาติพี่น้องและยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

ชาวเมียนที่นับถือผีบรรพบุรุษทุกครอบครัวจะมีหิ้งผีหรือที่บูชาผีบรรพบุรุษไว้ภายในบ้าน หิ้งผีที่บูชานี้จะมีสมุคบันทึกรื่องราวต่าง ๆ ของกลุ่มตระกูล รายชื่อ กฎเกณฑ์ข้อห้าม วันเดือนปีที่ดีและไม่ดีของตระกูลซึ่งในแต่ละตระกูลจะมีวันดีไม่ตรงกัน เมื่อมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นก็ต้อง

ประกอบพิธีเข้าร่วมกับผีบรรพบุรุษของตระกูลตนเอง มีการใช้ข้าวเพื่อเลี้ยงตาย และมีการใช้ดนตรีประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ คือ หยัด ห่งจอง โย้ มั่ง และเช่าเจีย

ระบบครอบครัวของชาวเมี่ยนมีลักษณะเป็นสามีคนเดียวหรือภรรยาคนเดียวและให้ความสำคัญกับผู้ชายในการสืบทอดวงศ์ตระกูล เมื่อมีการแต่งงานจึงต้องให้ฝ่ายหญิงย้ายไปนับถือผีบรรพบุรุษทางฝ่ายชาย

ชาวเมี่ยนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อ พิธีกรรม รวมถึงศิลปะการดนตรี วิถีชีวิตของชาวเมี่ยนมีความผูกพันอยู่กับความเชื่อต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษที่ชาวเมี่ยนให้ความเคารพบูชา ใน ทุก ๆ คราวเรือนมีการตั้งหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษและมีการประกอบพิธีเช่นไหว้อย่างสม่ำเสมอ สิ่งนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวเมี่ยนเป็นผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษของตนเอง อีกทั้งชาวเมี่ยนยังใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อช่วยในการติดต่อสื่อสารและสร้างความพึงพอใจให้แก่สิ่งทั้งหลายตามความเชื่อของพวกเขาด้วย

ดนตรีของชาวเมี่ยนอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีรูปแบบลักษณะเป็นวงปีกลองชนิดหนึ่ง นำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมมีลักษณะเป็นการประโคมเป็นหลัก การผสมวงดนตรีของชาวเมี่ยน ประกอบด้วย หยัด (ปี) โย้ (กลอง) มั่ง (ฆ้อง) เช่าจ้อย (ฉาบ) ส่วนเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นเครื่องเป่า คือ ห่งจอง(แตรเขาควย) จะใช้เป่าเฉพาะในการประกอบพิธีกรรมของผู้ประกอบพิธีในขั้นตอนการติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพยดาเท่านั้น สำหรับวงปีกลองที่ใช้ประโคมและการแห่ประโคมมีลักษณะเป็นการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ การอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเริ่มต้นของการจัดงาน การดำเนินขั้นตอนของพิธีกรรม และเป็นเครื่องมือในการกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลินอฟสกี (Malinowski, 2002) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่งตามความจำเป็นต่าง ๆ

ระบบเสียงของหยัด มีระดับเสียงเรียงลำดับขึ้นทั้งหมด 7 เสียง ได้แก่ F# G# A# B C# D# E#(F) ซึ่งการเป่าหยัดในทำนองเพลงแต่ละเพลงจะใช้เสียงอยู่ในกลุ่ม 5 เสียง โดยมีการละเว้นเสียงในขั้นที่ 4 และเสียงขั้นที่ 7 แต่ก็สามารถพบเสียงทั้งสองขั้นดังกล่าวได้โดยเป็นโน้ตระดับในบทเพลง ส่วนระบบเสียงของห่งจองนั้นมีระดับเสียงเรียงลำดับขึ้นทั้งหมด 7 เสียง ได้แก่ F G A B^b C D E สำหรับบทเพลงของชาวเมี่ยนมีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียวแล้วบรรเลงวนซ้ำไปซ้ำมาเรื่อย ๆ ขึ้นอยู่กับพิธีกรรมเป็นหลัก ซึ่งเสียงที่ใช้ในบทเพลงต่าง ๆ มุ่งเน้นเพื่อการถ่ายทอดความรู้สึกตามความหมายของเพลงนั้น

วิถีชีวิตของชาวเมียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับดนตรีเมียนอย่างชัดเจนดังจะเห็นได้จากเวลาที่ชาวเมียนบูชาผีบรรพบุรุษต้องมีเครื่องดนตรีประกอบอยู่ในพิธีกรรมด้วยเสมอ ชาวเมียนฟังดนตรีเมียนอย่างมีความเข้าใจและสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ คือ โย้ มัง และเช่าเจีย ได้เกือบทุกคน ชาวเมียนมีความเชื่อว่าเสียงของดนตรีทำให้พิธีกรรมนั้นเกิดความรู้สึกดีลึกลับยิ่งขึ้นและเสียงของดนตรีนั้นยังสามารถเป็นสื่อที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่ไม่เห็นได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านดนตรีพิธีกรรมของปัญญา รุ่งเรือง (2552) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีทำหน้าที่เป็นสื่อประสานระหว่างจิตของมนุษย์กับพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์เชื่อว่ามีอยู่และสามารถติดต่อได้ด้วยการทำพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีนักดนตรีเป็นผู้ทำหน้าที่เร่งเร้าให้จิตของผู้ประกอบพิธีจดจ่อกับพิธีกรรมนั้น ๆ จนก่อให้เกิดสมาธิได้ ดนตรีจึงถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบพิธีกรรม เจ้าภาพของงานจึงต้องคอยดูแลรับรองอาหารการกินของนักดนตรีมิให้ขาดตลอดการจัดงานนั้น ๆ

ขนบธรรมเนียมของดนตรีนั้น หมอปีเริ่มเป่าประโคมเปิดงานไปรอบบริเวณบ้านหรือพื้นที่จัดงาน เรียกว่า เปิดปี หลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนในการประกอบพิธีแล้ว หมอปีต้องเป่าแห่ไปรอบบริเวณบ้านเพื่อเก็บเสียงปีออกไปจากภายในบ้านแล้วนำออกไปส่งนอกบ้านให้หมด ซึ่งชาวเมียนมีความเชื่อว่าหากไม่เก็บเสียงดนตรีออกไปให้หมดแล้วจะทำให้เจ้าของบ้านได้ยินเสียงดนตรีดังตลอดเวลา

นอกจากนี้ดนตรีพิธีกรรมยังถือได้ว่ามีบทบาทต่อสังคมวัฒนธรรมของชาวเมียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเมียนให้เกิดความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม สังคมวัฒนธรรมย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นตลอดเวลา ดังเช่นที่มอร์แกน (Morgan, 2010) ได้เสนอทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงคลาสสิก ว่าการพัฒนาเทคโนโลยีมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ตามมาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเมียนที่ความเจริญของสังคมเมืองได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความสะดวกสบายด้านการสื่อสาร การคมนาคม รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้สังคมวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวเมียนเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการที่ชาวเมียนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดจากสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวน ทำให้ต้องอพยพย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพที่มั่นคงขึ้น ดังนั้นเมื่อสภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจึงทำให้ชาวเมียนในปัจจุบันเริ่มละทิ้งวัฒนธรรมอันดีงามของตนเอง การประกอบพิธีกรรม ต่าง ๆ ก็เริ่มลดน้อยลงหรือไม่ก็มีการปรับลดขั้นตอนของพิธีกรรมที่ไม่จำเป็นออกไปเพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาในการประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงทำให้บทบาทของดนตรีลดลงตามไปด้วย การวิจัยเรื่องดนตรีพิธีกรรมของ

ชาวเมียนในครั้งนี้น่าจะมีส่วนกระตุ้นให้ชาวเมียนในพื้นที่เล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของ
วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะประจำกลุ่มของตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยกันส่งเสริมและ
อนุรักษ์วัฒนธรรมของตนให้ดำรงอยู่สืบไป

MUSIC IN THE CEREMONIES OF THE MIEN PEOPLE FROM KHLONG LAN DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE, THAILAND

NATTANIT NAKPEE 5237822 MSMS/M

M.A. (MUSIC)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: NARONGCHAI PIDOKRAJT, B.Ed., M.Ed., M.A., ORAWAN BANJONGSIL, B.Ed., M.Ed., M.M.

EXTENDED SUMMARY

Background and Importance of Research's Topic

Music is a branch of the cultural heritage generated from the thought creation and the action of human being. In early phase, music might be just lulling, singing, or only a kind of musical instruments brought to play for different objectives. Which songs and musical instruments have simple formats and can be created to use for one's own from surrounding nature. Then, when music is popular in social groups, there is a developing of musical formats to be more complicated, exquisite, and delicate respectively.

Human being have created music to meet demands in many aspects especially in aspect of mind and society. In aspect of mind, music is brought to use for entertaining, relaxing a stress from work, courting, for examples. In aspect of society, music is important and part of performing the ceremonies about living of human being from born till deceased. A reason that human being brings music to perform in ceremony is that he wants to use music as a medium in contacting with what are mysterious and supernatural whether the gods, the angels, the sky, the earth, or even the ancestor ghosts. So, it can be said that ceremonial music is absorbed into ways of life of human being that cannot be separated out from one another.

Ceremonial music is the music has an objective to perform in ceremonies such as religious ceremony, worshipping gods, begging for blessing from holy things. Music has a role that effects to faiths and believes by accessing to support ceremony to be more sacred. In addition, ceremonial music is as a clock has a duty to inform time, rules, and stages of the ceremony as a medium for ceremonial participants to perceive the ceremony proceeds to what stage now. With the mentioned causes above make human being generate learning and inheriting from generation to generation until generating as culture in all regions of the world as well as Thailand.

Population lives across the regions of Thailand come from a variety of races or lineages. Some ethnics have migrated to live in the high land along mountain ranges of the provinces that are joints and borders of the country. These ethnic groups in the past popularly called “Thai hill tribes” such as Karens, Mong, Lua, Lahu, Leesu, and Mien. Each group has different ways of life all the custom, tradition, culture, religion, and belief. But in present Thai hill tribes have migrated to live in the plain area and have the ways of life mixed with general people in the rural society and urban society largely until making their society and way of life start to change largely all the culture, tradition, and believe.

Mien or Yao is one ethnic group that have migrated the abode from the south of China then settled down scatteringly in the area of Northern provinces of Thailand such as Chiang Rai, Nan, Payao, Kamphaeng Phet. Mien people have simple way of life, been modest, diligent, patient, not to invade anyone, loved lineage of their own, and had faith in the custom and tradition of the group strongly. Seeing from when there are practices of the ceremonies or festivals, there will be Mien’s brothers and sisters join them crowdedly. Furthermore, Mien people have delicacy in creating cultural arts that are particularly unique of their own groups such as embroidering designs on cloth, making silverware, and playing music to perform ceremonies.

Music of Mien people are both applied for entertainment and in performing ceremony. The music applied to create entertainment mostly is singing to bless or to counter to each other as the courting between one another. And the music applied to the ceremony, Mien people use the music played with musical instruments mainly. Due to Mien people believe that the musical instruments are sacred items the sound of those musical instruments compared as the medium in connecting with the

god and ancient ghost. Mien people believe that the musical instruments are high items the plain villagers cannot bring to play; the one who can play them must be the one who are given learning and inheriting from the ancestors.

Musical instruments of Mien people can be divided into 2 types: 1) blowing type such as Djat (Oboe) and Ngong Jong (Buffalo Horn) have a duty to play the melody and 2) banging type such as Yoe (Drum), Mung (Gong), and Chao Joei (Cymbals) have a duty to play the rhythm of music. When bringing all the musical instruments to play altogether as an ensemble, it's seen that it has a character as the Oboe-drum ensemble used to play a prelude of parade in ceremony. That in Thailand it can still have been seen Mien people use the musical instruments to play to support the sacred ceremony around the habitats in the regions of the country.

Kamphaeng Phet Province located in lower northern part of Thailand. The area of the province is plentiful until be the source has a plenty of natural resource. The condition of topography in the eastern side is the area condition of Ping river plain. The western side has the area character of high mountain range of Thanon Thongchai. So, it makes this area has dense forest resource and be the river source also. Kamphaeng Phet Province has divided the governance area into 11 districts namely: Muang Kamphaeng Phet District, Sai Ngam District, Kanuworakburi District, Khlong Khlung District, Pran Kratai District, Lan Krabue District, Saithongwatana District, Pang Silatong District, Bueng Samakee District, Kosampee Nakorn District, and Khlong Lan District.

Khlong Lan District located in a governance area of Kamphaeng Phet Province. The area of the district regarded as the important forest and water source because it is the Khlong Lan national park and national preserved forest area. Khlong Lan District is the area has a variety of ethnic groups have settled down. These ethnic groups are namely Karens, Mong, Lua, Lahu, Leesu, and Mien. Particularly the Mien ethnic group has migrated to settle down in a lot quantity. This Mien group has still been living with Mien's way of life and had several culture and tradition left over. Even though housing condition and environment in the society are influenced from urban society until causing some changes. But there are still original cultures and/or traditions being inherited from ancestors remain for studying.

From the background and importance mentioned above make the researcher interested in studying and analyzing the ceremonial music of Mien people by choosing the area of Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. Owing to this Mien group has still been performing original ceremonies and been able to preserve the cultural arts of the group. The researcher expects that the result from studying will be able to be the way in studying the music of other ethnic groups and be conserving the cultural arts of Mien ethnic group to remain forever.

Objectives of the research

In studying of “Music in the Ceremonies of the Mien people from Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, Thailand” for this time the researcher has the objectives brought to analyze as the issues as follows:

1. To study the cultural and social characters of Mien people.
2. To study the physical characters of the musical instruments and the sound system.
3. To study the ceremonial music of Mien people.

Expected Benefits

1. To be encouraging and planting a conscious for the youth to see the value of culture the uniqueness of Mien people.
2. To be conserving and publicizing the knowledge about the ceremonial music of Mien people to remain forever.
3. To be the way in studying for the one who interested in studying the music of Mien people next time and who interested in studying the music of other ethnic groups.

Researching methods

Research topic of “Music in the Ceremonies of the Mien people from Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, Thailand” is the Ethnomusicological research that the researcher uses the qualitative research regulations for the information of this research. The researcher had studied and researched information from several documents and collected information from fieldwork mainly. That the researcher has the researching methods as follows:

1. Planning work primarily
2. Collecting fieldwork information
3. Recording information
4. Managing information
5. Checking information
6. Analyzing information
7. Concluding information
8. Presenting information

Conclusion and Discussion

From the research topic of “Music in the Ceremonies of the Mien people from Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, Thailand” when proceeded following the objectives the researcher has determined, it can conclude and discuss the results as follows:

1. Researching Conclusion

1.1 Social and Cultural Characters of Mien people

From researching made known about the social and cultural characters in many sides as follows:

Settling Down History

Mien people in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, have an original abode on the highland or on the hill around the provinces of Chiang Rai, Nan, Phrae, and Payao. And then they migrated to live at Klong Pikrai, Pran Kratai district, Kamphaeng Phet Province. And then this group of Mien people migrated to settle down at Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, for 8 houses since 1971.

General conditions of Khlong Lan District

Khlong Lan District is one district of Kamphaeng Phet Province located on the southeastern part of the area. General topography conditions are forests and high mountains composed of deciduous forest, dry evergreen forest, and mixed deciduous forest. The weather can be divided into 3 seasons: summer, rainy, and winter. Entirely, it has 4 governance areas and 68 villages.

Population

Population of Mien people live in 5 villages of 2 sub-districts in Khlong Lan District that are: Khlong Lan Patana sub-district for 3 villages and Sak Ngam sub-district for 2 villages; a total quantity is 8,847 persons divided into 4,723 male and 4,224 female.

Social structure and Governance system

Social structure and governance system of Mien people have management within the society of its own that causes to generate positions in the society that are:

- 1) Ruler or village head
- 2) Senior group
- 3) Ceremonial performer
- 4) Leader group in aspect of villager wisdom

Family

There are 2 family characters of Mien people: the extended family of male part the family must compose of persons from 3 generations up such as grandfather-

grandmother, father-mother, children; and the single family that composed of persons of just 1-2 generations such as father-mother with children, or husband-wife.

Language

Mien people in Khlong Lan District use Mien language in conversation between each other. The accent of speaking is similar to Canton Chinese language. The writing language uses Chinese letters in recording stories. But in present the Mien children and adolescents who are admitted to study in Thai education system use Thai language as a medium language in communication both for speaking and writing.

Dressing

Mien people have neatness and delicateness in dressing very much. So, each piece of cloth has the embroidery on cloth for beauty. Dressing of Mien women composes of long-sleeved overcoat, Chinese style trouser, waist encircled cloth, and head wrapped cloth. Dressing of Mien men composes of round neck shirt and Chinese style trouser. Every piece of cloth is cut out with black or dark blue color cloth. And there is embroidering the design unique of the group. Moreover, there is decorating cloth with silverware the thing indicates living status of the one who wears also.

Housing

Building houses of Mien people in Khlong Lan District has both characters of extended and single houses. The extended one has many houses in the same area, which the people in each house are relatives in the same family. The houses are built additionally when there is wedding to have a family. For the single houses are built following patterns of plain Thais or a modern age having both one and two stories.

Education

For education of Mien people in Khlong Lan District children and adolescents have been given education throughout. Owing to there is a compulsory education and the schools affiliated with the Ministry of Education located on many places. The population of this group can read, write, and speak Thai well. The

population aged 45 years up cannot read and write Thai language, but can communicate some Thai language.

Economy and Occupation

Mien people in Khlong Lan have the status from quite good to very good. Owing to the Mien of this group mostly earn a living of silverware makers and clothing embroiderers. Other occupations are farmer, animal farming, trading, and government officer. In addition, in the community even has the silverware handicraft center the place to sell products of Mien located as well.

Food

Mien people prefer to consume the food they can produce by themselves in household such as chicken, pork, and backyard garden vegetable. For other foods they prefer to consume seasonally by going out to find from forest such as mushroom and bamboo shoot. The food of Mien people have patterns of cooking of boiling and frying mainly.

Transportation and Public Utility

Mien people in Khlong Lan District use the state highway no. 1117 the route of Khlong Lan - Um Pang is the main route road able to travel to other provinces. For the road accessing along sub-districts and villages mostly are still non-asphalt roads. For the public utilities such as electricity and water supply are provided in every area of Khlong Lan District. But there are some areas still have to use water from underground water well and rain water.

Religion and Believes

Mien people in Khlong Lan District mostly worship Buddhism. But there are some parts worship Christianity. That each Mien person has still believed in ghost and so worshiped ancestor ghost. It's seen by every household must have an ancestor ghost shrine to use in performing ceremonies. And every year Mien people will perform a ceremony to invite the ancestor ghost to offer sacrifice in festivals such as the New Year day and the Chinese festival day. For believing in the ghost of Mien

people has been still remaining in the way of life of Mien people a lot. Believes of Mien people in Khlong Lan District have 6 subjects entirely as follows:

- 1) Believing in worshipping the sacred items
- 2) Believing in stories about the heaven and the hell
- 3) Believing in the good day and the auspicious time
- 4) Believing in foretelling and the fortune
- 5) Believing in the spirits
- 6) Believing in the food

Traditions and Ceremonies

Mien people in Khlong Lan District have many traditions and ceremonies. Mostly are given the cultural and social influences from Chinese. Due to they have the original abodes at the southern part of China. So, the traditions and ceremonies of Mien people correspond to counting date, month, and year of Chinese also. Mien people have the traditions hold to perform in 1 year round: the traditions of New Year day and Chinese festival day (small New Year). For the ceremonies related to the life circle: Birth ceremony, Ordination ceremony, Wedding ceremony, and Funeral ceremony.

Work of Art

Mien people in Khlong Lan District create many kinds of art work to respond many aspects of objective such as aspect of emotion, aspect of thinking and feeling, aspect of believing, and aspect of entertainment. The works the Mien people have created are as the signs indicate the neatness and delicateness of the group. The works are as follows:

- 1) Cloth embroidery
- 2) Tale
- 3) Music
- 4) Singing song

1.2 Sound systems and Physical Characteristics of Musical Instruments

Physical Characteristics

From researching makes us know that the musical instruments of Mien people are things express the uniqueness and wisdom the ancestors of Mien people created. The musical instruments have simple characteristics not complicated and can be invented from materials available in the local. The musical instruments of Mien people the researcher found in this researching have the physical characteristics that can be categorized from playing characteristics into 2 types: Blowing type such as Djat (Oboe) and Ngong Jong (Buffalo Horn); Banging type such as Yoe (Drum), Mung (Gong), and Chao Joei (Cymbals).

1) Djat (Oboe) is the musical instruments of a blowing type that has a reed. It is used to play melody in ceremonial music. It has the characteristics similar to Javanese oboe that can be classified for the component into 5 parts:

Part I is Sao (reed) is a part generates sound made from a kind of worm's hive attached along tamarind trees. Before applying it must be cut a head end and bottom end out and then brought to soak a water to make Sao easy to vibrate.

Part II is Djat Jang (mouthpiece) is a part that has to bring Sao to assemble. It made from wood, but in present preferring to make from silver or other metals.

Part III is Djat Fian (pirouette) is a part supports the lip of a blower. It has characteristic of flat circle made from silver or metal sheet.

Part IV is Djat Kwang (pipe) is a part made from soften wood. Its body is long and has a hole in the middle.

Part V is Djat Hoi (bell) is a part helps spreading sound of Djat to be resounded. It has a characteristic of loudspeaker made from brass.

2) Ngong Jong (Buffalo Horn) is the musical instrument of a blowing type that has no reed. It created from animal's horn such as buffalo horn and bull horn. And

then, at the end of it that being sharp is cut out until through a hollow part and then bring to lathe or rub smoothly as required.

3) Yoe (Drum) is the musical instrument of a banging type that used to bang support the main rhythm of songs in ceremonies that can be classified for components into 3 parts:

Part I is Nuom (drum body) is the main structure part that made from hardwood. It has characteristics of short cylinder, hollow in the middle, sides of a drum be rubbed to be rows by the wood to use for hammering the front skin of a drum to have a required sound.

Part II is Yoe Dorp (Drumhead) is the part that make the sound has the echo. It made from animal skin and it has high flexibility such as bull and serow.

Part III is Yoe Jui (Drum Stick) is the part that made from hardwood such as mango tree wood and tamarind tree wood. It has characteristics of long bar, for the head part must be lathed as circle shape bob.

4) Mung (Gong) is the musical instrument of a banging type. Mien people use to bang to support the rhythm of song It has a characteristic of a single gong similar to Thai gong can be classified for components into 2 parts:

Part I is Mung (Gong body) is the part that made from brass. The front side used to bang has characteristic of flat smooth.

Part II is Mung Jui (Mung Stick) is the part that made from hardwood. It has a characteristic of long bar, for the head part used to bang must be bound with cloth as a round shape.

5) Chao Joei (Cymbals) are the musical instrument of a banging type. Mien people use to bang to support the rhythm of song. They have a characteristic of small sized pair cymbals similar to Thai pair cymbals made from brass.

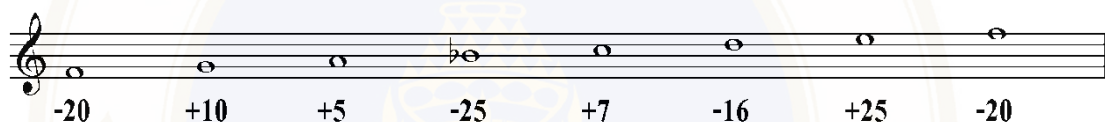
Sound System

The musical instruments of Mien people that can be measured the sound system have 2 kinds such as Djat and Ngong Jong.

1) The sound system of Djat measured from Djat of Mr. Jiam Guay Yan SaeJao is in a scale of F[#] Major can bring to record in the 5 lines as follows:

2) The sound system of Ngong Jong measured from Ngong Jong of Mr. Sang Joi SaeTern is in a scale of F Major can bring to record in the 5 lines as follows:

1.3 Ceremonial Music

From researching makes we know that Mien people have the songs used in supporting ceremonies for 8 songs: Djat Seing Song, Khalormar Song, Khalorsa Song, Sear Tang Song, Songsieng Boun Song, Muntang Hong Song, Sangtia Sangtung Song, and Jomtia Jomtung Song. All of these songs have the musical unique characters that mean the patterns of song have single rhythm line and a form of single section song. The scales used in the songs are in pentatonic scale system. Most of melodies use tying sound to create continuity of sound. And there are using note out of their scales to decorate the melodies to create the variety. For the rhythm of song, each song has different rhythm up to a blower mainly. For the duties and roles of the ceremonial music the researcher can conclude by classifying into aspects as follows:

1) Role in aspect of believes is the role seen clearly in performing ceremonies such as wedding ceremony and New Year ceremony. In wedding ceremony needs to use to be a medium in connecting with ancestor ghosts and to use music to tell stages of the ceremony. Also the music is even expressing respect to ancestor ghosts and the people participate the event. For the New Year ceremony, the

music is important as well. Due to this day must have inviting spirits of ancestor ghosts to come to receive sacrificed things that must use music sound for telling. And the music also used for playing the prelude to lead a parade to visit Mien people in other villages. Thus, the music sound is significant to assist the ceremony completed well.

2) Role in aspect of entertainment is the role inserted in ceremonies like in the wedding ceremony and the New Year ceremony also use the music for entertainment in some stages of the ceremony. Seeing from when reaching parties the music is a medium assists to create enjoyment and able to create an atmosphere to be joyful. Moreover, the music is also a medium in blessing to occurring only good things in life. So, when lacking of music in festivals can generate loneliness and boredom.

3) Role in aspect of communication Music is the significant part that generates communication between human being and invisible things. Mien people use music as a medium to create content for the ancestor ghosts and gods. Moreover, in wedding ceremony still use music as a medium in combining relationship between a wedding couple and the music even helps to train the mind of a bride to generate purity. So, it can be said that music is a medium that effects to thought and mind in doing things very much.

4) Role in aspect of Social Status Musicians especially the ones who blow Djat are the ones Mien people respect to. Due to they are the ones who have knowledge and skillfulness in aspect of music and the ones who sacrifice time for the public when there are performing ceremonies. Because most blowers of Djat must work for main occupation of their own also such as farming. So, they are the ones who are given the social fame of Mien people largely.

5) Role in aspect of cultural and social change In present, the society and culture of Mien people have changed from original condition largely. Due to Mien people have been given education, the public utilities more convenient, and flowing in of urban cultures, thus make some Mien people begin to leave the culture of their own. As in performing ceremony starts to reduce some stages out. From having used music of the group changing to use modern music, this effects the ones who can play the music start to decrease due to having no one inherits. Also playing the music of Mien people in present emphasizes on performance mainly.

2. Discussion

Mien people in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, are the ethnic group has an original abode on highland area of provinces of Chiang Rai, Payao, Nan, and Phrae. Due to Mien populations have extended more, a demand of area in earning a living in aspect of agriculture increases also. So they migrate to find new area for earning a living. Firstly, they migrated to settle down in the area of Klongpikrai Sub-district, Prankratai District, Kamphaeng Phet Province. And then in 1971, there are 8 households of Mien people from Klongpikrai migrated to live in the area of Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. Where is the highland and has a plenty of various forest seedlings and animals. In living a life, they persuaded each other to migrate to settle down houses and to reserve for the area of earning a living, in 1974 increasing for 107 houses more. When there is Mien people entered to live more and there was a requirement of the area in earning a living in aspect of agriculture more as well. Also Mien people invaded into Khlong Lan national park's area that caused to generate the area of decadent forest. The official proceeded to push Mien people invaded the forest area to migrate down in the area the official provided for and scattering themselves in the areas of Khlong Lan District.

Mien people are the ethnic group that love peace, prefer to live together in group, love harmony, have kindness, help each other, cooperate each other in managing activities, and give an important to leaders and seniors. In a case of disputing each other, the seniors of both parties will function to mediate the disputing. Another feature is honesty Mien people will hold and practice it strictly. Even in vowing of Mien people to get what they desire. If attaining their desire, they will fulfill their vow by increasing an amount of the things used in vowing for more such as vowing with chicken when fulfilling the vow they will use pork, vowing with pork to fulfill the vow with beef. If not attaining their desire in the thing they vowed Mien people must also fulfill their vow. It's believed if there is no vow fulfilling, there will bad thing occur to themselves and their family.

Culture and tradition in ways of lie of Mien people in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, have traditions and ceremonies occur in one year round namely: New Year ceremony, Wedding ceremony, Ordination ceremony, Funeral

ceremony. These mentioned ceremonies all have the music to support in the ceremonies. In performing ceremony, there must have a leader of performing the ceremony who has the knowledge and understanding in stages well. And importantly he must be able to read Chinese language. In performing ceremony, the one who perform the ceremony must read the notebooks recorded stories of every family. In every stage of performing ceremony the one who performs the ceremony will cast lots. The casting lot is a regulation in passing stages. If having casted lots but not passed, the ceremony performer must restart the stage again. That means that what have done is not accurate or unsatisfied by the ghost. This method of casting lots also reflects to see an honesty of Mien people. So, in performing ceremony it uses different period of time some time may not be a long period of time. But some time it uses a time period of days be seen. These culture and tradition of Mien people aim to generate happiness, completeness in earning a living, security in life and property of family. By begging the ancestor ghost help to protect and inspire for children and relatives. And it's also a thing reflects to see appreciation to the ancestors deceased.

Mien people who respect the ancestor ghost every family will have a ghost shrine or a place to worship the ancestor ghost in house. This ghost-worshipped shrine has the notebooks recorded stories of family group, name list, regulations and prohibitions, good and bad date, month, year of the family that each family will have good days not identical. When there is a new member increased there must perform the ceremony to combine with the ancestor ghost of one own family. There is using of Jao (wooden sticks) to cast lots and using the music to support the ceremony

Family systems of Mien people have patterns of one husband or one wife and give an important to male in succeeding a family. When there is a wedding the bride has to move to worship the ancestor ghost of the groom.

Mien people is one ethnic group that has the cultural and social characters that are prominent particularly unique of its own whether dressing, foods, believes, ceremonies as well as musical arts. Ways of life of Mien people related to believes largely, especially the belief about the ancestor ghost that Mien people respect and worship. In every household has placed a shrine of worshipping the ancestor ghost and has performing the ceremony of making sacrifice to the spirits regularly. This thing expresses to see that Mien people are grateful to the ancestor of their own. Also Mien

people even use the music as a medium to help in contacting and to create satisfaction for the various things following their believes.

Music of Mien people in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, has a pattern as a Oboe-drum ensemble that be used to perform in the ceremonies has a pattern of playing a prelude mainly. Combining the musical band of Mien people composes of Djat (Oboe), Yoe (Drum), Mung (Gong), and Chao Joei (Cymbals). For another kind of musical instrument has a pattern of blowing one that is Ngong Jong (Buffalo Horn) will be used to blow particularly in supporting ceremony in a stage of contacting to the sacred things and the gods only. For Oboe-drum ensemble that used to play a prelude has a pattern of telling the ancestor ghost, installing the sacred things, beginning of managing the event, proceeding stages of the ceremony, and being a tool in determining stages in performing ceremony.

Sound system of Djat has the sound levels ranked entirely 7 sounds: F[#], G[#], A[#], B, C[#], D[#], and E[#] (F). In blowing Djat in each melody will use the sound of pentatonic scale that there are excluding the sound in the fourth and seventh. But there can find the sound of the mentioned 2 stages for they are the decorated note in the song. For the sound system of Ngong Jong has the sound levels ranked entirely 7 sounds: F, G, A, B^b, C, D, and E. For the songs of Mien people have the patterns of one section song that replayed again and again depended on the ceremony mainly. The sounds used in songs aim to pass on the feelings following meanings of the song.

Ways of life of Mien people have a relation close to Mien music clearly seen from when Mien people worship the ancestor ghosts must have the musical instruments supported in ceremonies always. Mien people listen to Mien music with understanding and can play the musical instruments to support the rhythm that are Yoe, Mung, and Chao Joei almost everyone. Mien people believe that the music sound makes the ceremony more sacred and it can also be a medium affects between human being and invisible things. So, the music is hold as one important thing in performing ceremony. The event's host must pay attention to serving food of musicians not to lack throughout the event.

Tradition of music the blowers of Djat begin to play music for opening the event around the area of house or the event's area called opening Djat. After finished the steps in performing the ceremony, blowers of Djat must blow surrounding the

house area to keep the sound of Djat out of the house area and then to bring it to sent out outside the house wholly. Mien people believe if not keeping the music sound out wholly, the house's owner will hear the music sound loudly all the time.

Moreover, the ceremonial music is regarded that has a role to the society and culture of Mien people largely. Due to it's the medium able to trust the mind of Mien people to generate a harmony and getting along well with each other as a unity. However, the society and culture are always changed all the time. It can be seen from a prosperity of urban society enters to have a role to the way of life of Mien people whether a convenience in aspects of communication, transportation, including development of life quality of the people in the community. These things affect to the society and culture that are unique that have succeeded from the ancestors of Mien people start to change. Also a reason Mien people must struggle for survival from the fluctuated economic condition makes them have to migrate and move an abode to earn a living more stable. Thus, when the social condition changed from the original that makes Mien people in present start to leave the great culture of their own. Performing ceremonies starts to decrease or has an adjustment to decrease the unnecessary steps of the ceremony out to decrease costs and to save time in performing the ceremony. From the mentioned changes make the roles of the music decreased as well. Researching in the topic of the ceremonial music of Mien people this time will rather have part to stimulate Mien people in the area to see the value and the importance of the culture be particularly unique of their own groups more. As well as to help each other to promote and conserve the culture of one own to maintain forever.

บรรณานุกรม

- กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมอ่าวเมียน. (2545). สารองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอ่าวเมียน (เข้า).
- คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา. (2552). แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555) เทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา. จังหวัดกำแพงเพชร.
- คมสันต์ วงศ์วรรณ. (2551). ดนตรีตะวันตก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). การวิจัยทางมานุษยวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2538). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- จงหทัย อมรพัฒนกุล. (2536). กว่าตั้ง: การศึกษาเชิงพิธีกรรมวิเคราะห์ ศึกษากรณีหมู่บ้านเข้าห้วยแม่ซ้าย อ.เมือง จ.เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต, สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จันทบูรณ์ สุทธิ และคนอื่นๆ. (2539). วิถีเข้า. เชียงใหม่: นันทการต์ กราฟฟิค การพิมพ์.
- _____. (2539). วันเดือนปีชาวเขา เล่มที่ 1 กระเหรี่ยงโป ขมุ เข้า ลัวะ และอีก้อ. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- จุไรรัตน์ นิมนวล และคนอื่นๆ. (2537). ปีใหม่เข้า: เจียง เชียง เชียง. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- เจียมก้วยฮาน แซ่จ้าว. 24 มกราคม 2553, 2 กุมภาพันธ์ 2554. นักดนตรี. สัมภาษณ์.
- เจียวลีน แซ่เต็น. 12 กุมภาพันธ์ 2553. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์.
- จักรทิพย์ นาคสุภา. (2537). วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชอบ คชอนันต์. (2539). ปกิณกะชาวเขา. สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- ชาญ รังสิยานนท์. (2520). ประวัติชนชาติเข้า. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยชาวเขา.
- แข่งจ้อย แซ่เต็น. 23 มกราคม 2553. ผู้ประกอบพิธี. สัมภาษณ์.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัธช์ และคนอื่นๆ. (2542). ดนตรีของชนเผ่ากระเหรี่ยงสะกอในพื้นที่มูเส่คี. รายงานการวิจัย, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นัชชา โสคติยานุรักษ์ (2547). สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวิ ทศรัฐ และวีระพงศ์ มีสถาน. (2540). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมย (เขมย). สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เที่ยง ถนัคกิจ. 13-14 กุมภาพันธ์ 2553. ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์.
- นิคม ตั้งสว่างไทย. 23 มกราคม 2553. ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์.
- ประทีป นกปี. (2546). คู่มือ: ดนตรีพิธีกรรมงานศพบ้านป่าแดง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2543). ดนตรีชาวเขาเผ่าลีซอ. รายงานการวิจัย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). เขมย: หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2525) พื้นบ้านพื้นเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2552). เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่องดนตรีพิธีกรรม เนื่องในโอกาสครบรอบ 75 ปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 37. กรุงเทพฯ: เท็คโพรโมชันแอนด์แอดเวอร์ไทซิง จำกัด.
- ปาวฟู แซ่จ้าว. 20 พฤศจิกายน 2553. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์.
- พรศักดิ์ ศรีดี. 14 กุมภาพันธ์ 2553. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์.
- พอลและอีเลน ลูวิส. (2528). หกลำเขาวดอย. (ศิริวรรณ สุขพานิช, ผู้แปล). เชียงใหม่: หัตถกรรมชาวเขา.
- พิสิษฐ์ เอมดวง. (2551). ดนตรีชาวเขาเผ่าเขมย กรณีศึกษาบ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, วิชาเอกมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยุวน แซ่เต๋น. 23 มกราคม 2553. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์.
- พยุวน แซ่ฟ่าน. 25 กันยายน 2553. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์.
- มณฑิร รุ่งหิรัญ. (2549). เขมย: เครื่องดนตรีในวิถีชีวิตม้ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เยาเลี้ยว แซ่ลี. 14 กุมภาพันธ์ 2553. นักดนตรี. สัมภาษณ์.

- วิบูลย์ ตระกูลฐาน. (2542). ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อุ้ง: กรณีศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิมา ฟูงศิริกุล. 13-14 กุมภาพันธ์ 2553. ข้าราชการครู. สัมภาษณ์.
- สร้อย นักรบ. (2541). ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเตือ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, วิชาเอกมานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิธร นกปี. (2544). เพลงพื้นบ้านตำบลวังลึก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันวิจัยชาวเขา. (2541). ชาวเขา: ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. เชียงใหม่: นันทกานต์กราฟฟิค การพิมพ์.
- สมัย เกตุเจริญ. 25 กันยายน 2553. ปลัดอำเภอคลองลาน. สัมภาษณ์.
- สมัย สุทธิธรรม. (2542). สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง: เย้า. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแลนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- สำนักรัง แซ่เต๋น. 13 กุมภาพันธ์ 2553. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. (2516). ชาวเขาเผ่าเย้า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร.
- ไชนเส็ง แซ่เต๋น. 19-20 พฤศจิกายน 2553, 2 กุมภาพันธ์ 2554. นักดนตรี. สัมภาษณ์.
- องค์ บรรจุน. (2553). สยาม หลากเผ่าหลายพันธุ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อนก ยอดฟูงศิริ. 26 ธันวาคม 2552, 23 มกราคม 2553, 12 กุมภาพันธ์ 2553, 13 กุมภาพันธ์ 2553. ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์.
- อมรรัตน์ กานต์รัชฎ์ลักษณ์. (2546). รูปแบบและลักษณะทางดนตรีของเผ่าความชาวไต จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อ่างทอง จรุงสกุลวงศ์. (2548). ตรา-บลาย ในสังคมวัฒนธรรมชนเผ่าม้งจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อัมรินทร์ แรงเพชร. (2545). วงปีไม้เม่น: ดนตรีในพิธีเสนของชาวลาวโซ่ง ในอำเภอเขาย้อย จังหวัด เพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุดมเดช ตั้งทวีเกียรติ. 13-14 กุมภาพันธ์ 2553. รองนายกเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา. สัมภาษณ์.
อุทัยรัตน์ ทิพวัลย์. (2550). หยัด: การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตเมี่ยน (เข่า). วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

Kacha-ananda, C. (1986). The Religious Life of the Yao People of Northern Thailand: Some Introductory Remark. Contributions to Southeast Asian Ethnography.

Kaemmer, John E. (1993). Music in human life: Anthropological perspectives on music. University of Texas Press.

Malinowski, B. (2002). A scientific Theory of Culture and Other Essays. Routledge, an imprint of Taylor & Francis Book, Ltd.

Morgan, L. H. (2010). Ancient society or Researches in the lines of human progress from savagery through barbarism to civilization. Chicago: Charles H. Kerr & Company.

Myer, H. (1992). Ethnomusicology: An Introduction. New York: W.W. Norton & Company.

Website

รูปภาพแผนที่จังหวัดกำแพงเพชร. <http://www.kamphaengphet.go.th> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2553.

รูปภาพแผนที่อำเภอคลองลาน. http://www.m-society.go.th/document/edoc/edoc_2300.pdf เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2553.

บุคคลานุกรม

1. นางเจียวลิ้น แซ่เต๋น

อายุ 45 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 77/41 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ ค้าขาย

2. นางวิณา ฟุ้งธีรกุล

อายุ 52 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 67/4 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ ข้าราชการครู

3. นางสาวแซ่ แซ่เต๋น

อายุ 76 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 77/22 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ ค้าขาย

4. นายเจียมก้วยย่าน แซ่จ้าว

อายุ 69 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 1143/1 หมู่ที่ 16 บ้านตลาดมั่ง ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ นักดนตรี

5. นายแข่งจ้อย แซ่เต๋น

อายุ 70 ปี
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 17/14 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
 อาชีพ ผู้ประกอบพิธี

6. นายเที่ยง ถนัดกิจ

อายุ 66 ปี
 ที่อยู่ปัจจุบัน 69/8 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
 อาชีพ ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน, ฝ่ายสวัสดิการสังคม

7. นายนิคม ตั้งสว่างไทย

อายุ 62 ปี
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 501/1 หมู่ที่ 16 บ้านตลาดมั่ง ตำบลคลองลานพัฒนา
 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
 อาชีพ ผู้ประกอบพิธี, ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน, ค้าขาย

8. นายปาวฟู แซ่จ้าว

อายุ 31 ปี
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 98 หมู่ที่ 13 บ้านคลองปลาแร่ ตำบลคลองลานพัฒนา
 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
 อาชีพ ค้าขาย

9. นายพรศักดิ์ ศรีดี (ชาวบ้าน)

อายุ 40 ปี
 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 69/22 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
 อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
 อาชีพ ค้าขาย

10. นายฟู่วน แซ่เต็น (ชาวบ้าน)

อายุ 55 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 178 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ รับจ้างทั่วไป

11. นายฟู่วน แซ่ฟ่าน

อายุ 78 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 136 หมู่ที่ 13 บ้านคลองปลาร้า ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ ผู้ประกอบพิธี, ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน, นักดนตรี

12. นายเฝ้าเสี้ยว แซ่ลี

อายุ 53 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 16 บ้านตลาดมั่ง ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ นักดนตรี

13. นายไหนดั่ง แซ่เต็น (นักดนตรี)

อายุ 46 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 94 หมู่ที่ 13 บ้านคลองปลาร้า ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ นักดนตรี

14. นายอนก ขอดฟุ้งศิริ

อายุ 55 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 66 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
อาชีพ ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน, ช่างทำเครื่องเงิน

15. นายอุดมเดช ตั้งทวีเกียรติ

อายุ 43 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 69/20 หมู่ที่ 9 บ้านคลองเตย ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

อาชีพ รองนายกเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล

นางสาวณัฐนิช นักปี

วัน เดือน ปีเกิด

วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2528

สถานที่เกิด

จังหวัดชลบุรี ประเทศไทย

วุฒิการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2548-2551

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ดุริยางคศาสตร์ไทย)
(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2552-2553

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรี)

ที่อยู่ปัจจุบัน

41/18 ถ.ชาญเวชกิจ ซ.6 ต.ในเมือง อ.เมือง

จ.พิษณุโลก 65000

โทรศัพท์: 084-0491119

E-mail: seung_n@hotmail.com

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาดนตรีวิทยา

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล